

sibi barbam evellit, vel alapis se cædit: & idem tenent *Emmanuel Roder. in sua summ. cap. 80. vers. La 13. conclusion.* & ante eos *Navarr. d. n. 11.*

- 5 In eandem excommunicationem incurritis, qui ita persequitur Clericum, ut ipsum faciat cadere in ignem, vel aquam, vel ut offendatur in lapide, vel alio modo causato ab illa persecutione, *Armilla aurea d. verbo, excommunicatio 1. numer. 12. & Frater Emman. Roder. dict. cap. 80. vers. La 13. Jacob. de Grass. lib. 3. 2. part. cap. 5. num. 44.* hæc tamen de Clerico in minoribus, vel primæ tonsuræ intelligitur, quoniam ipse Clericus defert habitum, & tonsuram. & additus alicui ex locis designatis à Concilio de mandato, vel de licentia Episcopi, quod ita tenent *Emman. Roder. dict. cap. 80. vers. La 17. conclus. Soar. d. disput. 22. numer. 6.* Quicquid aliter intelligat *Jacob. de Grass. d. cap. 5. num. 5. & cap. 35. num. 33.* Alios casus, in quibus ea excommunicatio Canonis incurritur, vide per *Tyber. Decian. 2. tom. lib. 6. cap. 19. Bajard. ad Jul. Clar. in pract. crim. §. ult. quest. 77.* quos vide.

- 7 Excipio pueros primæ tonsuræ, qui se invicem percutiunt, nec sunt doli capaces, secus si doli capaces sunt; & ita distinguunt *Dom. de Soto in quarto distinct. 22. quest. 1. art. 2. Navarr. in Manuali, cap. 27. num. 79. Emman. Roder. d. cap. 80. vers. La decima, Jacob. de Grass. d. cap. 48. numer. 8. Molina Theolog. 4. tom. tract. 3. disput. 51. num. 8.* Addo alium casum, quando illa percussio facta fuit causa correctionis per magistrum, vel per patrem, aut per consanguineum, de quo vide text. in *cap. cum voluntate, de sentent. excommun. gloss. ad L. unicam, Cod. de emend. propinq. Sylvest. d. verbo, excommunicatio 6. num. 6. Jacob. à Grass. d. cap. 48. num. 35. 36 & 37. Frat. Emman. Roder. d. cap. 80. vers. La nova, vide tamen Tyber. Decian. 2. tom. lib. 6. cap. 34. num. 18. Molina loco citato numer. 7.*
- 9 Item percutiens uxorem Clerici non incurrit; quia in ea non habet locum decisio *Can. ex Joann. Andr. & Dom. d. cap.*

unic. Imol. cap. 2. de foro compet. Afflict. lib. 1. const. rubr. 3. numer. 21. Tyber. Dec. d. cap. 17. numer. 7. & est omnium sententia ex *Tiraquel. ad leges connubial. gl. 2. num. 61. Sanches lib. 7. de impedim. disp. 47. num. 1.* Sunt & alii casus, in quibus ea excommunicatio non incurritur, de quibus per *Tyber. dict. cap. 33. & Farin. lib. 1. quest. 8. d. num. 116. Jacob. à Grass. d. cap. 5. à numer. 39 Parl. de diff. quot. diff. 9. §. 4. numer. 1.* & sic offensio facta Clerico bigamo, qui per bigamiam factus est privatus privilegio Clericali, non causat excommunicationem, *cap. unic. de bigam. lib. 6. Tyber. Decian. lib. 4. tom. 1. cap. 9. à numer. 131. Molina dict. loco, disp. 55. n. 8.*

ALLEGATIO LV.

An Clerici possint laicos, qui sibi injurias fecerunt, accusare coram iudice Ecclesiastico; & an idem competat Clericis in minoribus.

SUMMARIUM.

- 1 *Agitur de Ordin. Lusitan. lib. 2. tit. 9. §. 3. in novis.*
- 2 *Deducta fuit à concordata no apontamento 18.*
- 3 *Ex persona injuriati non mutatur forum regulariter.*
- 4 *Quod Ord. addit de injuria verbali, est contra jus commune.*
- 5 *Quando iudex secularis per viam inquisitionis procedit, & in ea sunt culpatores laici, cognitio pertinet ad iudicem secularem privativè.*
- 6 *Ord. se fundat in præventionem, & quod inducitur per inquisitionem, cum soleat induci per citationem verbalem, vel realem accusati.*
- 7 *Item inducetur per assumptionem informationum.*
- 8 *Si iudex Ecclesiasticus prævenit, cognoscet etiam contra laicos.*
- 9 *Si in secunda inquisitione addatur aliqua qualitas gravior, non impiedietur pro-*

processus secundi iudicis.

10 Facta accusatione coram aliquo ex dictis iudicibus, non poterit Clericus variare.

11 Limitatur, quando iudex secularis procedit ad pœnas temporales, & iudex Ecclesiasticus ad spirituales.

12 An Ord. procedat in Clerico in minoribus soluto, vel conjugato observante decreta Concilii, & n. 13.

14 Canonis privilegium respicit pœnas spirituales, & privilegium fori respicit iudicem Ecclesiasticum.

Ibid. Competit passivè non activè.

Ibid. Injuria verbalis facta Clerico si non habet aliam qualitatem, debet prosequi in forma Ord. Lusitan.

IN nova Ordinac. lib. 2. tit. 9. §. 3. ita habetur: E sendo algum Clerigo de ordens sacras, Religioso, ou Beneficiado, ferido, espancado, ou injuriado, inda que seja verbalmente por alguma pessoa leiga, poderse ha queixar, & demandar sua injuria, emenda, & satisfacão perante o Juiz Ecclesiastico, ou secular, qual mais quizer, & tanto que perante hum delles requerer, não poderá variar, nem tornar a requerer perante o outro; porém sendo o tal caso tal, de que conforme a nossas Ordenaçoes, as nossas justiças tirem devaçã, & nella sejaõ culpadas algumas pessoas leigas, livrar-se-hão perante nossas justiças, ante as quaes as ditas pessoas Ecclesiasticas poderdõ requerer seu direito, & não perante as justiças Ecclesiasticas, por quanto a jurisdicão he já preventa no secular; & quanto ao sacrilegio, & excommunhaõ no caso em que se nelle encorreo, se procederá no juizo Ecclesiastico.

2 Hæc Ord. deducta fuit à concordata no apontamento 18. in ea plures casus deciduntur: primus, in quo permittitur Clericis in sacris, Religiosis, Beneficiatis, accusare posse eos, qui sibi injuriam fecerunt facto, vel verbo, coram iudice seculari, vel Ecclesiastico, quia est mixti fori, & probatur in *Authent. item nulla*, Cod. de Episcopis, & Clericis, ibi: Et

requisiti ab Ecclesia, vel imperio emendare contempserint, & ibi gloss. verbo, ab Ecclesia, dicit quod ratione delicti erit laicus de foro Ecclesiæ, & esse notandum, & eam dicit Alber. esse valde notabilem, quod ratione offensæ illatæ in personam, vel in res Ecclesiasticas, efficitur de foro Ecclesiæ, ut ibi, & in *Authent. Statuimus*, Cod. eodem titul. & in cap. olim de injuriis, & esse speciale favore Ecclesiæ, quia aliàs ex persona injuriati non mutat quis forum: idem probatur in cap. cum sit generale, de foro compet. Guid. dec. 562. Aufrer. de potestate seculari super Eccles. reg. 4. fallent. 26. Bart. num. 14. & Joann. Baptista col. 13. in L. 1. Cod. de summa Trin. & fide Cathol. Rebuff. in tractatu, in quibus causis seculares cognoscere possint de Ecclesiast. num. 43. & de except. num. 239. Ful. Clar. in pract. crimin. §. ult. quæst. 36. num. 47. Farin. lib. 1. quæst. 8. num. 153. Azeved. in L. 4. num. 4. titul. 1. lib. 4. novæ collect. Parlador. de different. quotidian. different. 9. §. 2. num. 1. Cæterum quod Ordinac. addit de injuria verbali, est contra jus commune, quia ex tali injuria non committitur sacrilegium, ex Sylvest. verb. sacrilegium in finalibus verbis, ubi sic intelligit text. in L. si quis in hoc genus, Cod. de Episcop. & Cleric. Peres ad L. Ordinament. in L. 1. titul. 3. lib. 1. col. 115. quem citat Azeved. in L. 2. num. 10. tit. 1. lib. 1. novæ collect.

Secundus casus est, quod quando processit iudex secularis per viam inquisitionis, quod vocatur vulgariter per devaçã, quia sic casus exigebat, & erat de iis, in quibus locus erat tali inquisitioni, & in ea sunt culpati aliqui laici, cognitio pertinet ad iudicem secularem privativè, quia præventa est jurisdictio: in quo notanda sunt duo: primum quod Ordin. se fundat in præventionem: secundum, quod ea præventio inducitur per inquisitionem prius factam cum aliàs soleat induci per citationem verbalem, vel realem accusati, ut notatur in L. cum quedam puella ff. de jurisdiction. omni. judic. Bart. in L. 3. ff. de custod.

- reor. *Berlach. in repertorio, verb. præventio, Tyber. Decian. 1. tom. lib. 4. cap. 20. & 21. Farin. lib. 1. quest. 7. à num. 51. Ful. Clar. in pract. crim. §. ult. q. 38. Cabed. dec. 142. 1. part.*
- 7 Adde, quod non solum inducitur præventio per inquisitionem jam factam, in quo laici jam sunt culpati, sed etiam quando incepit assumere informationes iudex secularis, nam & ex hoc actu inducitur præventio, ex *L. 1. §. non semper, ff. de appellat. Marian. in cap. pen. num. 16. de foro compet. Tyber. Decian. d. cap. 21. num. 2.* Cæterum, cum ea Ord.
- 8 fundetur in præventionem, sequitur, quod si iudex Ecclesiasticus prævenit, cognoscet de delicto etiam contra laicos culpato in ea offensa facta Clerico, ex *Ordinat. lib. 2. tit. 9. in fin.* ubi in criminibus mixti fori, jubet esse locum præventioni. Rursus, quod licet alter ex illis iudicibus præveniat inquirendo, si tamen in secunda inquisitione addatur aliqua qualitas gravior, non impiedetur processus secundi iudicis, ut exemplificat *Boss. de delict. tit. de foro compet. num. 102. per L. 2. §. ultim. & seq. ff. de adult. & Farin. d. q. 7. num. ult.*
- 10 Ultimo, quod Ordinatio disponit, quod facta accusatione coram aliquo ex dictis iudicibus, vel laico, vel Ecclesiastico, non poterit Clericus variare, nec accusare coram altero; quod etiam fervari attestatur *Guido decis. 562. & Papa lib. 4. tit. 4. ar. 6. & quamvis Ful. Clar. in d. quest. 36. num. 47.* teneat sibi placere, quod uterque iudex procedat, & uterque condemnet, ut in facti contingentia se observasse testatur *Amadeus de syndicatorum numer. 171.* tamen admittenda est ejus opinio in exemplo posito, quando iudex secularis procedit ad pœnas temporales, & iudex Ecclesiasticus ad pœnas spirituales, quia una non tollit aliam, quod admittit *Ordin. in d. §. 3. ad fin.* & extra illos terminos non practicabitur opinio *Ful. Clar. ubi supra.*
- 12 Licet autem Ordinatio loquatur in Clericis in sacris, vel Religiosis, & in illis Clericis, qui habent beneficium, dubium

est an etiam procedat in injuriis, & offensis factis Clericis in minoribus, sive solutis, sive conjugatis, qui observant decret. Concil. & ratio dubitandi est; quia sunt capaces sacrilegii passivi commissi in eos, & fori Clericalis; sed non aude-rem hoc affirmare, quia ea Ordinatio deducta de apontamento 18. loquitur specialiter in Clericis sacrorum ordinum, Religiosis, & Beneficiatis, & non loquitur in Clericis in minoribus, & non est extendenda ultra terminos suos cum præjudicio jurisdictionis Regiæ, argumento *L. si servum §. prætor ait, ff. de acquirend. heredit. & L. unic. §. sin autem ad deficientis, Cod. de caduc. tollend. L. cum prætor, ff. de judic.* & non obstat habere privilegium Canonis, & fori, quia Canonis privilegium respicit pœnas spirituales infligendas percutienti, & privilegium fori respicit iudicium Ecclesiasticum, in quo conveniendi sunt ad pœnas temporales solvendas parti offensæ, & sic competit passivè, & non activè, unde infero, quod si injuria verbalis fuerit talibus Clericis facta, si non habeant aliam qualitatem nobilitatis, eam si velint persequi, agent in forma *Ord. lib. 1. tit. 65. §. 25.*

ALLEGATIO LVI.

De consuetudine reprobata per Concilium, & de privilegiis in contrarium sublatis.

SUMMARIUM.

- 1 In ultima parte decreti Trident. sess. 23. cap. 6. reprobatur consuetudo in contrarium.
- 2 Non solum reprobatur consuetudo ordinaria, sed etiam immemorabilis.
- Ibid. Ante Concilium valebat consuetudo, quod Clerici possent uti privilegio, licet in habitu, & tonsura non incederent.
- 3 Consuetudo parem vim habet cum lege.
- 4 Fecit licitum quod aliàs non erat.

Non

5 Non valet consuetudo, ut bigami utantur privilegio Clericali.

6 Reprobata est consuetudo immemorabilis, ut fecit in aliis decretis.

7 Per legem tollentem consuetudinem non censetur sublata immemorabilis, nisi exprimat.

8 Consuetudo immemorabilis habet vim constituti.

9 Habet tempus infinitum.

10 Non interrumpitur.

11 Intelligitur reprobata consuetudo tam quæ vigeat tempore Concilii, quam futura.

12 Consuetudo futura contra Canonem procedere nequit.

13 Valebit consuetudo, quod possint uti pretiosis vestibus.

14 Quales vestes esse possint, potest interpretari consuetudo.

15 Interpretatio legum, testamentorum, privilegiorum, & reliquarum dispositionum à consuetudine sumitur.

16 Item reprobavit Concilium privilegium, quod fuit necessarium quia aliàs non censetur derogatum.

17 Saltem quando privilegium est extraordinarium, & non clausum in corpore juris.

18 Causa dispositionis Concilii fuit effrenata multitudo Clericorum.

19 Non valet consuetudo, quæ præbet occasionem delinquendi.

& facit licitum, quod aliàs est illicitum, Bartol. in L. quis sit fugitivus, §. apud Labeonem, ff. de edil. edict. Roland. conf. 58. num. 19. lib. 4. Joseph. Ludov. decis. 62. Perusina num. 14. Seraphin. de privilegiis jurament. privileg. 83. num. 56. Joann. Gutierrez pract. lib. 3. quest. 29. num. 22. & ideo oportuit Concil. Trid. prædictam consuetudinem reprobasse, sicut reprobavit, ne Clerici in minoribus, vel primæ tonsuræ privilegio Clericali utantur, nisi observent ea requisita, quæ ponit Concilium in eodem decreto: sicut etiam Pontifex fecit constitutionem cap. unic. de bigam. lib. 6. reprobando consuetudinem ad effectum, ne valeret consuetudo, quod iis, qui bigamiam contraxissent, possent uti privilegiis Clericalibus.

Reprobavit etiam consuetudinem immemorabilem, ut fecit in aliis decretis, disponendo, & reprobando consuetudinem etiam immemorabilem, ut quilibet legendo videre potest; quod ita fuit necessarium, quia nunquam per legem generalem excludentem consuetudinem, censetur excludi immemorabilis, nisi eam expresse reprobet gloss. Authent. verbo, præscriptio, collat. 6. Boer. dec. 39. numer. 12. Avend. in L. 41. Taur. gloss. 1. numer. 6. & L. 6. gloss. 11. numer. 9. Joann. Gutierrez practicar. lib. 3. quest. 76. Hieronym. Cavall. de cõmunibus contra communes, quest. 704. num. 8. Christophor. Paz ad L. 238. Styli schol. 1. numer. 4. quicquid aliud teneat idem Joann. Gutierrez eodem lib. 3. quest. 31. numer. 4. quoniam ea immemorabilis consuetudo habet vim constituti: ex L. 3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidian. & æstiva, ibi: Ductus aquæ, cuius origo memoriam excesserit jure constituti loco habetur, cap. præterea, §. super quibusdam de verbor. signific. Nata conf. 154. num. 6. lib. 2. Joseph. Ludov. dec. 107. Perus. n. 36. latè Joann. Gutierrez pract. lib. 3. q. 14. à num. 21. & quest. 17. à num. 289. Camil. Borrel. conf. 3. à n. 21. Centuria 1.

Item habet tempus infinitum. Ol. drad. conf. 254. num. 18. Joann. Gutierrez.

ANte concilium Tridentin. valebat consuetudo, quod Clerici possent uti privilegio Clericali, licet in habitu, & tonsura non incederent, ut tenent Innocent. Joann. Andr. Anan. ad fin. in cap. 1. de apostat. Anton. num. 11. Abb. ad finem Imol. num. 12. in cap. Joannes, de Cler. conjugat. Fulgos. conf. 124. Rochus de Curte de consuetudine, sect. 6. num. 11. Peres ad L. 17. titul. 3. l. 1. Ordinam. col. 141. Burgos de Paz conf. 21. num. 6. facit, quia consuetudo parem vim habet cum lege, L. de quibus, ff. de legibus, §. ex non scripto, institut. de jure natural. & civil. Guido singular. 803. Petrus Roysius dec. Lituanica 3. n. 406.

dicta quest. 17. a numer. 290. Avend. dict. gloss. 1. numer. 11. Molin. Theolog. de justitia, & jure, 1. tom. disput. 76. nec talis præscriptio interrumpitur per citationem, ex Oldrad. d. cons. 254. numer. 18. Corn. cons. 22. numer. 5. lib. 1. Paris. cons. 27. numer. 84. lib. 1. Molin. Hispanus lib. 2. de primogen. cap. 6. num. 47. ubi citat text. in L. si arbiter, ff. de probat. ibi: Sed cum omnium hæc est opinio, nec audivisse, nec vidisse, cum id opus fieret, nec ex his audivisse, qui vidissent, aut audivissent, & hoc infinite, similiter sursum, versum accideret, tum memoriam operis facti non extare, idem Gutierr. dict. quest. 17. num. 290.

11 In reprobatione talis consuetudinis censetur intellexisse non solum de consuetudine, quæ vigeat tempore Concilii, sed etiam de ea, quæ posset supervenire, argumento L. si servitus, ff. de servitut. urban. prædior. Bart. in L. omnes, quest. 5. principal. ff. de justit. & jure, Alexand. cons. 195. lib. 3. Rochus de Curte, de consuetudin. section. 3. à num. 45. Burgos de Paz ad L. 1. numer. 464. Orosio. in d. L. de quibus, num. 156. ff. de legibus: sed contrariam opinionem, quod non reprobata censetur consuetudo futura, tenuit gloss. Clement. statuimus, verb. consuetudine, de elect. quam ibi sequuntur Doctores, & alii plures citati per Tirraquel. de retractu lignag. in præfatione, num. 17. sed communiter reprobat per Orosio. in d. L. de quibus, num. 156. & Joann. Gutierrez d. quest. 31. num. 3. licet teneat primam, & magis in terminis, quod consuetudo futura adversus canonem procedere nequit, vel contra legem, quia ipsa consuetudo simpliciter reprobat, tenent Abb. in cap. 2. de probat. numer. 7. Domin. & Franc. cap. 1. de constit. lib. 6. communis secundum Covarr. lib. 3. variar. cap. 13. num. 4. vers. secunda conclusio, Joann. Gutierrez dict. quest. 31. numer. 4. & ideo in terminis Concilii censetur reprobata consuetudo etiam futura, ut non possint Clerici primæ tonsuræ, vel in minoribus Clericali privilegio uti Canonis, & fori, si non

observent requisita Concilii, licet velint probare consuetudinem post Concilium in contrarium introductam, quod possint tali privilegio uti, licet ea requisita non observent.

Valebit tamen consuetudo, quod possint uti vestibus pretiosis gl. in cap. si quis virorum 30. distinct. & in summa 21. quest. 4. Hostiens. in summa, de vita, & honestat. Clericorum, §. & in quibus, vers. item consistit in habitu, Petr. Raven. de consuetud. sect. ult. ad fin. Covarr. pract. cap. 31. num. 7. vers. quarto Burgos de Paz cons. 22. num. 4. Paojan. lib. 2. de probat. cap. 34. num. 38. quia hoc non est contra decretum Concilii, sed præter, nec enim Concilium defendit qualitatem vestium, sed tantum jubet deferre vestes Clericales, & quales sint, vel esse possint, potest interpretari consuetudo, inquit enim Quesada diversarum quest. cap. 20. numer. 1. plures sunt consuetudines, inter quas altera est derogativa, seu abrogativa legis, altera declarativa, seu interpretativa, derogativam sustulit Concilium, non autem sustulit declarativam, seu interpretativam circa qualitatem vestium, & hæc semper admittitur, L. cum de lanionis, §. cavas, ff. de fund. instruct. L. si de interpretatione, ff. de legibus, L. semper ff. de regul. jur. & ideo, inquit Innocent. in cap. olim, de verborum signific. legum, testamentorum, privilegiorum, reliquarumque dispositionum interpretatio à consuetudine sumitur, etiam contra propriam verborum significationem, sequuntur Abb. in cap. certificari de sepulturis, Berous cons. 91. num. 10. lib. 3. Aymon, cons. 158. numer. 2. lib. 3. cumulat plures Gallin. de verbor. signific. lib. 10. cap. 35. à num. 3. Joann. Gutierrez. pract. quest. lib. 3. quest. 61. à n. 26. Camil. Borrel. cons. 3. n. 16.

Reprobavit item Concilium privilegium, quod fuit necessarium, quoniam per legem generalem non censetur, privilegium specialiter in ea materia aliquibus concessum, sublatum etiam si tale privilegium ex diametro tali legi ad-

adversetur, L. 1. §. si qua, Cod. de Justinian. Codice confirmat. & ita notat Paul. ibi num. 5. gloss. 1. Bart. & Platean. 1. in L. 3. Codic. de silentiar. lib. 12. idem Platea in L. privatae num. 3. Cod. de excusat. munerum, lib. 10. Matifilan. sing. 59. saltem quando privilegium est extraordinarium, & non clausum in corpore juris, ex d. L. unic. §. si qua verò, & ideo oportet adhibere clausulam derogatoriam, non obstantibus privilegiis, cap. Alma mater, de sentent. excommunicationis lib. 6. Clem. dudum ad fin. de sepulturis, docet Barbof. in L. 1. ff. soluto matrimon. 1. part. num. 5. & numer. 11. & causa dispositionis Concilii fuit multitudo Clericorum, quia accipiebant primam tonsuram, & minores ordines, & ideo ansam sumebant effugere iudicium saeculare, nec poenas suis delictis commensuratas recipiebant, repugnante publica utilitate, quae consistit in puniendis criminibus pro modo culpae, L. ita vulneratus, ff. ad L. Aquil. cap. ut fama, de sentent. excommunicationis, Bart. in L. praetor, §. exercitus, ff. de iis, qui notantur infamia, Simanc. de Catholic. institut. titul. 46. numer. 4. Farin. lib. 1. quest. 17. numer. 9. & ideo non valet consuetudo, quae praebet occasionem delinquendi, licet illa sit immemorialis, Authent. ut nulli iudicium, §. 1. & ibi notat Angel. collat. 9. cap. fin. de consuetudin. Cardin. in Clement. in plerisque, §. ult. ante numer. 1. de elect. Berous cons. 62. num. 8. lib. 3. Ruin. cons. 154. num. 11. & cons. 155. n. 12. lib. 4.

ALLEGATIO LVII.

An filiusfamilias possit esse fidejussor, & qualiter conveniatur, & de cautela.

SUMMARIUM.

- 1 Qui potest se obligare, potest fidejussor esse.
- 2 Certae personae excipiuntur, quae non

- possunt esse fidejussores, remissive.
- 3 Filiusfamilias potest esse fidejussor, & obligari tanquam paterfamilias, & num. 3. & 4.
- 5 Non solum potest esse fidejussor pro patre sed & pro extraneis.
- 6 Dum est in patris potestate, potest in solidum conveniri.
- 7 Si conveniatur solutus à patris potestate, exequetur, quatenus facere potest.
- 8 Contra tales fidejussiones filiis non competit exceptio Macedoniani.
- 9 Nisi factae fuerint in fraudem.
- 10 Cautela est, quod emancipetur à patre.
- 11 Licet patre vivente fuerit condemnatus.
- 12 Limitatur nisi filius decoxisset.

Omnis persona, quae se potest obligare alteri in quacumque obligatione licita, potest etiam esse fidejussor. Hanc regulam ponit J. C. in L. 3. ff. de fidejussorib. ibi: Si eum dederit accessionis loco, qui obligari potest, & conveniri. Azo in summa de fidejussorib. n. 4. L. 1. ad fin. titul. 12. part. 5. ad fin. ibi: Y dezimosque puede ser fiador todo hombre, que puede fazer promission para ficar obligado por ella. Gomes. cap. 13. num. 16. in 2. tomo.

Ab hac regula excipiuntur certae personae, quas ponit Azo ubi supra. Hostiens. in summa de fidejussoribus numer. 3. L. 2. d. titul. 12. part. 5. Gomes d. cap. 13. num. 16. 17. & 18. & inter personas exceptas, non invenitur exceptus filiusfamilias, qui potest obligari ex omnibus causis, tanquam paterfamilias, ex L. filiusfamilias 38. ff. de actionib. & obligation. ubi gloss. & Bartol. Alberic. & Angel. L. tam ex contractibus, ff. de iudic. Gomes. 2. tom. cap. 14. numer. 11. Azeved. in L. 2. num. 3. titul. 11. lib. 5. atque ideo sicut filiusfamilias se obligare potest; ita & fidejussor esse potest, cum non reperiat prohibitus.

Et in specie probatur ex L. 3. §. sed si filius, ff. de pecul. & in d. L. 3. L. si dubite.

- bitetur, §. filius, ff. de fidejussoribus, & non solum fidem jubere potest in causa patris, ut patet ex dictis legibus, & ex L. si filiusfamilias, Codic. de fidejussoribus;
- 5 sed etiam fidejussionem præstare potest in obligatione extranei, ex d. §. sed si filius, L. nulla, Cod. quod cum eo, ibi: *Nulla res prohibet filiosfamilias, si pro aliis maiores 25. annis fidejusserunt competentem actionem adversus eos teneri*, ubi gloss. Bartol. Bald. Angel. & Salicet. Azo ubi supra numer. 4. gloss. in dict. L. filius, Cod. de fidejussoribus, Nicol. Vigel. lib. 21. Method. juris civilis, titul. de fidejussoribus, cap. 1. causa 2. in quarta exceptione, fol. mihi 1316. Bertachim. in repertorio, verbo, filiusfamilias, 2. part. fol. 509.
- 6 Et dum fuerit in patris potestate potest in solidum conveniri, & nisi bonis cedat carcerabitur, donec solvat, ut tenent Bart. num. 2. Angel. ad fin. Imol. numer. 7. Paul. numer. 2. in d. §. filius, & in d. L. 3. ff. de fidejussoribus. & si conveniatur solutus à patria potestate, & factus sui juris, potest exequi quatenus facere potest, non in solidum, ut notant glossa, & Doctores in d. §. filius per L. penult. ff. quod cum eo, L. 2. ff. eodem, Brunus de cessione bonorum, 1. part. num. 2. Gaspar Baega de inope debitore, cap. 4. n. 21. Vincent. de Franch. dec. 181. num. 5. ubi reddit rationem.
- 8 Nec contra tales fidejussiones filius competit exceptio Macedoniani, ex L. item si filiusfamilias, ff. ad Macedon. ibi: *Item si filiusfamilias, fidejusserit: Neratius lib. 1. & 2. responsorum cessare Senatusconsultum, ait idem, & Celsus, libro quarto, & ibi Bartol. inquit: Filiusfamilias fidejubendo obligatur, nisi factum fuerit in fraudem, idem est in constitutione duorum reorum: adde Alber. Bald. Angel. & Salicet. ibi, Petr. Mossius de contractibus, titul. de mutuo, fol. 119. n. 23.*
- 9 Cautela tamen est, quod emancipetur à patre, ut possit uti beneficio, ne conveniatur, nisi quatenus facere potest, ex Bald. & Salicet. in L. si ex alio,

Cod. quod cum eo, Capol. cautel. 13. Paulus Parisius cons. 94. à numer. 42. ubi eleganter prosequitur Stracha de mercatura, 3. part. de decoctoribus, numer. 12. & habet ampliationem, licet vivente patre fuisset condemnatus, quia si temporibus executionis reperiatui sui juris factus, potest implorare dictum beneficium, & evitare capturam, L. filius, ubi Bart. & alii, ff. quod cum eo, Paris d. cons. 94. n. 46. limitatur, nisi filius decoxisset, Brunus ubi supr. n. fin.

ALLEGATIO LVIII.

An interdictum unde vi detur post annum, & tractantur alia multa utilia.

SUMMARIUM.

- 1 Interdictum annale datur contra dejectorem de iis, quæ ad eum pervenerunt.
- 2 Quando sunt perpetua, & quando annalia.
- 3 Est perpetuum de eo, quod ad eum pervenit.
- 4 Est annale ubi per viam actionis est agendum, non ubi per viam exceptionis.
- 5 Annus ille est utilis, tamen contra illius lapsum datur restitutio eis, qui habent privilegium restitutionis.
- 6 Casus contingentia, in quo ita iudicatum refertur.
- 7 Interdictum unde vi est personale, & afficit personam.
- 8 Datur in subsidium quando spoliator non est solvendo.
- 9 Datur contra tertium remedium cap. sæpè, de restit. spoliat.
- 10 Competit interdictum heredibus, & successoribus spoliati.
- 11 Competit contra heredes, & successores spoliatoris de eo, quod ad eos pervenit.
- 12 Non competit tale interdictum libertis contra patronum, nec liberis contra parentes.

Ibid.

- Ibid. *Nisi violentia sit facta armis.*
- Ibid. *An competit vassallis contra dominos filiis spiritualibus contra patres, privignis contra novercam, durante matrimonio.*
- 13 *In causa interdicti moti intra annum proceditur summarie.*
- Ibid. *Datur una dilatio ad probandum.*
- 14 *Quando sit danda dilatio ad probandum extra.*
- 15 *Dilatio non currit, nisi postquam assignata, & intimata fuerit parti.*
- 16 *Exceptio domini non obstat agenti interdicto.*
- Ibid. *Tamen Princeps potest rescribere, ut de utroque simul cognoscatur.*
- 17 *Exceptio spoli ad repellendum actorem agentem de proprietate, debet allegari ante litem contestatam, quia est dilatoria.*
- 18 *A pronuntiatione super exceptione, spoli, ne audiatur spoliator donec restituat, non datur appellatio, nec gravamen, sed tantum in actibus processus.*
- 19 *De gravamine in actibus processus cognoscitur in appellatione a definitiva.*
- 20 *Quod si iudex pronuntiet restitutionem faciendam simpliciter, erit locus appellationi.*
- 21 *Obstat agenti interdicto exceptio excommunicationis.*
- 22 *Restitutio debet fieri in integrum.*
- 23 *Quid si spoliator fuit absolutus.*
- 24 *Qui aliquem spoliavit tenetur poena L. si quis in tantam, Cod. unde vi.*
- 25 *Apud Lusitanos approbata fuit per leges Regias.*
- 26 *Contra agentem de proprietate potest replicari de amissione propter spolium.*
- 27 *Licet facta fuerit restitutio spoli, superest posse agere ad poenam.*
- 28 *Agens petitorio, volens suspendere, & agere possessorio, potest, nec tenetur ad expensas.*
- I**nterdum unde vi est annale contra dejectorem de iis, quae habuit dejectus, ubi est facta dejectio, post annum vero de eo, quod ad eum pervenit

ex L. 1. in princip. ff. de vi armat. ibi: Unde tu illum ut dejecisti, aut familia tua dejecit, de eoque, quod ille tunc ibi habuit, tantummodo intra annum, post annum de eo, quod ad eum qui vi dejecit, pervenit, iudicium dabo gl. 1. ex eo text. constituit iudicium dabo de ea possessione restituenda unde vi, & in verbo ibi interpretatur, id est in ipsa possessione, mobilia puta, vel se moventia, & hoc secundario, & non principaliter ex d. L. 1. §. illud, & in verbo annum intelligit, id est utilem, quia currit a die scientiae, quam dejectus habuit de spolio, ex §. annus ejusdem L. 1. & in L. 2. Cod. unde vi, gloss. §. 1. instit. de perpet. temporibus ait Bardus de tempor. utili cap. 8. num. 22. Cabed. dec. 82. numer. 6. Rursus est utile, quia non currit dato impedimento ex parte actoris, vel rei, vel iudicis, Menoch. de recuperanda possessione, remedio 1. numer. 450. & non distinguit, si pervenerit ad eum, vel non, & in verbo ad eum, legit, id est ad te, qui dejecisti; & docent Bart. & Alberic. in d. L. 1. Placentin. in terminis actionum, numer. 64. vers. secundo; eandem conclusionem ponunt gloss. Bald. & Salicet. in dict. L. 2. Bart. L. 1. num. 2. ff. de interdict. ubi dicit, quod quaedam sunt annalia, quaedam perpetua, quae continent meram poenam sunt annalia, sed quae continent rei persecutionem, sunt perpetua.

In eadem L. 1. ff. de interdict. in num. ultim. dicit Alber. ut tractatur de interdictis, quae competunt pro eo, quod abest actori, & reo adest, & tunc sunt perpetua sive habeat originem ex contractu, sive aliunde, ut patet in interdicto unde vi, ut in L. 1. in fin. column. 3. §. haec actio, ff. de vi arm. aut pro eo, quod abest actori, & reo non adest, & tunc sunt annalia, ut ff. de vi armat. dict. L. 1. in princip. & patet apertius, ff. de action. & obligation. L. in honorariis, aut pro eo, quod non abest actori, neque reo adest, & hoc casu nullum interdictum competit, nam nullum interdictum reperitur, quod sit poenale ex parte actoris, & rei, ut in L. in interdictis, in fin. glossae

glossæ magnæ notatur, & ad hos terminos reducendus est *Bartol. num. 3. in d. L. 1. & Rip. num. ult.* adde bonum text. in *L. communi dividundo 7. §. Julianus, ff. de communi dividundo*, ibi: *Julianus scribit: Si alter possessor provocet, alter dicat eum ut possidere, non debere hoc iudicium dari, nec post annum, quidem, quia placuit etiam post annum, in eum, qui ut deiecit, interdictum reddi.*

- 3 Atque ita hæc distinctio adhibetur, quod licet interdictum sit annale, tamen de eo, quod ad spoliatorem pervenit, est perpetuum: & etiam docent *Marant. de ordin. judic. 4. part. distinct. 7. num. 32. Franc. Mart. quest. 409. in 2. part. Menoch. d. remedio 1. n. 453.* in eo autem, quod diximus intra annum esse poenale, procedit ubi viâ actionis sit agendum, non verò ubi per modum exceptionis, quia tunc etiam post annum datur, ex *d. §. Julianus*, ubi glossa tenet hanc declarationem, & sequitur *Bald. per text. in L. licet, Cod. de except.* Secundo quod licet ille annus sit utilis, tamen si spoliatus habet privilegium restitutionis in integram, contra illius lapsum audietur etiam post annum per viam actionis, ex traditis per *Maurit. de in integram restitution. cap. 376. Menoch. de retinend. possess. remedio 5. num. 79. Sfortia, Oddus de restitution. in integram, questio n. 89. n. 16.* & in terminis *Ordinat. lib. 2. tit. 1. §. 3.* docet iudicatum *Cabed. d. dec. 82. numer. 7. & 8.* & in materia conducit bonus textus in *L. 1. Cod. si per vim, & alio modo*: & ego etiam iudicatum vidi in Senatu Portugallensi inter Capitulum illius Civitatis, & Oduardum de Mello Pereira, militem Hierosolymitanum; nam cum Capitulum eum conveniret coram Præsede Curiali pro spolio, quod ei faciebat in non solvendis decimis ex quodam fundo, in quo habitavit ille certis annis, ex causa conductionis de fructibus quos collegit, quousque erat in possessione recipiendi, ille autem excepit, quod non fuerat conventus intra annum, & debebat conveniri coram iudice Ordinis: Capitulum respondit,

quod spolium non censebatur commissum ab eo tempore, quo ille desitolvere decimas, sed ab eo tempore, quod requisitus, ut solveret, recusavit, ex doctrina *Innoc. in cap. querelam, num. 3. de elect.* Rursus, quod utebatur privilegio restitutionis ad instar minorum, ex *L. Orphanotrocho, Cod. de Episcopis, & Cleric. cap. 1. de in integram restit. Caldas in L. sicuratorem, verbo minoribus, num. 60. Sfortia Oddus de rest. 1. part. quest. 3. art. 4.* & fuerat læsus in non conveniendo eum coram Præsede Curiali, apud quem lites citius finiebantur, quam in iudicio Ordinis, & obtinuit, quod responderet coram Præsede.

Tertiò est advertendum, quod licet interdictum sit personale, & tantum afficiat personam spoliantis, ex *L. cum à te, ff. de vi armat.* ibi: *Cum à te vi dejectus sim, si quis vi eandem possessionem possidere cæperit, non possum cum alio, quam tecum interdicto experiri*; ubi notant *Bartol. & Alber. Marant. d. dist. 7. num. 28. Menoch. remedio 1. numer. 150.* tamen datur in subsidium, quando spoliator non est solvendo, ex gloss. & *Bart. in L. si de fundo, ff. eodem titul. Menoch. d. remedio 1. num. 154.* datur tamen contra tertium remedium, *cap. sæpe de rest. spoliat. & cap. re integranda 3. quest. 1. Bart. & Alberic. d. L. cum à te, Marant. d. distinct. 7. à num. 55. & num. 58.* latè *Barbosa in L. si alienam, à numer. 47. ff. soluto matrim.* competit etiam interdictum ex parte spoliati suis hæredibus, & successoribus, ex *L. 1. §. hoc interdictum, ff. de vi armat. Abb. cap. significaverunt 3. notabil. de testib. Marant. d. distinct. 7. numer. 28. Petrus Benintendis dec. 12. col. 1. Menoch. d. remed. 1. de recup. possess. numer. 49.* & ex parte spoliatoris datur contra hæredes, & successores in id, quod ad eos pervenit, ex *d. L. 1. §. ultim. ibi: Ex causa huius interdicti in hæredem, & bonorum possessorem, ceterosque successores in factum actio competit in id, quod ad eos pervenit. Menoch. d. remed. 1. quest. 14.*

Non competit tale interdictum liberto

berto contra patronum, nec liberis contra parentes, quia atrocitatem facinoris in se continet, meliusque in factum actio competit, *d. L. 1. §. interdictum autem hoc quia, ff. de vi armat.* ubi *Bart.* nisi violentia sit facta armis, & vide ibi *gl. verbo, competit circa intellectum, L. 2. & L. licet, ff. de obsequiis*, & inde *Menoch. de recuperanda poss. remed. 9. q. 4.* ubi extendit ad vassallos contra dominos, filios spirituales contra patres spirituales, privignos contra novercam durante matrimonio, & ponit in *n. 55.* medium concludendi.

In Regno Lusitano jubetur in causa interdicti unde vi, quoniam intentatur intra annum procedit summarie, & de plano, & assignatur unica dilatio peremptoria ad probandum, ex *Ord. lib. 3. tam antiq. tit. 36. quam nova, tit. 48.* quod etiam tenent *Rebuff. ad leges Gallie 2. tom. tit. de mat. possess. art. 3. gl. 1. n. 3. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1328.* ubi etiam tractat, quando sit danda dilatio ad probandum per testes extra locum iudicii, in Curia tamen Portugalensi observatur, ut una dilatio assignetur ad probandum, tam per testes commorantes in loco iudicii, quam per testes commorantes in aliis locis extra, dato tamen impedimento iusto, vel ex beneficio restitutionis reformatur dilatio, ex *gloss. fin. in L. 1. Cod. si de momentan. poss. Capic. dec. 13. numer. 11. Covarr. pract. cap. 27. numer. 3. vers. sextum, Molin. lib. 2. de primogen. cap. 13. numer. 4. Joann. Gutierr. lib. 2. pract. question. cap. 88. numer. 2.* Ea tamen dilatio non curret, nisi, si postquam fuerit assignata, intemetur parti, vel ejus advocato, seu procuratori, ex doctrina *Bart. Alex. & Jason. in L. Labeo in fin. ff. de jure jurando, Marant. de ordin. judic. 6. part. tit. de dilation. numer. 14. Joann. Gutierr. allegat. 3. num. 9. Azeved. L. 1. numer. 64. tit. 18. lib. 4. & servanda est Ord. lib. 3. tit. 1. §. 13. tam antiq. quam nova.*

Addo, quod licet exceptio dominii non obstet agenti interdicto recuperandæ possessionis, ex *L. si quis ad se fundum,*

Cod. ad L. Ful. de vi public. Ord. Regia, apud Lusitanos, lib. 3. tit. 78. §. 3. au finem, deducta ab antiqua lib. 3. tit. 62. §. 3. ad fin. & lib. 4. tit. 58. de prompta ab antiqua, lib. 4. tit. 50. Menoch. de recuperanda possession. remed. 1. quest. 21. tamen Princeps potest rescribere, ut simul de utroque cognoscatur, ex *Alex. cons. 54. lib. 5. column. 1. Thesaur. decis. 15. Faquin. lib. 8. controvers. juris civilis, cap. 7. Cabed. dec. 61. num. 4. in 1. part.* ubi alios citat; quod idem potest induci per viam legis, vel consuetudinis, ex *Avend. de legibus prætor. 1. part. cap. 4. numer. 12. vers. item potest, & sequenti.* Rursus si casus eveniat, ut sit necesse deducere de spolio per viam exceptionis ad repellendum actorem, ne audiat in causa proprietatis ante restitutionem spolii, juxta terminos *capit. cum dilectus, de ordin. cognit. vers. sed quoniam, & cap. frequens de restitut. spoliat. lib. 6.* debet eam deducere, antequam litem cum actore contestetur, quia est exceptio dilatoria, quæ debet opponi ante litem contestatam, ex *Archid. Gemin. Franco in d. cap. 1. Abb. d. cap. cum dilectus num. 53. Menoch. de retinend. poss. remedio 3. numer. 666. Andr. Gayl. pract. observ. lib. 2. observ. 75 numer. 21. Joann. Garcia de nobilit. gloss. 1. §. 2. numer. 21. Joann. Gratian. reg. 191. num. 3. & notandum est ad *Ordin. lib. 3. tit. 94. §. 2. in novis, & in antiquis lib. 3. tit. 37. §. 1.**

Item non omittas advertere in practica, quod si iudex pronuntiet exceptionem non esse probatam, vel quod non Reus teneatur respondere libello proprietatis, donec sit restitutus de spolio (quæ est magis propria pronuntiatio, ex *d. cap. cum dilectus, vers. verum spoliatione, ibi: In modum exceptionis tantum probata non est per hoc restitutio*) non erit locus appellationi, vel gravamini per petitionem, vel instrumentum, sed tantum erit locus gravamini in actis processus, ex *L. 7. tit. 1. §. 6. part. 3. Extravag. & Ordin. lib. 3. tit. 20. §. 9.* in quibus disponitur, quod omnes exceptiones dilatorie debent simul allegari

- ri per reum usque ad secundam audientiam, qui terminus datur in causis ordinariis ad offerendam suam contrarietatem, & de eo, quod super illis fuerit pronuntiatum, non fit locus appellationi, nec gravamini, nisi in actis processus, de quo cognoscitur in appellatione à definitiva per iudices illius, ex *Ord. d. titul. 20. §. ult. col. fin.* deducta à *d. L. 7. §. 23.* quam citat *Valasc. consult. 159. num. 2. in 2. part.* & facit, quia tantum excipitur casus incompetentiæ, de cuius pronuntiatione solum permittit gravamen interponere per petitionem, vel instrumentum. Quòd si iudex pronuntiet restitutionem faciendam excipienti, tunc locus est appellationi, ex *Valasc. consult. 156. numer. 32. in 2. part.* & confirmatur ex traditis per *Cassad. decis. 1. ad regul. Cancell. num. 3. & Rober. de attentatis 3. p. cap. 28. n. 15. & n. 33.*
- 20
- 21
- Obstat agenti interdicto, recuperandæ possessionis exceptio excommunicationis, ne audiatur, dum est in excommunicatione, ex *cap. pia de exception. lib. 6. Ordin. d. titul. 49. §. 4. Soar. in sua pract. 1. part. tom. 1. 5. tempore, num. 57.* & quòd obstet ea exceptio agenti interdicto tenent *Specul. de petitor. & possess. §. fin. Guido dec. 212. num. 2. Rebuff. in praxi benef. titul. de Cler. non vitand. vers. 28. non potest, Menoch. de recuper. possess. d. remed. 1. q. 31.*
- 22
- Illa restitutio debet fieri in integrum usque ad obolum, & sumptus, ex *L. 1. §. qui ut dejectus est, ff. vi armat. L. videamus 38. §. in Faviana, vers. nam & verbum, ff. de usur. Bald. per text. ibi in cap. conquerente de restit. spoliator. Fas. cons. 162. col. 2. lib. 4. Decius cons. 34. col. ult. Roland. cons. 53. num. 25. lib. 1. Tirraq. de retract. convent. gloss. 6. §. 4. numer. 23. Aufrer. ad Capellam Tholosan. quest. 60. vers. hinc est quod spoliat. Ripa, L. naturaliter. §. nihil communem, numer. 50. ff. de acquir. poss.* Quod si spoliator fuit absolutus, quia non fuit probatum spolium, potest audiri in causa petitorii, nec impediatur, licet non solvat expensas, sed poterit victor virtute
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43
- 44
- 45
- 46
- 47
- 48
- 49
- 50
- 51
- 52
- 53
- 54
- 55
- 56
- 57
- 58
- 59
- 60
- 61
- 62
- 63
- 64
- 65
- 66
- 67
- 68
- 69
- 70
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78
- 79
- 80
- 81
- 82
- 83
- 84
- 85
- 86
- 87
- 88
- 89
- 90
- 91
- 92
- 93
- 94
- 95
- 96
- 97
- 98
- 99
- 100
- 101
- 102
- 103
- 104
- 105
- 106
- 107
- 108
- 109
- 110
- 111
- 112
- 113
- 114
- 115
- 116
- 117
- 118
- 119
- 120
- 121
- 122
- 123
- 124
- 125
- 126
- 127
- 128
- 129
- 130
- 131
- 132
- 133
- 134
- 135
- 136
- 137
- 138
- 139
- 140
- 141
- 142
- 143
- 144
- 145
- 146
- 147
- 148
- 149
- 150
- 151
- 152
- 153
- 154
- 155
- 156
- 157
- 158
- 159
- 160
- 161
- 162
- 163
- 164
- 165
- 166
- 167
- 168
- 169
- 170
- 171
- 172
- 173
- 174
- 175
- 176
- 177
- 178
- 179
- 180
- 181
- 182
- 183
- 184
- 185
- 186
- 187
- 188
- 189
- 190
- 191
- 192
- 193
- 194
- 195
- 196
- 197
- 198
- 199
- 200
- 201
- 202
- 203
- 204
- 205
- 206
- 207
- 208
- 209
- 210
- 211
- 212
- 213
- 214
- 215
- 216
- 217
- 218
- 219
- 220
- 221
- 222
- 223
- 224
- 225
- 226
- 227
- 228
- 229
- 230
- 231
- 232
- 233
- 234
- 235
- 236
- 237
- 238
- 239
- 240
- 241
- 242
- 243
- 244
- 245
- 246
- 247
- 248
- 249
- 250
- 251
- 252
- 253
- 254
- 255
- 256
- 257
- 258
- 259
- 260
- 261
- 262
- 263
- 264
- 265
- 266
- 267
- 268
- 269
- 270
- 271
- 272
- 273
- 274
- 275
- 276
- 277
- 278
- 279
- 280
- 281
- 282
- 283
- 284
- 285
- 286
- 287
- 288
- 289
- 290
- 291
- 292
- 293
- 294
- 295
- 296
- 297
- 298
- 299
- 300
- 301
- 302
- 303
- 304
- 305
- 306
- 307
- 308
- 309
- 310
- 311
- 312
- 313
- 314
- 315
- 316
- 317
- 318
- 319
- 320
- 321
- 322
- 323
- 324
- 325
- 326
- 327
- 328
- 329
- 330
- 331
- 332
- 333
- 334
- 335
- 336
- 337
- 338
- 339
- 340
- 341
- 342
- 343
- 344
- 345
- 346
- 347
- 348
- 349
- 350
- 351
- 352
- 353
- 354
- 355
- 356
- 357
- 358
- 359
- 360
- 361
- 362
- 363
- 364
- 365
- 366
- 367
- 368
- 369
- 370
- 371
- 372
- 373
- 374
- 375
- 376
- 377
- 378
- 379
- 380
- 381
- 382
- 383
- 384
- 385
- 386
- 387
- 388
- 389
- 390
- 391
- 392
- 393
- 394
- 395
- 396
- 397
- 398
- 399
- 400
- 401
- 402
- 403
- 404
- 405
- 406
- 407
- 408
- 409
- 410
- 411
- 412
- 413
- 414
- 415
- 416
- 417
- 418
- 419
- 420
- 421
- 422
- 423
- 424
- 425
- 426
- 427
- 428
- 429
- 430
- 431
- 432
- 433
- 434
- 435
- 436
- 437
- 438
- 439
- 440
- 441
- 442
- 443
- 444
- 445
- 446
- 447
- 448
- 449
- 450
- 451
- 452
- 453
- 454
- 455
- 456
- 457
- 458
- 459
- 460
- 461
- 462
- 463
- 464
- 465
- 466
- 467
- 468
- 469
- 470
- 471
- 472
- 473
- 474
- 475
- 476
- 477
- 478
- 479
- 480
- 481
- 482
- 483
- 484
- 485
- 486
- 487
- 488
- 489
- 490
- 491
- 492
- 493
- 494
- 495
- 496
- 497
- 498
- 499
- 500
- 501
- 502
- 503
- 504
- 505
- 506
- 507
- 508
- 509
- 510
- 511
- 512
- 513
- 514
- 515
- 516
- 517
- 518
- 519
- 520
- 521
- 522
- 523
- 524
- 525
- 526
- 527
- 528
- 529
- 530
- 531
- 532
- 533
- 534
- 535
- 536
- 537
- 538
- 539
- 540
- 541
- 542
- 543
- 544
- 545
- 546
- 547
- 548
- 549
- 550
- 551
- 552
- 553
- 554
- 555
- 556
- 557
- 558
- 559
- 560
- 561
- 562
- 563
- 564
- 565
- 566
- 567
- 568
- 569
- 570
- 571
- 572
- 573
- 574
- 575
- 576
- 577
- 578
- 579
- 580
- 581
- 582
- 583
- 584
- 585
- 586
- 587
- 588
- 589
- 590
- 591
- 592
- 593
- 594
- 595
- 596
- 597
- 598
- 599
- 600
- 601
- 602
- 603
- 604
- 605
- 606
- 607
- 608
- 609
- 610
- 611
- 612
- 613
- 614
- 615
- 616
- 617
- 618
- 619
- 620
- 621
- 622
- 623
- 624
- 625
- 626
- 627
- 628
- 629
- 630
- 631
- 632
- 633
- 634
- 635
- 636
- 637
- 638
- 639
- 640
- 641
- 642
- 643
- 644
- 645
- 646
- 647
- 648
- 649
- 650
- 651
- 652
- 653
- 654
- 655
- 656
- 657
- 658
- 659
- 660
- 661
- 662
- 663
- 664
- 665
- 666
- 667
- 668
- 669
- 670
- 671
- 672
- 673
- 674
- 675
- 676
- 677
- 678
- 679
- 680
- 681
- 682
- 683
- 684
- 685
- 686
- 687
- 688
- 689
- 690
- 691
- 692
- 693
- 694
- 695
- 696
- 697
- 698
- 699
- 700
- 701
- 702
- 703
- 704
- 705
- 706
- 707
- 708
- 709
- 710
- 711
- 712
- 713
- 714
- 715
- 716
- 717
- 718
- 719
- 720
- 721
- 722
- 723
- 724
- 725
- 726
- 727
- 728
- 729
- 730
- 731
- 732
- 733
- 734
- 735
- 736
- 737
- 738
- 739
- 740
- 741
- 742
- 743
- 744
- 745
- 746
- 747
- 748
- 749
- 750
- 751
- 752
- 753
- 754
- 755
- 756
- 757
- 758
- 759
- 760
- 761
- 762
- 763
- 764
- 765
- 766
- 767
- 768
- 769
- 770
- 771
- 772
- 773
- 774
- 775
- 776
- 777
- 778
- 779
- 780
- 781
- 782
- 783
- 784
- 785
- 786
- 787
- 788
- 789
- 790
- 791
- 792
- 793
- 794
- 795
- 796
- 797
- 798
- 799
- 800
- 801
- 802
- 803
- 804
- 805
- 806
- 807
- 808
- 809
- 810
- 811
- 812
- 813
- 814
- 815
- 816
- 817
- 818
- 819
- 820
- 821
- 822
- 823
- 824
- 825
- 826
- 827
- 828
- 829
- 830
- 831
- 832
- 833
- 834
- 835
- 836
- 837
- 838
- 839
- 840
- 841
- 842
- 843
- 844
- 845
- 846
- 847
- 848
- 849
- 850
- 851
- 852
- 853
- 854
- 855
- 856
- 857
- 858
- 859
- 860
- 861
- 862
- 863
- 864
- 865
- 866
- 867
- 868
- 869
- 870
- 871
- 872
- 873
- 874
- 875
- 876
- 877
- 878
- 879
- 880
- 881
- 882
- 883
- 884
- 885
- 886
- 887
- 888
- 889
- 890
- 891
- 892
- 893
- 894
- 895
- 896
- 897
- 898
- 899
- 900
- 901
- 902
- 903
- 904
- 905
- 906
- 907
- 908
- 909
- 910
- 911
- 912
- 913
- 914
- 915
- 916
- 917
- 918
- 919
- 920
- 921
- 922
- 923
- 924
- 925
- 926
- 927
- 928
- 929
- 930
- 931
- 932
- 933
- 934
- 935
- 936
- 937
- 938
- 939
- 940
- 941
- 942
- 943
- 944
- 945
- 946
- 947
- 948
- 949
- 950
- 951
- 952
- 953
- 954
- 955
- 956
- 957
- 958
- 959
- 960
- 961
- 962
- 963
- 964
- 965
- 966
- 967
- 968
- 969
- 970
- 971
- 972
- 973
- 974
- 975
- 976
- 977
- 978
- 979
- 980
- 981
- 982
- 983
- 984
- 985
- 986
- 987
- 988
- 989
- 990
- 991
- 992
- 993
- 994
- 995
- 996
- 997
- 998
- 999
- 1000

ALLEGATIO LIY.

215

fin. ff. de vi arm. & cap. pastoralis de caus. poss. & propr. non est interim condemnandus in expensis, ut per Specul. de expensis, §. juxta, numer. 12. Anton. d. cap. pastoralis, num. 14. Host. de causa poss. & propr. §. an questio, num. 7. gloss. & Cardin. numer. 20. in Clem. unica de causa poss. & propr. Staphil. de liter. gratia, titul. de comission. literarum justitia, numer. 38. Aufrer. ad Capell. Tholos. d. q. 60. num. 1.

II Mater tenetur filium alere in subsidium.

Mater quædam jure maioratus possidebat res quasdam, & ex illis redditus percipiebat: illum in vita donavit titulo dotis, vel alio donationis, filio, in quem per illius obitum successio talis maioratus obventura erat, mortua matre, alii fratres contendunt, quod conferre debeat fructus, quos in vita matris percepit, & in quibus consistit donatio: quæritur, an teneatur conferre, vel imputare? Pro parte affirmativa, quod teneatur, facit: quia filius tenetur conferre, vel imputare ea, quæ ei sunt proventa ex substantia ejus ascendentis, de cujus successione agitur, ex *L. quoniam novella, Cod. de inofficioso testam. in fin. ibi: Si ex substantia ejus profecta sit, de cujus hereditate agitur: & in L. ut liberis, Cod. de collat. ibi: Ut in dividendis rebus ab intestato defuncti parentis, cujus de hereditate agitur, eadem dos, vel ante nuptias donatio ex substantia ejus profecta conferatur: idem probatur in *L. 29. Tauri*, apud Castellanos, & in *Ordin. lib. 4. tit. 77. in antiq. & tit. 97. in novis, in princ. docent Gomes. in d. L. Tauri 29. num. 10. & Avend. gl. 3. Morquech. lib. 4. de division. bon. cap. 13. Michael Crassus de collation. bonor. quest. 8. Molin. Theolog. 1. tomo de justitia, & jure, disput. 237. & seq. Alvar. Valasc. de collat. cap. 12.**

Secundò: quia de jure permittitur possessori maioratus, ejus administrationem transferre in sequentem successorem, ex *L. patrem 19. ff. quæ in fraudem creditor. ubi J. C. Papinianus habet: Patrem qui non expectata morte sua fideicommissum hereditatis maternæ filio soluto potestate restituit ommissa ratione falcidiæ, plenam fidem, & debitam pietatem secutus exhibitionis. Respond. creditores non fraudasse, & per istum textum tenetur, quòd si pater emancipet filium, & cum posset ex bonis adventitiis pertinentibus ad filium dimidiam par-*

ALLEGATIO LIV.

An filius, cui mater donavit maioratum in vita, quem possidebat, & ad quem per ejus mortem pertinebat, teneatur conferre, vel imputare fructus, quos percepit, viva matre.

SUMMARIUM.

- 1 Filius tenetur conferre, vel imputare ea, quæ habuit ex substantia patris.
- 2 Possessor maioratus potest in sequentem transferre, & n. 3.
- 3 Patre restituyente filio statim bona, quæ illi post ejus mortem mater jussit restitui, non revocatur per creditores, tanquam in suam fraudem factam.
- Ibid. Donatio reputatur de patre ad filium respectu illius commoditatis.
- 4 Filius non tenetur fructus perceptos ex maioratu in se translato per matrem conferre.
- 5 Nec etiam perceptos post mortem.
- 6 Mortuo possessore maioratus, fructus pertinent ad sequentem.
- 7 Bona maioratus non conferuntur, nec imputantur.
- 8 Fructus collecti post mortem ex re donata conferuntur, quando res ipsa confertur.
- 9 Si non maioratum, sed fructus transtulisset, in illis consistit donatio, & tenetur conferre.
- 10 Nisi tales fructus dati essent filio pro alimentis.

partem usufructus retinere in præmium emancipationis, juxta *L. cum oportet §. cum autem, Cod. de bonis, quæ liberis, & in §. hoc quoque, instit. per quas personas nobis acquiritur, L. 15. titul. 18. p. 4. Azo. in summa, Cod. de emancip. num. 2. Castro in eadem L. cum oportet in 8. effectu, fol. 70.* (ubi docet an hodie ea dispositio procedat) nihil retinuit, & totum filio remisit, potuisse facere, nec creditores eam revocare posse per edictum, quæ in fraudem creditorum, & ita pro, & contra arguendo dicit *Alber. ibi* iudicatum fuisse.

3 In eodem text. *Zasius num. 1.* dicit, quod si uxor hæredem fecit maritum, & revocavit eum, ut post suam mortem bona filio restituerit, is autem filium emancipavit, & bona ei in vita restituit, nihil deducendo ex bonis maternis, non posse creditores eam restitutionem revocare, tanquam in suam fraudem factam, quia fecit secundum voluntatem matris, quæ licet restitutionem differret in tempus mortis, patris, etiam censetur voluisse, ut restitueret in vita eum emancipando; & idem probatur ex bono text. in *L. si sponsus, §. si quis rogatus, ff. de donat. inter vir. & uxor.* non tamen desinit esse donatio de patre ad filium, respectu illius commoditatis, sive fructuum, quos habere poterat, nisi in filium transtulisset, ut docet *gloss. ad L. cum pater, §. à filia, ff. de legat. 1. verbo, non esse, & ibi Peralta num. 62. in quarto intellectu, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. num. 31. & seq. & per d. L. patrem, tenetur posse patrem maioratum in filium sequentem in vita transferre ex Gregor. L. 2. titul. 15. part. 2. verb. si no el hijo, vers. & an teneat consensus, Gomez. L. Tauri 40. numer. 70. Padilha in L. post mortem, n. 6. Cod. de fideicommiss.*

4 Cæterum in hac facti hypothesi, tenendum est filium non tenere tales fructus perceptos in vita matris de maioratu in se translato conferre, nec imputare, quoniam mater non donavit ipsos fructus, sed donavit, & transtulit maioratum, & aliud est donare rem, aliud

fructus rei, ex *L. in ædib. §. ex rebus, ff. donat.* ubi notant *Angel. Imol. Roder. Palat. repet. Rub. §. 61. num. 10. Greg. Lopez in L. 8. titul. 4. par. 5. gloss. 13.* & fructus, quos filius percepit ex re sibi dotata, vel donata, non tenetur conferre, nec imputare, nam ad hanc necessitatem collationis, sive imputationis, tenetur respectu fructuum, quos post mortem ex re donata, non de iis, quos in vita percepit, ex *Ordinat. Lusit. locis citatis, ibi: Será obrigado a tornar tudo á collação aos outros irmãos depois da morte do pay, ou mãy que fizeraõ a doação com as novidades que os bens que assim tiverem em seu poder, & trouxer a collação responderem depois da morte dos doadores, até o tempo das partilhas.* Quod idem tenet *Molin. Theolog. d. disput. 238. vers. quando, allegans in concordiam text. in L. filius, §. ultim. cum gloss. ff. de collat. dot.* quam notat *Bald. in L. si soror, Cod. de collat.* idem docet *Valasc. de partit. cap. 23. à n. 14.*

Unde infero, quod nec fructus perceptos in vita matris conferet, nec eos, quos post ejus mortem percepit ex bonis illius maioratus, quia post mortem possessoris maioratus successio devolvitur ad successorem, qui eum capit à primo instituyente, *L. unum ex familia, ff. de legat. 2. Molin. de primogen. lib. 2. c. 4. num. 6.* & sic ad eum pertinent omnes fructus, ex *L. Herennius Modestinus, ff. de usur. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 11. Valasc. de partitionibus cap. 20. à num. 14. Mieres de maiorat. 4. part. quæstion. 24. alter Molin. 3. tom. disput. 635.* Rursus, quia bona maioratus non conferuntur, nec imputantur, & integra pertinent ad successorem, ex *Bald. Authent. ex testamento, num. 16. Cod. de collat. Palat. d. L. 29. Taur. num. 19. Guilhelm. in cap. Raynunt. verbo, in eodem testamento, in pximo, num. 144. Tiraq. de primogen. q. 51. numer. 1. Menchag. de success. creat. lib. 3. §. 26. num. 91. & 92. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 11. numer. 2. Avend. in L. 40. Taur. gloss. 1. num. 75.* & fructus collecti post mortem ex re donata con-

feruntur, quando etiam ipsa res confer-
tur, ex *Ordin. ubi supra*, ibi: *E trouxer*
à collaçãõ; atque ita resolvitur, quòd
nec fructus collecti post mortem, nec
collecti in vita conferentur, ut etiam ar-
guendo pro, & contra resolvit *Roder.*
Alvar. de conjeçt. mente testator, cap. 3.
lib. 2. §. 1. à num. 26.

- 9 Mutata specie si non maioratum
translulisset mater in filium, sed ei fru-
ctus donasset, utique tenendum est, quòd
in illis consistit donatio, & tenebitur
eos conferre, aut imputare, ex *regul. d.*
L. ut liberis, Cod. de collat. & Ord. ubi
supra, & tenent *Gaspar Baeça de non me-*
liorand. dotibus filiorum, cap. 26. à n. 9.
Gama dec. 118. Valasc. de partitionibus,
d. cap. 13. à num. 150. & Flores ad Ga-
mam dec. 140. num. 3. Limita, nisi tales
fructus dati essent filio loco alimento-
rum, & ad supportanda onera matrimonii,
quia pauper est, & non habet unde se
alat; quia in his terminis non tenebitur
ad collationem, ex *Gama d. dec. 140. &*
163. Molina disput. 238. vers. Gama.
11 Nam, & mater tenetur filium alere in
subsidium, ex *L. si quis à liberis, §. u-*
trum, vers. ergo, & mater, ff. de liber.
agnoscend. Auth. si pater, Cod. de divort.
docet *Surdus de alimentis, tit. 1. q. 14.*
num. 9. probat Ordinat. lib. 4. tit. 99. §. 2.
in nov.

ALLEGATIO LX.

An semel accusatus de crimine possit
rursus de eo accusari, sic jubente
Rege, cum clausula, non ob-
stante sententia.

SUMMARIUM.

- 1 Refertur facti contingentia.
- 2 Accusatus non potest rursus de eodem
crimine accusari.
- 3 Contra sententias latas non licet res-
cripta impetrare.
- 4 Rescripta impetrata contra sententi-
as, non valent.

Ibid. Male faciunt Principes, qui post
causam decisam indulgent rescripta
ad suscitandam litem.

- 5 Non potest impetrari rescriptum, per
quod effectus sententiæ impediatur.
- 6 Confirmatur de jure Lusitano.
- 7 Rescripta impetrata falsa suggestio-
ne, sunt nulla.
- 8 Non sufficit narrare sententiam esse
latam, nisi rem qualiter transiit in
rem judicatam.
- 9 Semel accusatus potest rursus accusa-
ri, quando sententia lata fuit per fal-
sas probationes, vel collusionem.
- 10 Non valet sententia per collusionem.
- 11 Nec valet quando lata est per sordes,
vel gratiam judicis.
- 12 Semel accusatus potest rursus accusa-
ri, quando Princeps ita rescribit, non
obstante sententia.
- 13 In casu proposito Princeps sufficienter
informatus, & quomodo delinquente
colluserant, & aliis de causis rescri-
psit, ut inquisitio fieret, & de accusa-
tione rursus ageretur.

Q Uidam ex oppido de Viana sito
ad finem fluvii Lima, gravem ex
proposito offensam fecerunt Gaspari de
Puga Pinto Equiti militiæ Christi, &
præfecto arcis urbis do Rio de Janeiro
in partibus Brasiliæ, inferendo vulne-
ra, & percussiones cum tumore, & livo-
re: querimoniam fecit coram magistra-
tibus oppidi, de qua offensa inquisitio
sumpta est: delinquentes eum citari fe-
cerunt ad accusationem; ille tamen in-
stabat apud Regem, ut per Senatorem
aliquem juberet de offensione inquiri,
& procedi contra eos em alçada, ut vul-
gari sermone dicitur: interim tamen
Gasparem ab accusatione repellerunt,
quia non comparuit eos accusare, & ac-
culante Promotore justitiæ, finem accu-
satio accepit ex sententia lata per judi-
cem, & per Senatum Portugallensem ad
quem fuit per appellationem. Rex ta-
men noster Catholicus, & Serenissimus
concessit, ut quidam Senator ex dicto
Senatu accederet ad dictum oppidum

de Viana, & inquisitionem de prædicta offensa sumeret, & procederet contra delinquentes, non obstantibus sententiis latis, quas declarabat nullas esse.

2 Factum est secundum mandatum: Gaspar de Puga accusationem instituit contra eos, ad emendam, & punitionem, attentata qualitate delicti, & conditione suæ personæ; Rei autem exceperunt non posse rursus accusari de eodem crimine, de quo jam accusati fuerunt, ex *L. si cui §. iidem, ff. de accusat. L. licet, §. ult. ff. nautæ caupones stabular. cap. de iis, de accusat. Ful. Clar. in præct. crim. §. ult. quest. 57. n. 1. & Tyber. 1. tomo, lib. 3. cap. 30.*

3 Rursus, quod contra sententias latis non licet rescripta impetrare, nec volent ex text. in *L. ult. Cod. sententiam rescindi non posse*, ubi *Constantin. Imperator* ita stabilivit: *Impetrata rescripta non placet admitti, si decisæ semel causæ fuerint judiciæ sententia, quam provocatio nulla suspendit, sed eos, qui talia rescripta meruerunt, etiam limine iudiciorum expelli; & in eo text. Azo, Bald. Salicet. Paul. tenent*, quod rescripta impetrata ad rescissionem sententiæ non valent, adeo quod *Socin. & Zasius in L. Fulianus, num. 9. ff. de exception. rei iudicat. post Cuman. male facere Principes Romanos, & alios, qui ubi lis semel est decisæ per sententiam, nihilominus indulgent rescripta ad resuscitandam litem decisam, unde non debet dari rescriptum, postquam sententia lata est, ex d. L. fin. & quod talem causam habuit in Camera Imperii, ubi D. Maximilianus contenderat sententiam latis rescindere.*

5 Addo, quod *Bald. conf. 400. lib. 3. incipit, pro parte, num. 1. dicit*, quod super sententiis, & præceptis, quæ transierunt in rem iudicatam, non potest impetrari rescriptum à Principe, per quod pronuntiationis effectus impediatur, ex *d. L. fin. nam exceptio rei iudicatæ, cum sit exceptio litis finitæ, cap. 1. de litis contest. lib. 6. Ordin. lib. 3. titul. 20. §. 15. & tit. 50. in nov. non solum potest op-*

poni ad impediendum litis ingressum, sed ad infringendum rescriptum impetratum, secundum glossam magistram in *d. cap. 1. in glossa magna ad finem; & hoc non solum procedit in sententia Senatus, sed etiam in sententia inferioris, quæ transivit in rem iudicatam, ut ex d. L. fin. docet Jason. conf. 47. numer. 2. lib. 3.*

6 Et confirmabatur intentum ex *Ord. Lusitan. lib. 5. tit. 73. in princip. in antiquis, & titul. 131. in novis*, ubi cavetur: *Que se algum for livre por sentença del-Rey, ou de seus Julgadores em qualquer caso, por que mereça pena corporal, dabi em diante, pois he livre por sentença, não será mais acusado pelo dito caso, salvo sendo achado, que esse que assim se livrou, for livre por falsa prova, ou por conloyo; de quo puncto etiam Covar resolut. lib. 2. cap. 10. Gomez 3. tom. cap. 1. n. 27. & 28. & L. 12. tit. 1. partit. 7.*

7 Tertiò, quod rescripta impetrata falsa suggestionem sunt nulla, ex *cap. super literis de rescript. Paris. de resign. benef. lib. 3. quest. 2. num. 27. & in terminis de rescripto impetrato contra sententiam, ea tacita, quod dicatur subreptitium, & nullum, probat text. notabilis in cap. interposita de arbitr. Cardin. in cap. cum olim per eum text. de rescript. & conf. 67. ad finem; imò nec sufficit narrare sententiam esse latis, nisi narretur qualiter sententia transivit in rem iudicatam, *Alexand. conf. 266. column. 1. lib. 2. Jason. d. conf. 47. Menoch. de arbitr. casu 202. à num. 42. & impetrans rescriptum subreptitium punitur de jure Regni per Ordin. antiquam lib. 2. tit. 23. & per novam Ordin. lib. 2. tit. 42.**

9 Cæterum in ea specie aliud defendebam; quia licet regula sit, quod semel accusatus non possit amplius accusari de eodem facto, habet tamen duas limitationes, nisi sententia lata sit per falsas probationes, vel per collusionem, nam non dicitur iudicatum, quod per falsas probationes obtinuit, ex notatis in *L. D. Adrianus, ff. de re iudic. & in L. 1. & per totum, Cod. si ex falsis instrumen-*

tis, & Azo. & Doctores ibi, Ordin. lib. 3. titul. 57. in princip. in novis deducta ab antiqua lib. 3. titul. 60. Tyber. Decian.

1. tomo crimin. lib. 2. cap. 22. numer. 20.

Bossius de delictis, titulo si ex falsis instrument. nec item valet sententia lata

per colusionem ex L. si per lusorio, ff. de appllat. Felin. d. cap. de his, in 8. limit.

Bossius in titulo, si adversus rem judicatam restituit. postuletur, num. 11. ubi ostendit

signa collusionis, Bajard. ad Ful. Clar. à quest. 57. num. 11. eleganter Farin. lib. 1.

quest. 4. à num. 13. ubi declarat species collusionis: adde tertium casum, quan-

do per sordes, vel per gratiam iudicis, ex Tyb. Dec. 2. tom. lib. 8. cap. 39. n. 26.

Adde quartum casum, quando Princeps rescrit, quod iterum de casu cog-

noscat, non obstante sententia, quia habet magnam potestatem in crimina-

libus, ex L. 1. §. si quis ultro, ff. de quaest. L. relegati ad finem, ff. de pœnis,

Afflict. in titulo quæ sunt regalia, col. 2. vers. solus Princeps, & Bossius in dicto

titulo, si adversus rem judicatam, num. 15. ubi tamen hoc dicit posse facere ex ab-

soluta potestate, non de ordinaria, ex d. L. fin. Codic. sententiam rescindi non

posse, & ex notatis per Jason in L. causas, in versicul. juxta prædicta, Codic. de

transact. non potest Princeps rescribere, quod non obstat res judicata, nec

ejus exceptio, ex Bald. cap. 2. de offic. delegat. Felin. cap. 1. de constitut. De-

cius cons. 198. numer. 3. Alciat. respons. 103. num. 10. vers. tertio, Menoch. de

arbitr. lib. 1. quest. 52. num. 4. & num. 8. & in ea hypothesis Rex noster sufficien-

ter informatus de casu, & quomodo delinquentes collusi sunt in sua defensio-

ne, neque offensus unquam consensit, quia instabat apud Regem, ut de ea of-

fensione juberet per aliquem ex suis Senatoribus inquisitionem facere, & con-

tra eos procedere in alçada, protestando sibi salvum esse jus accusandi, rescri-

psit, ut non obstantibus sententiis, quas nullas esse declaravit, inquisitio fieret

per Senatorem ab eo nominatum, & de accusatione iterum agetur, & ita ju-

dicatum, & executum fuit, non obstantibus exceptionibus ab adverso allegatis.

ALLEGATIO LXI.

An nominatio emphyteusi facta in testamento, quod annullatur ob filii præteritionem, valeat, vel annullatur stante Ord. Lusit.

SUMMARIUM.

- 1 Refertur casus contingentia, & agitur de Ord. Lusit. citata.
- 2 Emphyteuta non nominante decedendo ab intestato non relictis ascendētib, vel descendētib, emphyteusis revertitur ad dominum.
- 3 Non tenetur dominus in his terminis renovationē facere agnatis emphyteute.
- 4 Decedente cum filiis non nominando, præfertur masculus in successione emphyteusis, & inter masculos maior.
- 5 Quando emphyteuta fecit nominationē validam, præfertur nominatus.
- 6 Habens facultatem nominadi, si nominet inter vivos, revocare non potest.
- 7 Si faciat in testamento, potest revocare eam.
- 8 Si testamentum revocetur, vel aliter annulletur, corrumpit nominatio.
- 9 Idem est si simpliciter nominatus decedat in vita nominantis.
- 10 Ut testamentum valeat, oportet, quod sit institutus hæres in eo.
- 11 Deficiente in testamento institutione hæredis nihil ex eo debetur.
- 12 Qui filios habet, debet eos instituere relinquendo eis legitimam titulo honorabili institutionis.
- 13 Agitur de Ordin. Lusit. citata.
- 14 Agitur de consultat. Valasc. in 1. p.
- 15 Ponderatur Ord. citata.
- 16 Nominatio est absolutè actus inter vivos.
- 17 Reprobatur Valascus.
- 18 Ordin. solum annullat institutionem,

- & jubet legata sustineri, & de aliis nihil disposuit, & relinquuntur dispositioni juris communis.
- 19 Ord. loquens de legatis non fecit causa restrictionis.
 - 20 Exempla non arctant regulam.
 - 21 Offensio filii præteriti, vel male exheredati, respicit institutionem.
 - 22 Non exemplis, sed legibus judicandum est.
 - 23 Differentia inter nominationem ruptam agnitione posthumi, vel præteritione.
 - 24 Ordin. citatæ procedunt ubi filius fuit præteritus, vel male exheredatus alio instituto hærede.
 - 25 Pater, vel mater disponentes de tertia, censetur in reliquis partibus filios instituere de jure Lusitano.
 - 26 In testamento inter filios censetur inesse clausula cudicillaris.
 - 27 In testamento inter liberos inest clausula, ut valeat meliori juris modo.
 - 28 Nominaciones possunt fieri in codicillis.
 - 29 Testamentum in scriptis debet tradi per testatorem Tabellioni coram testibus, ut faciat instrumentum approbationis servata forma Ord.
 - 30 Ea ord. non procedit in testamento factò inter filios.

Mater quædam habens bona emphyteutica nominationis ad vitas condidit testamentum, & filios præterivit, emphyteuses autem in filias nominavit: filius masculus senior ea bona ad se pertinere contendebat, ex eo, quia testamentum nullum fit ob filiorum præteritionem: filiæ nominatæ contradicunt, & defendunt nominationes esse validas, & ad se bona emphyteutica pertinere: quærebatur: quid juris sit in hac quæstione dicendum? Est apud nos *Ordin. lib. 4. titul. 62. in antiquis, & in lib. 4. titul. 36. §. 2. in novis*, ubi ita continetur: *E finando-se o foreiro abintestado, não nomeando alguma pessoa ao foro, e sem herdeiro descendente, ou ascendente, fique o foro devoluto ao senhorio, e fi-*

cando por sua morte algum filho legitimo, neto, ou bisneto varão, deve este foro ficar a elle, e bem à filha, ou neta, não havendo filho varão, posto que seja mais moço que a filha, ou neta; e onde houver filho, ou filha, não haverá o foro neto, nem neta, posto que o neto seja filho de filhos mais velho; e onde houver muitos filhos, ou filhas, sempre o mayor dos filhos, ou a mayor das filhas, em falta dos filhos, haverá o foro.

Ex hac Ord. tria membra colliguntur: primum, quod emphyteuta non nominante decedendo ab intestato, non relictis descendentibus, nec ascendentibus, emphyteusis redit ad dominum; & idem est de jure; nam quando emphyteusis datur cum potestate nominandi, non nominante emphyteuta, resolvitur concessio, & res redit ad concedentem ex traditis per Bald. *L. in vendentis, column. penul. vers. Tertio quaero, Cod. de contrahend. emptio.* Fabian. *de emptio. quæst. 3. in princ. n. 9.* Alex. *conf. 232. num. 3. & 4.* & eorum auctoritate resolvit Caldas *de nominat. quæst. 7. num. 9. & 10. & quæst. 12. num. 24.* in terminis *d. Ord.* cujus decisionem notabilem esse dicit Molina *Theolog. 2. tom. de justitia, & jure, disput. 446. vers. tota autem;* & in hoc membro dominus, ad quem emphyteusis revertitur, non tenebitur agnatis renovationem facere, nam doctrina Bart. *in L. 1. permittitur, ff. de aqua quotidian.* qui agit de renovanda emphyteusi, tantum procedit, ubi emphyteusis vacat finitis vitis, in quibus est concessa, non ubi emphyteusis devolvitur ad eum ex alio capite, in quo cum emphyteuta poterat nominare, decessit ab intestato neminem nominando, ut per eundem Caldas *de renovat. quæst. 9. num. 9. & 26.* & idem erit si nominatio fuerit nulla, aut revocata, Caldas *de nominat. quæst. 12. n. 42. & 43. & de potest. eligendi, 3. part. cap. 16. n. 44.* Gama *dec. 173. ad fin.*

Secundum membrum est, quando decessit relictis descendentibus, vel ascendentibus, nam ex filiis succedit masculus

culos exclusis foeminis, & inter masculos qui maior est ætate, nam in iis, quæ debent ad unum pervenire, præfertur masculus senior, ubi concurrunt plures masculi, & inter masculum, & foeminam præfertur masculus, licet junior, ex *L. fin. ff. de fide instrumentorum*, ibi: *Semper seniore juniori, & marem foeminae*: & ibi gloss. verbo, *seniore*, confirmat ex *L. semper, & ff. de jure immunit. & in verb. & marem*, confirmat ex *L. in multis, ff. de statu homin. & L. 1. ff. de Senatoribus*, atque ita de seniori probat Soar. ad *L. quoniam in prioribus, Cod. de inoffic. testam. ampliat. 10. n. 26.* Tiraquel. de primogen. *quest. 4. ex num. 21.* Games *L. 40. Taur. num. 59.* Molina lib. 1. de primogen. *cap. 11. n. 9.* Roder. Alvarad. de conject. mente testatoris, lib. 1. *cap. 3. §. 3. à num. 10.* Avend. ad *L. 40. Taur. gloss. 3.* & de masculo respectu foeminae docent Molin. de primogen. lib. 3. *cap. 4.* Mieres de maiorat. 2. p. *quest. 6. à num. 28.* Avend. dict. *L. 40. Taur. gloss. 10. num. 75. & 76.* atque ita in terminis probant *L. 12. tit. 1. part. 6. Extravag. & nova Ordin. lib. 4. tit. 100. in princ. & in §. 1.* apud Lusitanos, apud Castellanos verò in *L. 7. titul. 15. part. 6.* & in specie, quod quando emphyteuta moritur abintestato nulla facta mentione, succedant ejus descendentes secundum ordinem præscriptum in dict. Ordin. tenent Costa de maiorat. 2. p. *num. 5. ad finem, Pinel. in L. 2. num. 11. Cod. de bonis matern. Cald. de nomin. quest. 7. num. 9.* Molin. Theolog. d. disp. 446. *vers. idem quando, fol. 1246. & à num. 34. disp. 480. vers. quando, Cabed. dec. 23. n. fin. 2. p.*

Tertium membrum est, quando emphyteuta fecit nominationem validam, nam tunc cessat ea Ordinatio. & habebit emphyteusim nominatus ex dispositione nominantis, ex *L. cum ex filio, §. filio & ibi Bartol. ff. de vulgar. L. continuus, §. cum ita, ff. de verb. L. fin. Cod. de pact. convent.* sicut etiam obtinet emphyteusim hæres scriptus in testamento, nullo alio nominato, Ordin.

d. tit. 62. & titul. 36. §. 1. Cald. dict. *quest. 7. numer. 1. & numer. 56.* Molina Theolog. ubi supra & disp. 480. *vers. & quando Valasc. consult. 102. à num. 23. 1. part.* Secundum principaliter est apud Lusitanos alia Ordin. lib. 4. titul. 63. in antiquis, §. 4. & titul. 37 §. 4. in novis, ubi ita statuitur: *E bem assim no caso, onde a nomeação feita huma vez, não se pode mais revogar, se o que ha de nomear fizer testamento, & nelle nomear, e depois revogar o dito testamento, ou for por direito por qualquer modo havido por nenhum, fica a nomeação isso mesmo revogada, e poderá nomear outra vez: por quanto a nomeação feita no testamento revogado, ou havido por nenhum, he por isso mesmo havida por nenhuma, como se nunca fosse feita.*

Ex hac Ordin. multa desumuntur, & in primis loquitur de ea nominatione, quæ semel facta amplius non potest revocari, qualis est ea, in qua datur facultas nominandi simpliciter, sine mentione mortis, nam hæc si fiat in actu inter vivos, amplius non potest revocari, ex Ordin. dictis locis, §. 1. ibi: *E se no contrato do foro principalmente feito entre o senhorio, e o foreiro, lbe for dado poder que possa nomear ao dito foro huma pessoa, não fazendo menção no dito contrato de morte, em tal caso depois que elle huma vez nomear alguma pessoa, não poderá mais revogar esta nomeação, nem fazer outra segunda, porque a primeira seja revogada, e ainda que a faça, não valerá, porque por a primeira nomeação he adquirido tanto direito ao nomnado, (postoque della não seja sabedor) que lbe não pode já ser revogado; idem docent Gama dec. 36. num. 1. Caldas de nominat. *quest. 10. num. 83. & 84.* Molin. disput. 483. *vers. secunda conclusio, idem Caldas in 3. part. de potestate eligendi, cap. 2. n. 7. & 8.* & loquitur Ordin. in casu magis dubio, quoniam si ea nominatio fiat in testamento potest ad libitum revocari per nominantem, nam assumit naturam testamenti, in quo sit, ex *L. si donatio, Cod. de donation. ubi Bald. &**

Salicet, atque ideo sicut testamentum revocari potest ad libitum testatoris, ita & nominatio in eo facta, *L. 4. ff. de adim. legat.* Costa in *L. si ex cautione, lim. 12. num. 4. Codic. de non numer. pec.* Gama dec. 85. Caldas in 3. part. de potest. eligendi, cap. 8. n. 3.

- 8 Secundo deducitur ex illa Ordin. quod revocato testamento, vel ex alio quocunque vitio annullato, nominatio corrumpitur, nec valet; quod idem tenent Costa dicto loco, Molin. Theolog. dicta disp. 483. in 2. conclusion. vers. *Quando item* Gama dec. 173. num. 1. Valasc. cons. 61. in 1. part. Cald. d. cap. 8. numer. 5. & 6. & de nominat. quest. 10. num. 29.
- 9 Item revocatur, si nominatus simpliciter in vita nominantis decedat, quasi caduca, ex Ordin. ubi supra §. 4. Gama dec. 235. col. fin. vers. *Ego banc partem,* Molin. d. disp. 482. in 2. conclus. vers. sic. item quando, Caldas d. cap. 2. n. 44.

- 10 Tertio principaliter; quia ut testamentum valeat, oportet, quod in eo aliquis sit institutus hæres, nec valet, si talis institutio hæredis deficiat, ex *L. proximè, ff. de his, quæ in testamento delentur, §. ante hæredis, instit. de leg. §. in primis, instit. de fideicommiss. hæredit.* Jul. Clar. §. testamentum, quest. 35. Michael Crassus, §. testamentum, q. 35. num. 1. Molin. Theolog. in 1. tom. de justitia, & jure, disp. 124. vers. *testamentum*, quod adeo procedit, quod deficiente institutione hæredis, nihil ex tali testamento debeat, ex *L. 1. ff. de vulgar. Matienço in L. 1. gloss. 14. tit. 4. lib. 5. num. 1. Petrus Pecheus de conjugum testament. lib. 5. cap. 21. num. 1. Michael Crassus d. quest. 35. n. 1. Valasc. consult. 68. in 1. p.*

- 12 Sic etiam qui filios habet, debet eos instituere, legitimam eis honorabili titulo institutionis relinquendo, vel cum legitima causa exheredare, alias etiam ex hoc defectu corrumpitur testamentum, ex *L. inter cætera, ff. de lib. & postb. Authent. ut cum de appellatione cognosc. §. aliud quoque capitulū, collat. 8. Jul. Clar.*

§. testamentum, quest. 38. Mol. Theol. 1. tom. de justit. disp. 175. vers. *quod dictum*, Crassus d. quest. 35. num. 2. quia, ut dixi, titulus institutionis honorabilis est, ex d. §. aliud quoque, gloss. & Jason. num. 13. in Authent. novissima, Cod. de inoficios. testam. Jul. Clar. dict. q. 38. Crassus d. quest. 35. num. 3. & procedit etiam de jure Canonico, ex cap. Raynuntius, verbo instituit, & ibi Costa n. 24. de testament. lib. 6. & est communis ex Alexand. in d. *L. inter cætera* num. 6. Covar. d. cap. Raynuntius, §. 1. num. 1. Jul. Clar. d. quest. 38. num. 6. Molina d. disp. 175. vers. *utrum*: & ex his filius senior arguebat ad se spectare bona emphyteutica, quia nominatio matris erat nulla, quia etiam testamentum erat nullum, & par erat non dari nominationem, vel esse nullam, & non posse de jure effectum sortiri, & habebat locum Ord. Lusit. allegata lib. 4. tit. 62. §. 3. tam in antiqua, quam in nova lib. 4. tit. 36. §. 2.

Pro parte filiarum nominatarum in dictis bonis emphyteuticis, inducebam Ordin. lib. 4. tit. 70. §. 1. in antiquis, & in novis lib. 4. tit. 82. §. 1. ubi ita stabilitum fuit: *E dispondo o pay, ou mãy em seu testamento de todos seus bens, e fazenda, naõ fazendo mençaõ de seu filho legitimo, e sabendo que o tinha, ou desherdando-o, naõ declarando a causa legitima porque o desherda, tal testamento he por direito nenhun, e de nenhun vigor, quanto á instituiçaõ, ou desherdaçaõ nelle feita; mas os legados contheudos no dito testamento, seraõ em todo o caso firmes, e valiosos, em quanto abranjer a terça do testador, e assim taõ compridamente, como se o testamento fosse bom, e valioso por direito.* Hæc est contextura dictæ Ordin. & ex ea desumitur generalis conclusio, quod testamentum nullum ex vitio præteritionis filii scienter factæ, vel exheredationis factæ sine causa legitima, corrumpitur quæ ad institutionem, legata tamè valere, & deberi, ac si testamentum de jure esset validum, & esse intelligendam secundum jus com-

14 commune, docet Costa *in d. cap. si pater, verbo, censendum, num. 17. in fin.* & Molin. *disp. 175. fol. 1019. ad finem, doctissimus Valasc.* in contrarium consultit, *consult. 61.* ubi ponit casum in favorem uxoris nominantis in testamento, in quo filius ejus fuerat præteritus, & filius contendebat esse nullam nominationem ex *dict. Ordin.* quæ annullat nominationem factam in testamento quocunque; modo nullo, & dicit ea verba esse generalia, & comprehendere casum nostrum, quia verum est tale testamentum esse nullum propter filii præteritionem: rursus quia nominatio facta in testamento, quod rumpitur agnatione posthumi, etiam rumpitur, ex Gama *d. dec. 173. & de Sacramentis præst. q. 6. n. 21.*

15 Nec obstare dicit suæ opinioni dispositionem *Auth. ex causa, Cod. de liber. præter.* & in corpore, unde sumitur, quia de jure decisum est, annullato testamento ex vitio præteritionis, vel exhæredationis minus ritè factæ, solum annullari ipsam institutionem, vel exhæredationem, cæteris in tali testamento firmis permanentibus, ut latè per Jul. Clar. *in d. §. testamentum, quæst. 52.* Crassus *in d. §. testamentum, quæst. 53.* & *in §. legatum, quæst. 67.* idem Valasc. *consult. 54. num. 8. in 1. part.* Molin. *d. disp. 175. vers. hæc omnia, ad fin.* quia *Ordin.* loquitur solum in legatis, ibi: *E quanto aos legados em o dito testamento contheudos, seraõ em todo o caso firmes, e valiosos;* atque ita cum se restrinxit ad legata, non est extendenda ad nominationes, quæ non sunt legata, quia nominando nihil de suo dat, *L. unum ex familia §. si de falsidia ff. de legat. 2.* Bartol. *in L. mortis causa capitur, ad finem, ff. de donation. causa mort.* & annullato quovis modo testamento, corruiere nominationem ex *d. Ord.*

16 Rursus, qui nominatio est absolute actus inter vivos non ultimæ voluntatis, & habet peculiarem naturam introductam à jure Regio, quia in quibusdam assimilatur ultimæ voluntati, in

quibusdam actibus inter vivos: cumulat, & alia fundamenta, & dicit judicatum pro sua opinione, & eam tenuit quidam Senator, ut refert Gama *d. dec. 173. n. 11.* æquiparans nominationem factam in testamento, quod annullatur filii præteritione, vel exhæredatione, vel agnatione posthumi; & juvat, quia Senatus sententia facit jus, *L. si filius ff. ad leg. Cornel. de falsis, Gama dec. 33. ad fin.*

Cæterum quidquid teneat Valasc. *in d. consult. 61.* circa speciem propositã, 17 & *in consult. 54.* circa aliam, contrarium est tenendum, prout tenuit insignis Præceptor Barb. *in scholiis ad rub. ff. de legat. 1. in schol. 7. ad fin.* ex traditis per Gomes *in L. 24. Taur. numer. 4.* & per Gamam *d. dec. 173. ad fin.* eandem opinionem reprobando Valasc. tenet Molina *d. disp. 175. fol. 1018. vers. non obstante,* movetur; quia hoc testamentum in quo filius est præteritus, vel malè exhæredatus, non est simpliciter nullum juris dispositione, sed cum eo additamento, & restrictione ad annullandam institutionem; & *Ordin.* ab adverso allegata *d. §. 3.* loquitur in testamento absolute nullo, ex quocunque capite ea nullitas proveniat, & non quando est aliquod, atque ita reliqua, & nominationes sustineri.

Rursus, quia *Ordin.* solum annullat 18 restitutionem, & jubet legata sustineri, & de aliis nihil disposuit, & ideo relinquenda sunt dispositioni juris communis, ex *L. commodissime ff. de liber. & posthumis.* item, ex alio, quia *Ord.* jubet observari tale testamentum, tanquam de jure validum, & ita se refert ad jus, quo attento, annullata institutione, vel exhæredatione, cætera omnia firma permanent, atque ita etiam nominationes sustentur: & eandem opinionem tenet Caldas *3. part. de potest. eligendi, cap. 8. n. 7.*

Nec obstat adducta in contrarium: & primò non obstat dicere, quod *Ord.* 19 loquitur de legatis, quia de illis loquendo, non illud fecit causa restrictionis, cum nec addiderit taxativam, sed per mo-

- modum exempli, & exempla non ar-
 ctant regulam, nec excludunt casus si-
 miles, Socin. *conf.* 57. *col.* 4. *lib.* 1. Paris.
 20 *conf.* 55. *num.* 32. *lib.* 4. & excusatur le-
 gum correctio, *L. 1 Cod. de inoffic. dotib.*
cap. cum expediat, de elect. lib. 6. Secun-
 do non obstat, quod nominationes non
 sunt legata, sed habent peculiarem na-
 turam: nam respondetur, quod habent
 vim relictæ, ex traditis per Caldas *de po-*
testate eligendi, cap. 6. num. 30. Rursus,
 21 & ex eo, quoniam filius tantum fuit of-
 fensus circa institutionem, quia vel est
 præteritus, vel malè exhæredatus, &
 hæc offensio tollitur rescissa institutio-
 ne, vel exhæredatione, Jul. Clar. §. *te-*
stament. quest. 52. num. 1. cum autem
 non fuerit offensio ex eo, quia nomina-
 tiones factæ sunt in filias nominantis, &
 poterat mater nominare, quem vellet,
 non admittetur contra nominationes.
 22 Item non obstat esse iudicatum pro sua
 parte, quia non exemplis, sed legibus
 iudicatum, ex *L. nemo, Cod. de sentent.*
& interlocut. omnium iudicum, Afflict.
dec. 383. num. 8. Menoch. *conf.* 59. *n. 10.*
lib. 1. Cabed. dec. 212. num. 2. in 1. part.
 23 Nec obstat æquiparatio nomina-
 tionis ruptæ per agnitionem posthu-
 mi, illi, qui præteritur rumpi per præ-
 teritionem filii, nam prima revocatio fit
 ex mente nominantis, qui si cogitasset
 sibi filium nasciturum, non nominasset
 alium, ex regul. *L. si unquam, Cod. de re-*
vocand. nominationib. Tiraquel. *ibi verb.*
bona, num. 14. Pinel. *ad rubr. Cod. de*
bonis matern. 1. part. n. 23. Caldas *de*
nominat. quest. 14. num. 45. Valasc. *dict.*
consult. 61. num. 9. idem Caldas *de pote-*
state eligend. 3. p. cap. 4. à num. 1. dis-
 positio autem *d. Auth. ex causa, & Ord.*
 Regia non est contra voluntatem testa-
 toris, sed secundum eam, ut adimplean-
 tur, & exequantur ea, quæ in suo ultimo
 elogio mandavit, ex *L. vel negare, ff.*
quemadmodum test. aperiantur, L. 1. C.
de sacros. Eccles.
 24 Rursus non obstant, quæ Valasc.
 adduxit, quoniam in nostra hypothesi
 non habet locum *Ordin. lib. 4. titul. 70.*

§. 1. *ex antiquis, & lib. 4. titul. 82. §. 1.*
ex novis; quia huiusmodi Ordinationes
 procedunt, ubi filius fuit præteritus, vel
 male exhæredatus, alio instituto hære-
 de, ut evenit in facto in quo Valasc. con-
 sultit, & in facto, de quo agimus, mater
 nullum in testamento fecit hæredem at-
 que ita ex alio capite corrumpit testamen-
 tum, & ex consequentia corrumpit nomi-
 nationes, eo maximè æquoniam apud
 nos est *Ordin. in d. titul. 70. & in d. tit.*
82. in princ. in quibus specialiter dis-
 25 ponitur, quod si pater, vel mater scien-
 tes se habere filios de tertia parte bono-
 rum ad se spectantium in testamento
 disponat, censentur in aliis duabus
 partibus filios instituisse, & hoc modo
 valet testamentum, quia habet institu-
 tionem hæredum saltem tacitam indu-
 ctam per legem, ex eo, quia parentes
 tantum de tertia disposuerunt, & ad-
 vertunt *Gama dec. 153. & Molin. Theol.*
1. tom. disp. 124. vers. illud vero, & d.
disp. 175. vers. quod dictum, ad fin. in
 quo si nominatio emphyteusis fiat, non
 est dubium valere, ex traditis per Va-
 lasc. *consult. 23. ad fin.* & ubi deficit in-
 stitutio, nec legata debentur, ex Valasc.
consult. 68. num. 2. Cæterum hoc fun-
 26 damentum non obstat, quia in testamen-
 to inter filios censetur inesse clausula co-
 dicillaris, ut docent *glos. in L. cohære-*
redi, §. cum filia, verbo valuit, ff. de vul-
gar. Alex. & Jason. ibi ad fin. idem Alex.
& Jason. num. 8. in L. hac consultissima,
§. ex imperfecto, ff. de testam. est com-
munis ex Boer. dec. 240. num. 6. versic.
etsi non valeat, Jul. Clar. §. testamentum,
quest. 9. num. 7. Burgos de Paz *in L. 3.*
Taur. num. 178. Menchaq. *de successio-*
progressu, §. 30. num. 43. ubi dicit eam
 esse æquiorrem, & juris menti proximio-
 rem, & eam etiam tenent *Crassus §. te-*
stamentum, quest. 11. num. pen. & Va-
 lasc. *d. consult. 23.* Rursus, quia in te-
 27 stamento inter liberos inest clausula, ut
 valeat meliori juris modo, ut ex *gloss. d.*
§. cum filia deducunt, Imol. & Jason. ibi
num. ultim. Ripa in L. Centurio, n. 86.
ff. de vulg. Costa in d. cap. si pater, verb.
in

interdum, num. 40. Mantica *de conject.* ultim. volunt. lib. 7. titul. 2. n. 25. Crasus ubi supra, Camil. Gall. *de verb. sign.* lib. 5. cap. 18. à num. 122. unde immeritò Molin. *d. disput.* 176. *vers. utrum*, & *seqq.* impugnat Valasc. *dict. consult.* 23. quia licet ex communi invadidum sit testamentum, si filius non relinquatur legitima titulo institutionis, non tamen negari potest posse testamentum salvari ex prædictis clausulis subintellectis de jure, ut in eo relicta sustineantur, salva legitima filiis debita, ut tenet communis Doctorum sententia, & tenet videndus Cabed. *dec.* 199. *numer.* 2. *in* 1. *part.* atque ita infero fore validas dictas nominationes, quia etiam in codicillis possunt fieri, ex *L. divus*, ff. *de jure codicil.* *Jaf. Rub. num.* 14. ff. *de legat.* 1. *Caldas d. c.* 8. *ad finem.*

Allegabat filius senior aliam nullitatem contra testamentum ex eo, quia in scriptis erat, vulgo, cerrado, & Tabetio in instrumento approbationis non fecerat mentionem, quod mater testatrix tradiderat sibi testamentum, ut requiritur ex *Ordin. antiqua lib.* 4. *tit.* 76. §. 1. & *in novis*, titul. 80. §. 1. ibi: *E elle testador o entregará ao Tabelliaõ perante cinco testemunhas.* Addendo quòd ista *Ordinat.* agit de forma testamenti in scriptis, & inter alias solennitates illam requirit, & ponit decretum irritans, ibi: *Declarando como o testador lho entregou; & ibi: De outra maneira não será valioso o testamento:* & in terminis hujus *Ordin.* ita tenent *Gama dec.* 69. *Valasc. consult.* 7. *num.* 4. *ad finem*, *in* 1. *part.* *Molina de justit. & jur.* 1. *tom.* *disput.* 125. *vers. de jure verò hujus Lusitaniæ.* Sed respondetur, quòd ea *Ordin.* non procedit in testamento facto inter liberos, quod ex eo defectu non annullatur, ut per *Gam. dec.* 109. ubi ita fuisse judicatum testatur; nam ille defectus solennitatem juris civilis continet, & testamenta inter filios valent, licet sint minus solennia, ex *L. fin. Codic. famil. herciscund. L. hac consultissima*, §. *ex imperfecto*, *Codic. de testament.* *Costa in d. cap. si pater*, verbo,

in suo testamento, num. 2. *Guilhelm. in d. cap. Raynuntius*, verbo *testamentum in* 1. num. 75. *Cabed. dec.* 199. *numer.* 1. & per hæc expedita est præfens allegatio.

ALLEGATIO LXII.

De quodam navigio Gallico, quod ad portum Larache merces prohibitas asportavit, & dum rediret, captum fuit per quendam Capitaneum Catholici Regis Hispaniæ, an foret confiscandum, & quid fuerit judicatum.

SUMMARIUM.

- 1 Refertur casus propositio.
- 2 Inter Christianissimum Regem Franciæ, & Catholicum Regem Hispaniæ non aderat bellum.
- 3 Non habebat locum in eo facto pragmatica facta contra incolas Zelandiæ, & Olandiæ, & Status.
- 4 Pænæ non egrediuntur personas eorū, contra quos sunt statuta.
- 5 Dispositio non applicatur, ubi verba ejus deficiunt.
- 6 Per leges Imperiales prohibentur res certæ asportari ad inimicos tempore guerra, & non tempore pacis.
- 7 Idem in fructibus aridis.
- 8 Idem statuerunt Pontifices.
- 9 Idem in lege partitæ.
- 10 Quatuor tempora distinguit Cæpola.
- 11 Nec pro redimendo captivo, durante bello,
- 12 Differentia inter Cæpolam, & Stracham.
- 13 Nec in tempore treugæ.
- Ibid. Agitur de lege *Ordinam. quæ loquitur de Granatensib.* & ostenditur, quod cesset.
- 14 Agitur de lege 10. tit. 2. lib. 8. novæ collect.
- 15 De prohibitionem facta per legem Lusitanam Emmanuelis Regis, & n. 16.
- 17 Eandem prohibitionem paucis mutatis, fecit Catholicus Rex Philippus II.

- 18 *Est casus Bullæ Cœnæ Domini.*
 19 *Condemnatio mercium, & navigii fuit in prima instantia.*
 20 *Est crimen publicum secundum jura Canonica.*
 21 *Papa tres pœnas imponit deferentibus arma, ferrum, ligamina infidelibus inimicis.*
 22 *Ubi crimen concernit Christianos, & decorem fidei, procedit Summus Pontifex.*
 23 *Non probatur casus fortuitus, nec præsumitur, nisi probetur.*
 Ibid. *Revocata fuit sententia in Consilio Guerra.*

I Joannes de Laudoa nauta, incola de Buquaut oppidi Marencin, accepit à Joanne de Saut incola Baionæ, navigium quoddam nomine Sahaudina, instructum velis, & aliis instrumentis necessariis ad faciendam navigationem in Civitatem Liornæ. Item prædictus Joannes de Laudoa magister navigii confessus est se recepisse in loco de Sangoa ab Oregio Ducasso incola Baionæ certam copiam tritici, duos barriles de aslo, aliam copiam piscis, & de anxarseas, & biscocti, & promisit ea portare in dictam Civitatem Liornæ. Egressus portum Sancti Joannis da Luz in 25. die Maii 1606. relicta navigatione ad Liornæ Civitatem, transmigraverunt in portum de Larache, qui erat sub potestate Maurorum, & ibi vendidit merces quas exportavit tritici, asserii, piscis, & cætera, & comparavit certam copiam coriotum, pellicium vulpinarum, & ceræ, & sequendo suam navigationem devenerunt ad eam partem, quæ nuncupatur, Cabo finis terræ, ubi eum interceptit quidam Petrus de Navarra Hispanus dux navigii Canoa, & attulit ad portum Portugallensem: accusabatur magister navigii ad pœnas juris, quia cum Catholicus, & Christianus esset, detulit res prohibitas ad Saracenos: Præfectus arci Sancti Joannis da Foz Portugallensis mihi causam commisit definiendam.

2 Factum propositum erat probatum

tam ex instrumento, fretamenti, quam ex testibus, & confessionem naturæ, & sociorum, assumpta in interrogationibus factis, atque ita eos condemnandos esse judicabam in amissione navigii, & mercium quas afferebant, non obstante, quod dicebant se esse de jurisdictione Christianissimi Regis Franciæ, & vi tempestatis in portum de Larache appulisse. Allegabam fundamenta sequentia. In primis illud removebam, non esse eas merces captas per viam belli, quia inter Christianissimum Regem Franciæ, & Catholicum Regem Hispaniæ, non aderat bellum, atque ita non habere locum regulam L. 1. ff. de acquirenda possessione, L. hostes, L. si quid in bello, ff. de captiv. & post limin. reversis, cap. jus gentium, 1. distinct. Divus Thomas de regimin. princip. cap. 11. cum aliis citatis per Covarr. regul. peccatum, 2. part. §. 11. num. 1. Armilla aurea, verbo bellum, num. 8. Guilhelm. Benedict. in cap. Raynuntius, verb. & uxorem nomine Adelsiam, sub titulo de successione ab intestato, num. 26. Petrus Thosolan. lib. 2. syntagm. juris universi, cap. 4. n. 5. Cabed. dec. 88. n. 1. in 2. part.

Secundo, & illud removebam, non esse ea bona confiscanda per pragmaticas factas per Catholicam majestatem contra incolas Olandensis, & Zelandensis Status, quia prædicti nautæ non erant de illo Statu, & pœnæ non egrediuntur personas eorum, contra quos statuta sunt, L. sancimus, Cod. de pœnis, capit. requisivit, de his, quæ fiunt à maiori parte capitul. neque dispositio applicatur, ubi ejus verba deficiunt, L. 4. §. toties, ubi Paul. ff. de damn. infect. Joann. Cephal. cons. 87. num. 1. lib. 1. Joann. Gu tierres cons. 22. num. 2. Ex aliis tamen juribus res decidenda venit: adest igitur dispositio text. in L. 2. Cod. quæ res exportari non possunt, ubi habetur: Nemo alienegenis barbaris cujuscumque gentis ad hanc urbem sanctissimam sub legationis specie, vel quocumque alio calore venientibus, aut in diversis aliis Civitatibus, vel locis, loricas, scuta, & arcus, sagittas,

gigas, & spatas, & gladios, vel cujuscūque generis arma audeat venundare, nulla prorsus iisdem tela, nihil penitus ferri, vel facti, vel infecti adhuc ab aliquo distrabatur, perniciosum namque Romano Imperio, & proditioni proximum est, barbaris, quos indigere convenit telis, eos, ut validiores reddantur, instruere. Si quis autem aliquod armorum genus quarumcumque nationum barbaris alienigenis contra pietatis nostræ interdicta ubicumque vendiderit, bona ejus universa protinus fisco addici, ipsum quoque capitalem pœnam subire decernimus.

6 Sunt aliæ imperiales, quæ defendunt res certas asportari ad inimicos tempore guerræ, non tamen prohibentur deferri tempore pacis, L. 1. Cod. illo titulo, ibi: Ad barbaricum transferendi vini, olei, & liquaminis nullam quisque habeat facultatem, nec gustus quidem causa, aut usus commerciorum: ubi Accurtius dicit idem esse in aridis eadem ratione, & sequitur ibi Alberic. post Azon. in summa illius titul. Montala in L. 22. tit. 5. part. 1. Boerius dec. 178. num. 11. Navarr. in cap. ita quorundam de Judæis, notabil. 1. num. 8.

7 Idem statuerunt Pontifices in dict. cap. ita quorundam, ubi prohibendo Christianis deferre ad Sarracenos arma, ferrum, ligamina galearum, addunt, quod tales Ecclesiastica communione præciosos, & excommunicationi subjectos rerum suarum privatione mulctari per Principes Catholicos, & Consules Civitatum, & capientium servos fieri censent: idem deciditur in capitulo ad liberandum, eodem titulo, & in Extravagant. multamentis de Judæis inter communes, Alexand. cons. 130. lib. 7. Boerius decis. 178. num. 17. Stracha de mercatura, 2. p. num. 40. & 4. part. à num. 12. & eadem prohibitio continetur in cap. significavit, cap. quod olim de Judæis deferri barbaris infidelibus rerum subsidia, quandiu guerra duraverit.

9 En in L. 4. titul. 21. partit. 4. & in L. 22. tit. 5. part. 5. ubi habetur: Armas

de fuste, ni de fierro nõ deven vender, ni prestar los Christianos a los Moros, ni a los otros inimigos de la Fé: otrosi defendemos, que ninguno de nuestro Senhorio nõ les lleve a su tierra, mientras guerrearen conosco, trigo, ni cevada, ni centeno, ni oleo, ni ninguna de las otras cosas, & viãdas, con que se pudieffen amparar, ni gelo vendan, ni gelo den en nuestro Senhorio para llevar a su tierra, & se alguno contra esto biziere, mandamos que pierda por ende todo lo que huviere, y que este su cuerpo a merce del Rey: Ca dar armas, ò hazer otra ayuda a los inimigos de la Fé, assás les farà ayuda con que puedan amparar, y es una manera de traicion: & i'bi notant Montalvus, & Gregor. Lopez, idem Hostiens. in summa de Judæis, & Sarracen. §. qualiter per totum, optimè Alexand. d. cons. 130. Capola cons. 51. lib. 2. Armilla aurea, verbo, excommunicationo, quæst. 14.

In eo consil. distinguit Capola quatuor casus, sive quatuor tempora: primum guerræ, secundum trepidationis, tertium treugarum, quartum pacis, & concludit, quod in tribus casibus belli, trepidationis, treugarum, nullam rem deferri posse ad barbaros infideles, cum quibus bellum est; & in ultimo casu temporis pacis solum prohibentur ad eos exportare ea, quæ sunt apta ad arma, & ad eos faciendos fortiores ad pugnandum, non autem prohibetur deferre victualia; & in num. 41. refert extravagantem Papæ Nicolai IV. qua defendebat exportare ad Sarracenos arma, equos, ligamina, victualia, & alias merces; eam tamen fuisse revocatam asserit, quia non fuit compilata in sexto decretalium, ut dicitur in ejus proemio, & quod Bonifacius fecit aliam extravagantem, quæ incipit, illos: eandem solutionem per dicta jura ponit Roder. Soares in allegat. 18. num. 3. Stracha ubi supra, Ful. Clar. in præct. crim. §. ultim. quæst. 67. n. 18. & quæst. 77. n. 25. & ampliatur, quod nec pro redimendo captivo, durante bello, possint dictæ res deferri ex d. cap. significavit, ubi Abb. Stracha d. 2. part. de

- de mercatur. n. 41. & communem cum Alex. d. cons. 130. num. 1. & Sylvestro, verbo, excommunicatio 7. num. 6. testatur Ful. Clar. in d. num. 25. Azeved. in L. 10. tit. 2. lib. 8. num. 7. differunt tamen Capola, & Stracha, quia Capola dicit, quod eadem prohibitio, quæ versatur tempore belli, durat in tempore treuguarum: & Stracha in d. 2. part. n. 43. dicit, quod cessante bello, seu inita pace, vel pactis induciis, permillum esse, & quidem indistinctè Christianis mercatoribus cum dictis hostibus, & mercatoribus habere commercium, secum habitare, ad eos quascumque merces exportare, seu exportari facere, quibus Sarracenis, & hostibus commodum etiam, & subsidium afferatur, dummodo non sint merces prohibitæ, & ita inter omnes convenisse, & quod idem scripsit Alex. dict. cons. 130. ex dict. cap. significavit, & dict. cap. quod olim de Judæis, & in eadem opinione esse Boer. dict. dec. 178. num. 18. qui in jure nostro receptum id esse confirmat; sed Azeved. d. L. 10. à num. 3. tenet, quod nec in tempore treuguarum, Rex Ferdinandus, & uxor ejus Regina domina Elisabetha anno salutis nostræ 1480. legem fecerunt Toletò, de qua in L. ultimo tit. 12. lib. 1. Ordina- ment. ubi prohibuerunt in hæc verba: *Por ende mandamos, y defendemos que ninguna, ni algunas personas no sean osadas de sacar, ni saquen para el Reyno de Granada pan, ni armas, ni cavallos, ni otras cosas vedadas, sob las penas contenidas en las leyes de los derechos comunes de nuestros Reynos, que sobre esto disponen.* Hæc prohibitio jam cessat respectu illius Regni Granatensis, quia fuit patrimonio Christi restitutum per eodem Reges Ferdinandum, & Elisabeth, ut ibi advertit Peres column. 318. Post hæc Catholicus Rex Philippus II. extendit dictam legem, & eam fecit generalem in d. L. 10. tit. 2. lib. 8. nova collect. & ejus tenor talis est: *Grandes danos, y inconvenientes se siguen a nuestros naturales, especialmente a los de la Andaluzia, y Reyno de*

Granada de la gran contractacion, que algunos Christianos bazen en tierra de Moros, metiendo, y llevando a los Moros armas, y cavallos, y pan, y otras muchas cosas vedadas, y metiendo Moros mudaxares, captivos, malos Christianos por los puertos, para que se queden en tierra de Moros: por ende mandamos, que ninguno, ni algunas personas no sean osadas de sacar, ni saquen para tierras de infieles pan, ni armas, ni cavallos, ni otras cosas vedadas, sob las penas contenidas en las leyes de los derechos comunes, y de nuestros Reynos, que sobre esto disponen: y se sacaren, ò dieren favor, consejo, ò ayuda para que salgan Moros mudaxares, ò que possen en salvo los Moros que cá estuvieren captivos, ò malos Christianos que se fueren a tornar Moros, ò Judios, q̄ sean havidos por alevosos, y vueran por ello: y que los tales Moros mudaxares sean captivos de quien los tomare, y ayan todo lo que llevarin, y los tales malos Christianos sean quemados en fuego por justicia, y los bienes que llevaren, sean de quien los tomare, y prendiere, lleve luego las tales personas, y bienes para la justicia del lugar más cercano donde los tomare, que cognosca de la causa, y se execute esta ley: quam legem multis exornat doctissimus Azeved.

Et in Regno Lusitano Serenissimus Rex Emmanuel in Ord. lib. 5. tit. 81. in princip. prohibuit, quod nullæ personæ, tam incolæ illius Regni, vel dominorum ad illud pertinentium, quàm extraneæ detulissent, nec vendidissent, nec mandassent vendere Mauris armæ cujuscumque sortis, & qualitatis offensivæ, nec cinerem sulphureum, nec materiam ad eum conficiendum, nec navigia, nec materiam ad eorum fabricacionem, neque linum canabem, neque alia tormentâ bellica, neque alias res ex quibus confici possent, & ex quibus inimici possent commodum, & adjutorium suscipere in actu belli, pæna comminata amissionis bonorum mobilium, & immobilium, dimidia ad Cameram suam, & altera delatori, & accusatori, & exilii in

ALLEGATIO LXIII.

229

16 Insulam Divi Thomæ in perpetuum, & quòd in eandem poenam incurrent, tam naturales, quàm exteri, qui in locis Africanis reperirentur cum dictis armis, & rebus vetitis in dictis locis Africanis; & in §. 1. *ejusdem Ord.* disposuit, quod si aliquæ ex dictis personis captæ in transgressu ad vendendum dictas res prohibitas in terris Mauritanis, vel in illis comprehensæ essent cum aliqua ex dictis rebus, jussit quod ultra amissionem earum rerum, quæ apud ipsos inventæ essent, amitterent quoque omnia bona sua, & fierent servi capientium, ut secundum jus Canonicum, & commune erat dispositum; & in §. 2. prohibuit, quod nulla persona cujuscumque conditionis esset, tam naturalium, quàm exterorum deferat ad terras Maurorum inimicorum nostræ sanctæ Fidei Catholicæ, & illius, panem, vinum, oleum, salem, ceram, melle, sebum, nec alias merces, durante bello, secundum decreta Sanctorum Patrum, & qui contra fecisset, si esset exterus, ipso facto amitteret merces, quas detulisset, & alia bona, quæ in suo Regno, & dominiis habuisset, & navigium in quo merces vehebantur: & si mercator, vel dominus navigii esset suus subditus, vel naturalis, amitteret merces, & omnia bona sua applicata Coronæ Regiæ; & de ea lege mentionem fecit *Peres in d. L. ultim. fol. 320. & Navarr. in d. cap. ita quorundam in notabili 1. num. 8. ad fin.*

17 Hanc legem paucis mutatis circa exilium in Insula S. Thomæ ad partes Brasiliæ approbavit Catholicus Philippus II. *nova Ordinatio. lib. 5. titul. 109.* verumtamen istæ leges Lusitanæ in præfenti hypothese locum non habent, quia loquuntur in naturalibus, & exteris residentibus in ea corona, vel in dominiis ad eam pertinentibus, non in cæteris in aliis Regnis commorantibus; & docet *Gama dec. 385.* ubi agit de quadam præda facta per quosdam Gallos quibusdam Hispanis de Cadis, qui commercium habuerunt in dicto portu de Larache, & inde jam egressi iter per mare faciebant,

& capti fuerunt in ea parte, quæ dicitur Espartel, tempore, quo bellum vigeat inter Francigenas, & Hispanos, de quo agit etiam *Boer. d. dec. 178. n. 1.*

18 Ultra hæc est casus Bullæ Cœnæ Domini, ut patet ex *Bulla Clementis VIII. cap. 7.* & ibi tradunt *Vivald. in Candelabro aureo à num. 159. Jacob. de Graf. lib. 4. decision. aurearum, cap. 18. numer. 100. Soares 5. tomo de censuris & sputat. 21. à num. 51.* & in facto proponitur, quod præfens præda fuit capta per præfatum ducem Petrum Navarrum, & causa ventilatur apud præfectum urbis S. Joannis da Foz.

19 Et his relatis eos condemnabam in amissione mercium, & navigii ex *d. L. 10. titul. 2. lib. 8.* quia etiam comprehendit exteros, qui commercium habuerunt in dictis partibus Maurorum infidelium cum mercibus prohibitis, propter injuriam, quam faciunt incolis, & vassallis Regis, præcipuè iis, qui habitant in Provincia de Andalusia, vel Granatensi, quos Rex potest defendere, & tueri poenis comminatis contra facientibus. Rursum quoniam jubet eos puniri poenis juris communis, tam Regni, quàm Canonici, ex *d. cap. ita quorundam de Judæis, & docent Boer. d. dec. 178. & Stracha de mercatura, d. 4. part. à num. 12.* 20 & jura Canonica faciunt hoc crimen publicum, & concedunt omnibus Principibus, & Consulibus Civitatum delinquentes capere; & judicare, & ibi *glossa, verbo, privatione,* dicit quod potest Papa hoc facere ratione criminis commissi, & in eodem textu *Abbas num. 5.* inquit 21 quod Papa tres poenas imponit deferentibus arma, ferrum, & ligamina infidelibus inimicis, scilicet excommunicationem, privationem bonorum, & facit eos servos capientium, & *num. 2.* dicit *Abb.* quod ubi delictum concernit Christianos, & decorem fidei, exercitat Summus Pontifex suam jurisdictionem contra laicos, & ibi etiam notant *Anton. Anan. num. 2. & Felin. numer. 5.* & ex istis fundamentis Reos delinquentes condemnabam. 22

13 Nec probant casu fortuito portum Larache appulisse, nec præsumitur de jure, nisi probetur ab allegante, ex *Bart. L. si quis, numer. 5. ff. de edendo, Socin. conf. 252. num. 7.* cum aliis citatis per *Sebastian. de Medicis de casib. fortuitis, lib. 1. cap. 14.* nectalis casus eos excusabat, quia proponebatur merces prohibitas Mauris Larache distraxisse. Causa tamen remissa fuit ad Consilium Guerræ, & in eo decisum fuit, quod prædicta bona restituerentur.

ALLEGATIO LXIII.

An parentes possint convenire, ut bonorum, quæ afferunt, fiat maioratus pro primogenito nascituro in præjudicium aliorum, si qui supernalcantur, an sustineatur in tertia.

SUMMARIUM.

- 1 Casus propositio.
- 2 Quilibet ex bonis suis potest maioratum constituere.
- 3 Patres, & Matres sunt debitores in legitimis.
- 4 Descendit hæc obligatio de jure naturali.
- 5 Datur conditio ex lege pro petenda legitima.
- 6 Non datur hypothecaria.
- 7 Possunt filii consentire, quod suæ legitimæ annexentur maioratus.
- 8 Non consentientibus non valet, quando non supersunt alia bona, de quibus possint deducere legitimas.
- 9 Possunt fieri de licentia Regis, relictis aliis filiis competentibus alimentis.
- 10 Valet tamen in tertia.
- 11 Si mater percepit fructus maioratus ad filium pertinentes, de ejus bonis solvendi sunt.
- 12 Limitatur, remissivè.

Quædam nobilis Lusitana matrimonium contraxit cum quodam viro nobili ejusdem Regni, attulit in dotem duodecim millia ducatorum, & maritus ei promisit quatuor milla ducatorum nomine arrharum, & conveniunt, ut ex ea pecunia, tam dotali, quam nomine arrharum promissa, bona stabilia compararentur, quæ vinculo maioratus subjecta essent, & in eo primogenitus succederet, & quod ipsa dum viveret, possideret, & fructus ejus perciperet absque ulla molestatione faciendâ per filium, nec per alium successorem. Effectum habuit matrimonium, & ex eo nati sunt plures filii, nec alia bona habuit præfata foemina: decessit primò maritus superstitè uxore, & deinde ipsa decessit relictis filiis: quæsitum fuit an valeret talis maioratus constitutio.

In hac quæstione respondi, quod licet quilibet ex bonis suis possit maioratum constituere, nisi reperiat prohibitus, quia hoc edictum est prohibitorium, ex *L. si queramus ff. de testament. & aliis juribus, per quæ ita tenet Mieres de maiorat. 2. part. quæst. 1. numer. 2. & numer. 16. Molina Theolog. de justit. & jure, 3. tom. disput. 576. num. 11. & disp. 578. num. 3.* tamen non idem erit si filios habeat, nam patres, & matres sunt debitores aliis in suis legitimis, & filii dicuntur creditores respectu legitimarum, ex gloss. ultim. *Bart. & Padilha num. 32. in L. 3. C. de jur. & fact. ignor. Aretin. conf. 156. column. ult. Anton. Peregrin. de fideicommiss. artic. 36. n. 33. Michael Crassus in §. legitima, quæst. 14. num. 1.* & descendit hæc obligatio ex jure naturali. ex *L. cum ratio ff. de bon. damnatorum, Menchaq. de success. creat. §. 20. num. 320. Crassus in d. §. legitima, quæst. 2.* pro qua petenda datur conditio, ex *L. omnimodo, Cod. de inofficios. testamento*, quam communem esse appellat *Alexand. conf. 78. lib. 3. Anton. Chuchus in Authent. novissima, in rubr. bona an sint pro legitima hypothecata, n. 3. Anton. Gabriel lib. 6. commun. titul. de le-*

legitima conclus. 5. *Padilha d. L. 3. n. 37.*
Bologninus cons. 59. num. 2. & num. 4.
 6 & hanc esse tenendam; quia in jure cau-
 tum non reperitur dari talem hypothe-
 cam, dicit *Crassus in d. §. legitima, q. 14.*
ad finem.

7 Possunt tamen filii consentire, quod
 eorum legitimæ annexentur maioratui,
 ex *gloss. verbo, judicium, in L. si quando*
§. & generaliter, Cod. de inoffic. testam.
 ubi sequuntur *Bartol. Salicet. & Jason.*
Palat. in repetition. rubr. §. 47. numer. 2.
Molina de primogen. Hispanor. lib. 2. cap.
3. num. 7. Joseph. Ludov. dec. Lucensi 28.
num. 46. Molina Theolog. 3. tom. disput.
 579. num. 37. cum quo declara, & illis
 8 non consentientibus non valet talis con-
 stitutio maioratus, cum non superessent
 alia bona, ex quibus possent legitimas
 sibi debitas deducere, ex *Joan. Fabr. in*
L. ultim. Cod. de pactis. Corcetus deci-
ssion. Tholosæ 452. Tiraquel. de primogen.
quest. 6. à num. 16. Joann. Gutierrez de
jurament. confirm. 1. part. cap. 59. n. 4.
Valasc. consult. 130. num. 12. in 2. tomo,
 & ut fieret, erat necessaria licentia Regis,
 9 ex traditis per *Roder. Soares in L. quo-*
niam in prioribus, in declaratione ad le-
gem Regni, limit. 2. num. 17. Mieres de
maioratu 1. part. quest. 1. n. 16. Molina de
primogen. lib. 1. cap. 1. Molin. Theolog.
d. disput. 578. num. 5. competentibus ali-
 mentis filius relictis, & absque consensu
 filiorum, vel Regia licentia, non valent,
 nec in foro exteriori, nec in foro poli, ut
 docent iidem *Molin. alter d. cap. 1. n. 9.*
 & alter *disput. 578. n. 4.*

10 Valebit autem in tertia parte bono-
 rum, de qua potuit disponere, & in aliis
 bonis habebunt filii legitimam, & ita
 colligitur ex *Cardin. cap. 1. de filiis natis*
ex matrim. ad morganat. contract. & ibi
Afflicti. num. 6. & 9. Tiraquel. de primo-
gen. quest. 7. num. ult. ad finem, Valasc.
consult. 153. num. 12. & numer. 19. in 2.
tom. Molin. Theolog. d. disput. 576. n. 11.
Mieres de maiorat. 1. part. in initio n. 8.
 ubi docet, quod quando maioratus ex-
 cedit tertium, & quintum sustinebitur
 in eo tertio, & quinto, ex *L. Divus, ff.*

de usu, & habit. Azeved. ad L. 8. tit. 6.
lib. 5. novæ collect. num. 2. Roder. Alvar.
lib. 2. de conject. mente testator. cap. 2. §. 1.
num. 96. & facit pro hac parte L. 1. &
L. si totas, Codic. de revocand. donation.
Ful. Clar. in §. donatio, q. 22. n. 2.

Propositum fuit aliud dubium, nam **ii**
 mater percepit fructus alterius maiora-
 tus ad filium pertinentis, & iii divisio-
 ne petebat, quod solveretur sibi valor
 dictorum fructuum ex bonis maternis,
 & respondi justè petere, ex doctrina
Bart. in L. litis, §. pater, ff. de negot. gest.
 ubi sequuntur *Bald. Angel. & Paul.*
Palat. repetition. rubr. §. 42. numer. 9.
Afflicti. dec. 241. Pinel. L. 1. Cod. de bo-
nis matern. 2. part. num. 29. Gutierrez
1. part. de jurament. cap. 4. à num. 19.
 adde *Castilb. de usufruct. cap. 3. n. 107.*
Escovar de ratiocin. cap. 3. à num. 23. &
 post alios *Spinus de testament. gloss. 18.*
principal. num. 80. ubi in versic. quo fit,
 adhibet quandam declarationem latis
 æquam, & confirmatur ex adductis per
Gutierrez d. loco; num. 23. & extra eam **12**
 declarationem; licet filius in vita ma-
 tris fructus non petierit; actionem ha-
 bebat contra hæredes matris; ex addu-
 ctis per *Gutierrez d. cap. 4. numer. 18. &*
Azeved. in L. 9. num. 25. titul. 1. lib. 5.
novæ collect. contra Castellum in L. 48.
Taur. n. 11.

ALLEGATIO LXIV.

An maritus possit persequi injuriam fa-
 ctam uxori; & an uxor injuriam sibi
 factam persequens, debet habere li-
 centiam mariti; & an maritus possit
 remittere injuriam factam uxori.

SUMMARIUM.

- 1 Potest maritus persequi injuriam fa-
 ctam uxori suæ.
- Ex injuria facta uxori oriuntur tres a-
 ctiones, d. n. 2.
- 2 Fallit in filia emancipata.
- 3 In Regno Castelle, & Lusitano ex
 inju-

injuria facta uxori, solum ipsi, & marito competit actio.

4 *Reprobatur opinio Castelli, & n. 5.*

6 *Salvatur opinio Castelli in eo Regno, quando injuria fit filiae nuptae, ante susceptas velationes.*

7 *Defendi debent uxores à viris, non è contra viri ab uxoribus.*

Ibid. Limitatur, nisi injuria facta marito redundaret in injuriam uxoris, ut in exemplis positis.

Ibid. Vel quando maritus occisus est.

8 *Sublimitatur, nisi mulier secundo nubat.*

9 *Fuit practicum in casus contingentia.*

10 *Injuria dicitur verbalis, quae fit verbo, vel scriptura.*

11 *Differentia inter populares, & nobiles circa prosecutionem injuriarum verbalium.*

12 *Condemnatio facta in plus, quam Ordinatus permittat, annullatur in excessu.*

13 *Mulieres volentes accusare suas injurias debent habere licentiam mariti, vel judicis.*

14 *An possit maritus, cum sit caput uxoris, remittere injuriam illi factam.*

POtest maritus persequi injuriam factam uxori suae, ex *L. 1. §. per alias ff. de injuriis*, ibi: *Aut uxori; & in §. ult. ad finem*, ibi: *Aut uxore mea; & in §. patitur, inst. eodem*: ex qua injuria tres actiones oriuntur; prima ipsi uxori, secunda marito, tertia patri uxoris, ex *dict. §. ultim.* ibi: *Idem ait ex una injuria interdum tribus oriri injuriarum actionem, neque unius actionem, per aliam consumi, ut puta uxori meae, filiae familias injuria facta est, & mihi, & patri ejus, & ipsi injuriarum actio incipiet competere, L. 2. tit. 1. L. 9. tit. 9. part. 7.* Hoc tamen fallit in filia emancipata, quae non est in patris potestate, nam lex loquitur in filia familias nupta, quia de jure communi filia per matrimonium non exibat à patris potestate, ut ibi advertit *gloss. ultim. per L. si*

uxorem, Cod. de condit. insert. & sequuntur Bart. & Angel. in eodem §. fin. Cum autem in Regno Lusitano, & in Regno Castellae filia per matrimonium exeat à patris potestate, in hoc post velationem, in eo per solum matrimonium contractum per verba de praesenti ex *Ordinat. Lusitana, & Castellana*, de quibus egimus *allegat. 24.* si injuria fiat filiae nuptae, tantum ipsi, & marito, non autem patri, actio injuriarum competit cessante patria potestate, *Gregor. in d. L. 9. gloss. 3. & sequitur Azeved. in L. 8. tit. 1. num. 30. & 31. lib. 5. novae collect.* unde reprobandus est *Castel. in L. 47. Taur. verb. en todas, ad finem*, ubi tenet adhuc patri competere actionem ex injuria facta filiae suae nuptae, & hoc quia istud est jus contra tertium, quod non videtur sublatum per dictam legem, licet habeat pro se opin. *gloss. in dict. §. patitur, verbo, patris*, quam ipse non citavit, ubi tenet, quod etiam si filius non sit in potestate, tamen pater habebit actionem injuriae, ex injuria facta illi.

Sed verius est contrarium; quia filia per matrimonium exit à patris potestate quoad omnes effectus, ut deduxi in *d. allegat. 29.* & ideo pater non habebit actionem suo nomine ex injuria facta filiae nuptae, & non obstat *gloss. dict. verbo, patris*, quia non est vera per *L. sed si unus, §. ait praetor, versicul. idem est etsi emancipatus, ff. de injur.* & ita eam *gloss. in d. §. patitur*, reprobant ibi *Foann. Faber. & Angel. Nicassius num. 4. Foann. Ovin. num. 4.* dicens contra glossam esse veriores, & communem sententiam: admittetur tamen opinio Castelli in Regno Castellae, quia quando injuria facta fuerit filiae nuptae ante velationes acceptas, cum sit adhuc in patris potestate, utique etiam pater habebit suo nomine actionem injuriae, ex injuria facta filiae, & habebit locum dispositio *d. L. 1. §. fin. ff. de injur. & dict. §. patitur*, & è converso si injuria fiat viro, nulla actio competit uxori, quia, ut inquit *I. C. in L. 2. ff. de injur.* uxor non agit ex injuria facta viro, quia defendi uxores

ALLEGATIO LXIV.

233

uxores à viris, non viros ab uxoribus æquum est; & idem probatur in *d. §. patitur, vers. contra autem*; & est ratio; quia vir est caput mulieris, non è contra, ex *cap. hæc imago 33. quæstion. 5. ubi gloss. & Archidiacon.* & ita docet *Alber. in d. L. 2.* Limitatur hæc doctrina, quando injuria facta marito redundaret in injuriam ipsius uxoris, ut quando quis maritum vocat coqu Callicè, vel co-geul in lingua Occitana, vel maritum meretricis, lenonem de uxore sua, nam & tunc etiam mulier aget pro injuria sua, quia ex omnibus, quæ dicta sunt ad infamiam, vel sugillationem alicujus, nascitur ei injuria, ex *L. lex Cornelia, §. fin. & in L. item apud Labeonem, §. ait prætor, versic. generaliter ff. de injur.* & docent *Faber num. 4. Angel. num. 2. in d. §. patitur, & ibi Ovinus num. 14.* vel quando maritus occisus est, & mulier accusat ejus occisores, ex *Alexand. in L. 1. §. ultim. ff. de injuriis, Bartol. L. 2. num. 2. ff. de accusat. Plaça de delict. lib. 1. cap. 40. numer. 18. Gomez num. 32. in 3. tomo cap. 1. Padilha in L. transigere, num. 57. Cod. de transact. Bertach. in ult. parte sui repertorii, verbo, uxor agit versic. 8.*

Quod debet limitari, nisi mulier secundò nubat, quia tunc non poterit accusare mortem mariti, quem offendit secundas nuptias contrahendo, ex text. in *Auth. de nuptiis, §. non est collat. 4. regul. ex eo lib. 6. Bologninus cons. 23. num. 7. ad fin. Vilbalpan. ad L. 27. tit. 1. part. 7. §. 40. num. 4. & §. 43. numer. 4.* & vidi judicatum in Senatu Portugallensi, in quo patrocinium accusato præstiti, nomine Gaspari Roseima incolæ oppidi de Penedono, accusato de morte cujusdam hominis, & opposuit contra uxorem occisi, quod secundò nupserat, & non erat admittenda ad accusationem, & ita judicatum fuit: sunt acta poenes Andream de Matos Actuarium Præsidis criminalis illius Senatus: adde *Farinac. 1. tom. q. 13. n. 16. & 17.*

Adde, quòd injuria non solum dicitur verbalis, quæ dicitur verbo tenus, sed ea, quæ scribendo fit, quia scrip-

tura loquitur, *L. non figura 37. ff. de action. & obligation. ibi: Quatenus non minus placuit valere quod scriptura, quam quod vocibus lingua figuratis significaretur; & in L. Arriani, Cod. de hæretic. & manich. Bertach. verbo scriptura, vers. scriptura semper loquitur & docent Roman. cons. 378. num. 1. Aufr. ad Capellam, dec. 127. numer. 9. Anar. Gayl. pract. observat. cap. 104. num. 1.* in eo tamen est differentia, quod populares prosequuntur suas injurias verbales coram judice, qui eas determinare tenentur in Camera Consilii cum Decurionibus; & condemnare injuriantem usque ad metam sex mille regalium numerorum; & si in plus condemnant, in excessu annullatur condemnatio: & si nobiles prosequantur suas injurias coram judice, ille per se solum judicare debet cum appellatione ad superiore[m], ex *Ordinat. lib. 1. tit. 65. §. 25. & 26. deducta ab antiq. lib. 1. tit. 44. §. 45. & 46.*

Si mulieres injuriatæ voluerint suas injurias persequi, & accusate in judicio, debent hoc facere de licentia mariti, vel judicis, ex *Palat. in L. 55. Tauri n. 14.* & ibi *Castellus, verbo, haziendo, versic. quod procedit, nec dum in civilibus, sed etiam in criminalibus,* & ibi ponit pericula, quibus mulieres conjugatæ litigando per se sine licentia maritorum, vel judicis, se subjiciunt; potest autem maritus, cum sit caput mulieris, remittere injuriam illi factam. *Catald. de syndic. num. 128. Azeved. in L. 8. titul. 1. lib. 5. novæ collect. num. 32. Joseph. Lud. de injuriis, conclus. unic. versic. ampliatertio,* quæ omnia nota, sunt enim quotidiana, & utilia in practica.

ALLEGATIO LXV.

De viduis, pupillis, personis miserabilibus, quando possunt trahere suos adversarios ad Curiam, ubi multa tractantur,

SUMMARIUM.

- 1 Agitur de Ord. Lusit. citata.
- 2 In Senatu civilium causarum erant iudices, qui vocabantur sobrejuizes.
- 3 In eorum locum successit iudex actionū novarum.
- 4 In senatu Portugal. creatus est iudex actionum novarum, & prætor civilium causarum.
- 5 Quando Senatus civilium causarum erat Ulissipone, viduæ, orphani, & miserabiles personæ habebant tres iudices.
- 6 Quod immutatum est post creationem Senatus Portug.
- 7 Ordin. it. Lusitana, & Castellana in eo privilegio sunt conformes juri communi.
- 8 In legibus Castellæ non limitatur ætas in orphanis ad hunc effectum trahendi suos debitores ad Curiam.
- Ibid. In Ordin. Lusitana taxatur ætas in masculis in 14. anno, & in fœminis anno 12.
- 9 Pupillus propriè dicitur, qui exit de patris potestate.
- 10 Impropriè dicitur pupillus, qui est in potestate patris.
- 11 Differentia inter L. unic. Cod. quando Imperator inter, quæ loquitur de pupillis; & leges Castell. & Lusitan. quæ loquuntur de orphanis.
- 12 Non competit hoc privilegium pupillis, seu orphanis maioribus 14. annorū respectu masculorum.
- Ibid. Non respectu fœminarum, & n. 20.
- 13 Qui in utero est, propriè non dicitur pupillus.
- 14 Potest ei dari tutor.
- 15 Ubi agitur de commodo ejus, qui in utero est, pro nato habetur, & n. 16.
- 17 Si non nascatur, pro non dato habetur talis tutor.
- 18 Talis tutor potest trahere ad Curiam eos; quibus nomine partus futuri litem movere vult, sive activè, sive passivè.
- 19 Non solum competit viduis propriè, sed etiam iis, qui maritos inutiles habent.
- 20 Item habet locum in mulieribus, quæ celibem vitam agunt.
- 21 Ordin. exprimit duas species, alteram in viduis orbatis maritis, alteram in mulieribus vitam celibem agentibus, & non loquitur de aliis, & ita practicum in casu posito.
- 22 Idem procedit in fœminis filiabus familias, ut possint trahere, licet sint in patris potestate.
- 23 Habet locum non solum in litibus motis per eos, sed, & in iis, quæ motæ fuerunt in tempore maritorum, & patrum.
- 24 Limitatur L. ubi cceptum, ff. de judiciis.
- Ibid. Ampliatur etiam quando succedunt illis quorum hæredes sunt.
- 25 Competit viduis, vel iis, quæ celibes sunt, si sint honestæ, & honestè vivant.
- 26 Minor ætas non præsumitur, nisi probetur.
- 27 Nec ea qualitas honestatis, nisi probetur, præsumitur.
- 28 Competit privilegium trahendi ad Curiam orphanis, & viduis divitibus.
- 29 Competit etiam maioribus, si causa communis sit.
- 30 Non procedit in vidua, quæ maritum occidit.
- 31 Nec in muliere inhonestè vivente.
- 32 Nec competit quando lis est super iuribus regalibus.
- 33 Passivè mota.
- Ibid. Quando activè, possunt eligere iudices municipii, vel bonorum Regiæ Coronæ.
- 34 Vidua habens jurisdictionem non utitur privilegio trahendi ad Curiam.
- 35 Idem privilegium datur personis miserabilibus.

- 36 Non dantur eis literæ citatoriæ, nisi faciant justificationem suæ paupertatis.
- 37 Pars citata potest negare eam qualitatem.
- 38 Non utantur eo privilegio contra similem.
- 39 Non utuntur in causis parvi valoris in quibus plus expenditur.
- 40 Non utuntur in causis spoliï novi, depositi, rerum consignatarum, mercedium famulorum.
- 41 Causa spoliï novi mota intra annum à die, quo factum est agitur summarie.
- 42 Potest spoliator conveniri in eo loco, ubi commisit spoliium.
- 43 Causa depositi, & rerum consignatarum habet cursum summarium, & accipiens compellitur illicò restituere.
- Ibid. Instrumentum depositi habet executionem, sicut res iudicata.
- 44 Depositarius non habet fori præscriptionem.
- 45 Hæc procedunt in deposito vero, non in confessato.
- 46 Causa mota super mercede famulorum, & operariorum, est summaria.
- 47 Hæc non procedunt, si Præses Curialis, vel iudex actionum novarum sit in eo loco ubi lis agitari debet.
- 48 An possit tale privilegium renuntiari, nec datur variatio.
- 49 Variatio in iudicio est erubescenda.
- 50 Non competit tale privilegium in causis criminalibus.
- 51 Quando accusatores, vel accusati perhorrescunt potentiam adversariorum, utuntur remedio de quo.
- 52 Viduæ, orphani, & personæ miserabiles conventi coram præsidibus possunt declinare ad iudices municipii.
- 53 Duo habent privilegia, alterum ut trahant, alterum ne extrahantur.
- Ibid. Infertur declaratio ad Ordin. Præsidum Provincialium.
- 54 Non derogat privilegio speciali, quod prædictæ personæ habent.
- 55 Si volunt declinare ad iudicem actionum novarum, vel ad Præsidentem Curialem, debent facere ante litem contestatam.
- 56 Exceptio declinatoriæ est dilatoria, & ponenda ante alias exceptiones.
- 57 Limitatur in orphano, si eligat coram Præsidente Curiali, vel iudice actionum novarum litigare, ratione de quæ.
- 58 Minor non habet restitutionem contra declinatoriam fori.
- 59 Viduæ, orphani, & personæ miserabiles habitantes in terris dominorum, qui habent cognitionem in prima instanzia, possunt trahere ad Curiam eorum vassallos.
- 60 Idem in terris Infantium, quatenus actores, quatenus rei possunt eligere, vel iudicem municipii, vel eorum auditorem.

IN Ordin. Lusitana antiqua lib. 3. tit. 4. §. 3. & in nova Ord. lib. 3. tit. 5. §. 3. ita disponitur; E o orfaõ varaõ menor de quatorze annos, & a femiea menor de doze annos, & a viuva honesta, & pessoas miseraveis, ainda que sejaõ attores, tem privilegio de escolher por seu Juiz os Corregedores da Corte, ou o Juiz das acçoens novas na Casa do Porto; sendo do seu districto, ou os Juizes ordinarios do lugar, a que directamente pertenceria o conhecimento da causa, qual elles mais quizerem; & esta mesma escolha terá a viuva, & orfaõ nos feitos que ficarem começados por morte de seu pay, ou marido, ora fosse author, ou reo; porém se o orfaõ, ou pessoa miseravel tiver contenda com outra de semelhante qualidade, o autor seguirá o foro do reo; o qual reo poderá escolher o Juiz ordinario, ou os Corregedores da Corte, ou os Juizes das acçoens novas da Casa do Porto, sendo do seu districto, salvo se a contenda for sobre força nova, guarda, & deposito, soldada, ou jornal: porque nestes casos poderá o author, ainda que privilegiado não seja, demandar perante os Corregedores da Corte, ou perante o dito Juiz das acçoens novas, se o dito Corregedor, ou Juiz estiver no lugar onde a demanda se tratar, ou perante os Juizes ordinarios do dito lugar a que o conhecimento pertencer: & o que houver escolher, não poderá mais neste fei-

tomar outro: & sendo caca huma das ditas pessoas demandadas perante os Corregedores do Civel da Cidade de Lisboa, poderá declinar para os Juizes da dita Cidade, & será a elles remetida.

2 In ornatum, & explicationem hujus Ordinationis sciendum est, quod uterque Senatus, tam civilis, quam supplicationis erant in urbe Ulyssiponensi, & in Senatu civili erant olim quidam judices, qui cognominabantur sobre juizes, qui cognoscebant de causis viduarum, & orphanorum, & personarum miserabilium, & de aliis, prout continetur in *Ordin. antiqua lib. 1. titul. 32. §. 1. & sequentibus*: in cujus locum successit

3 judex actionum novarum in eodem Senatu: hunc Senatum civilem transmavit Rex Philippus I. & in eo creavit

4 judicem actionum novarum, & prætorum civilium causarum, ut videre est ex *Ord. lib. 1. tit. 39. in princ. & §. 2.*

5 Secundò sciendum est, quod olim dum Senatus ille civilis in urbe Ulyssiponensi residebat, habebant orphani, viduæ, & personæ miserabiles tres judices, coram quibus poterant causas suas civiles tractare, nempe vel coram Prætoribus Curialibus, vel coram judicibus actionum novarum, vel coram judicibus municipiorum, & post transmutationem Senatus habent tantum duos judices; nam viduæ, orphani, & personæ miserabiles de districtu Senatus Supplicationis possunt trahere suos litigatores

6 Præsidibus Curialibus, qui de causis civilibus cognoscunt: viduæ verò, orphani, personæ miserabiles de districtu Senatus Portugallensis possunt trahere suos litigatores coram iudice actionum novarum, ut probat *Ordin. nova in d. tit. 5. §. 4.* quod si omissis judicibus maioribus velint litigare coram judicibus municipiorum, debent eligere judicem municipii reorum, & hoc significant verba *d. Ord.* ibi: *Ou os Juizes ordinarios do lugar a que directamente pertenceria o conhecimento da causa: juncta L. 2. de jurisdiction. omn. judic. & Ordin. lib. 3. titul. 10. & titul. 11. in novis, in princip. &*

ita decretum fuit in senatu, ut docet *Cabedo Aresto 87. in 1. part. suarum decisionum.*

His prælibatis, primò ex ea Ordinatione defumitur, quod concedit orphanis, viduis, & personis miserabilibus privilegium trahendi ad Curiam; quod idem de jure communi dispositum fuit in *L. 1. Cod. quando Imper. inter pupillum, & apud Castellanos in L. 41. titul. 13. part. 3. lib. 4. novæ collect. & in aliis legibus citatis per Covarr. præct. cap. 6. num. 7. & cap. 7. n. 1.*

Secundò deducitur, quod in *d. L. 41. & in d. L. 10.* fit mentio de orphanis, non designata ætate, atque ideo *Gregor. Lopez in eadem L. 41. gloss. 1.* tenet posse orphanos trahere suos adversarios ad Curiam, licet sint majoris ætatis quatuordecim annorum; at in *Ordin. Lusitana* terminatur ea ætas in masculis in anno 14. & in foeminis in ætate 12. annorum, & hac ætate finitur impubes ex *princip. quib. modis tutela finitur*, ibi: *Ideo nostra sanctione promulgata pubertatē in masculis post decimum quartum annum completum illi eò initium accipere disposuimus, antiquitatis normam in foeminis bene positam in suo ordine relinquentes, ut post duodecim annos completos, viri potentes esse credantur; atque ita Angel Nicasius, Mynsinger. & Joan. Ovin. idem probatur in L. fin. Cod. quando tutor, vel curator esse defierit. Ord. lib. 4. tit. 104. §. ult.*

Tertiò deducitur, quod in terminis juris pupillus proprie dicitur, qui exit de patris potestate, vel per emancipationem, vel per mortem patris, ut in *L. pupillus 139. ff. de verborum signific. Gregor. Lopez in L. 30. titul. 13. part. 5. gloss. 2. Præteus, verbo, pupillus, in suo Lexicon, Petrus Tholosan. lib. 12. syntagmat. juris universi, cap. 1. num. 4.* licet improprie etiam pupillus dicitur, qui est in patris potestate, & habet nomen filii familias, *L. fin. §. pupillus, ff. de iis qui sunt sui, vel alieni juris, L. pronuntiatio, §. 1. ff. de verborum significat. Rebuff. in d. L. pupillus, vers. secundo,*

Nicasius in d. princip. institut. quibus modis tutela finitur.

Quartò deducitur, quòd in *d. titulo, Cod. quando Imperator*, inter pupillum, & viduam, in rubro, & in nigro loquitur per verbum pupillus, at leges Castellæ, & Lusitanix loquuntur per verbum *orfaõs*, quod verificatur in eo, qui est orbatus patre; & ita accepit *Paul. in d. rubr. Gregor. in d. L. 41. gl. 1. Covarr. d. cap. 6. num. 2. Petrus Tholos. d. cap. 1. num. 4. Azeved. d. L. 10. num. 7. Cabed. dec. 99. numer. 12. in 1. part. ubi dicit ita accipi in terminis, dict. L. 3. per gloss. 1. in dict. L. 1. & per Paul. in dict. rubric.*

Quintò deducitur, quòd dum ea Ord. hoc privilegium concedit respectu masculorum usque ad ætatem 14. annorum, si contingat eos esse maiores ea ætate, non utentur dicto privilegio thahendi ad Curiam, nam ad hunc effectum Ordinatio loquitur de orphanis in ea ætate, ut alios excluderet, ex *regul. L. cum. prætor, ff. de judic. respectu autem foeminarum, licet Ordin. etiam in illis statuatur ætatem 12. annorum, non tamen eisdem negatur privilegium trahendi ad Curiam, quamvis sint maioris ætatis, ut infra deducam.*

Sextò deducitur, quòdis qui in utero est, propriè non dicitur pupillus, *L. non est 162. ff. de verbor. significat. ubi Cæpol. Alciat. Rebuff. Camil. Gal. lin. de verbor. signif. lib. 4. cap. 4. num. 10.* Cæterum potest ei dari tutor, ex *§. cum autem, instit. de tutel. ubi Ang. & Mynsing. & Pichar. num. 8. ubi citat L. 3. titul. 16. part. 3. Alciat. & Rebuff. uterque ad fin. in d. L. non est*; quia ubi agitur de commodo ejus, qui in utero est, pro nato habetur, *L. qui in utero ff. de statu hominum, L. quod dicitur, ff. de verborum significat. Cæpola in d. L. non est, ad fin. & talis datio tutoris pro non dato habetur, non nato partu, ex *L. cum pater, ff. de negot. gest. per quam ita tenent gloss. & Alciat. ad fin. in d. L. non est*, unde infero; quod talis tutor datus ei, qui in utero est, poterit trahere ad*

Curiam eos cum quibus nomine partus futuri litem habuerit, sive activè, sive passivè, cum hoc sit commodum partus uti tali privilegio, *d. L. unic. Cod. quando Imper. & d. Ord. quod nota.*

Circa viduas advertendum est, quod non solum competit viduis propriè, hoc est illis, quæ maritis, quos habuerunt, orbatae sunt, ut omnes fatentur; sed etiam iis, quæ maritos habent, sed inutiles, ut quia captivi sunt, vel exulati, aut damnati ad triremes, ex doctrina *gloss. in L. fin. Cod. ad legem Flavianam de plagiaris, Jason. in L. ultim. num. 3. ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisdict. & ideo ut vidua uteretur d. privilegio ex *Felin. cap. significantibus, num. 8. de offic. de leg. Rebuff. ad leges Gallix 3. tom tit. de sentent. provisional. lib. 1. art. 3. gloss. ult. colun. 2. Covarr. d. cap. 7. n. 2. vers. & in hoc; Azeved. d. L. 10. n. 10.**

Tertiò habet locum in mulieribus, quæ vitam cælibem agunt, ex *L. malum, §. viduam, ff. de verbor. significat. ubi gloss. verbo, viduam 34. distinct. & tenuit Azo in summa illius titul. Cod. quando Imperat. inter pupill. & Alber. num. 1. Guid. decis. 566. Palat. repetit. cap. per vestras, notabil. 2. num. 13. Covar. dec. 7. num. 2. & licet ipse ab hac opinione discedat, tamen communis traditio est approbata in *Ordin. d. titul. 4. §. 4. & in d. titul. 5. §. 5. ibi: E todo o que dito havemos á cerca das viuvas, tambem haverá lugar em as mulheres honestas, & que honestamente viverem, posto que não fossem casadas: fateor tamen, quod Ordin. trinitum exprimit duas species, alteram in viduis orbatis maritis, alteram in mulieribus cælibem vitam agentibus, & non ponit alteram speciem de mulieribus habentibus maritos inutiles, & ideo non practicabitur ea species apud Lusitanos, & ego habui in facto, & Prætor Curialis judicavit pro tali muliere virum absentem, & inutilem habente, & quòd adversarius coram eo responderet; cæterum gravamen interposuit ad Senatam per petitionem, & obtinuit, revocataque fuit Prætoris pronuntiatio, quia licet pro**

pro vidua reputetur de jure, tamen propriè non est de viduis, de quibus Ordin. Lusitana loquitur, unde oportet recurrere ad privilegium miserabilis, si in ea conditione sunt, ut eis competat ex *Rebuff. 1. tom. ad leges Gallie, titul. de sentent. provisionalib. art. 3. gloss. ult. vers. item vidua.*

- 22 Quarto habet locum ea Ordin. & privilegium concessum viduis, & aliis mulieribus vitam cælibem degentibus, in fœminis filiabus familias, quia licèt sint sub patris potestate, tamen ratione sexus fœminei, eis competit posse trahere suos adversarios ad Curiam, ut tradit copiosè *Vincent. de Franch. decis. 100. in 1. part.* Quintò habet locum non solum in litibus, quas de novo, vel ipsi orphani, vel viduæ movent, sed, & in iis, quæ motæ fuerunt contra ipsarum maritos, vel contra ipsorum patres, vel ipsi contra alios, quæ tempore obitus pendentes manserunt, nam, & in his sive actores sint, sive rei, vel reæ, habent privilegium declinandi, & eligendi alium judicem ex nominatis in Ordin. & data competentia in districtu: unde infertur limitatio ad *L. ubi captum est, ff. de judic.* & non solum habet locum in processibus ventilatis cum maritis, & patribus, sed, & cum aliis, quorum hæredes relictæ sunt, ut docent elegantissimè *Valasc. consult. 126. in 2. part.* quod est magni faciendum, & sequendum.
- 24 Unde etiam noto, quòd tale privilegium competit mulieribus, quæ viduæ, vel cælibes fuerint cujuscumque ætatis, si tamen honestæ fuerint, & honestè vivunt, ut in *dict. Ordin.* & ideo qui volunt literas citatorias impetrare ad citandos adversarios ad Curiam, vel ad judicem actionum novarum, solent preces offerre, & justificare, vel quòd sunt orphani, vel viduæ honestæ, & honestè viventes, vel quòd sunt mulieres, quæ vitam cælibem ducunt, & nunquam maritos habuerunt, & quod sunt honestæ, & honestè vivunt, & visa ea justificatione Præsides Curiales, vel judices actionum novarum decretum interpo-

nunt de citando, & confirmatur hæc practica ex traditis per *Messiam de taxa panis conclus. 1. num. 44.* & per *Azeved. in L. 9. num. 2. titul. 3. lib. 4. novæ collect.*

Et confirmatur; quia ea Ordin. concedit hoc privilegium orphanis masculis minoribus 14. annorum, & fœminis minoribus 12. annorum, & viduis, & mulieribus cælibibus cum ea qualitate, si honestè vivant: porrò autem minor ætas non præsumitur, nisi probetur ab eo qui in ea se fundat, *L. si minorem, Cod. de restitution. in integrum, L. cum te, C. de probation. L. de ætate ff. de minorib. Duñ. reg. 258. Alciat. de præsumption. reg. 2. præsumpt. 14. Mascard. de probation. lib. 2. conclus. 666.* Rursus ea qualitas honestatis, & quod honestè vivunt, non præsumitur, nisi probetur ab illis, ex traditis per *Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 2. Roland. cons. 89. n. 9. Bursat. cons. 69. n. 4. lib. 1.*

Et tale privilegium competit etiam orphanis, & viduis divitibus, ut per *Bartholom. de Capua super ritibus Regni, fol. mihi 317. Covar. d. cap. 6. n. 2.* ubi citat *Azm. in d. summa, Cod. quando Imperator inter pupill. & Alber. ibi, num. 1. Menoch. de arbitr. casu 66. n. 3. Azeved. d. L. 10. numer. 9. Vincent. de Franch. d. dec. 100. num. 19. & Thesaur. dec. 177. num. 3.* & ita etiam competit maioribus, si causa communis sit inter eos, ex *L. 1. ff. de quibus rebus ad eundem judicem eatur, Bartol. & Paul. L. precipimus §. eodem observando, Codic. de appell. Thesaur. d. dec. 177. numer. 2. ad fin. Covarr. d. cap. 7. ad fin.* cum quo declara adde *Ordin. lib. 3. tit. 88. §. 45. in novis.*

Recipit tamen aliquas limitationes, & prima est in vidua, quæ maritum occidit, ex quo commodum non potest percipere, *regul. ex eo lib. 6.* & fit indigna privilegio viduitatis ex *Covar. d. cap. 6. num. 3. & Messia d. conclus. 1. numer. 10. ad finem, Azeved. ad d. L. 9. num. 11.* & confirmatur ex traditis per *Barbos. in L. si ab hostibus §. ultim. numer. 75. ff.*

31 *soluta matrimonii*. Secunda limitatio est in muliere inhonestè vivente, ex *Capua ubi supr. num. 2. Covarr. d. cap. 7. n. 1. & Azeved. d. num. 11.* Tertia limitatio sit, quando lis est super juribus regalibus, vel pertinentibus ad Regem, ex *Ordin. d. titul. 4. §. 4. in antiquis, & titul. 5. §. 5. ibi: O orphaõ, viuva, ou pessaõ misera- vel nam poderám escolher cada hum dos ditos Juixes nos casos que pertencerem a nós, ou a nossos direitos Reaes, nem poderáo nelles usar de tal privilegio, porque o conhecimento delles pertencem aos officiaes, & Desembargadores para isso deputados por nossas ordenaçoes Afflict. lib. 1. constit. rubr. 37. num. 33.* Hoc autem intelligo, quando orphani, viduæ, & miserabiles conveniuntur pro illis juribus, non autem quando ipsi volunt convenire adversarios super juribus regalibus, quia tunc poterunt, vel eligere iudices præpositos in municipiis ad cognoscendum de talibus juribus, vel iudicem bonorum Regiæ Coronæ, ex *Ordin. lib. 1. titul. 8. §. 7. ad finem, deducta à L. ultim. titul. 7. part. 1. Extravag. & ex traditis per Ursillis ad Afflict. decision. 257. n. 4.*

34 Quarta limitatio est, quando vidua habet jurisdictionem, quia non potest trahere ad Curiam, ex *Ordin. d. §. 4. in antiq. & d. §. 5. in novis, ubi habetur: Empero se as viuvas, que já foraõ casadas, ou mulheres honestas, que nunca foraõ casadas, tiverem jurisdicaõ, naõ gozaráo dos privilegios nesta Ordenaçãõ outorgados. Covarr. d. cap. 7. num. ultim. vers. Octavo.*

35 Circa personas miserabiles idem privilegium trahendi ad Curiam habet locum, *Marant. de ordin. judic. 4. part. distinct. 9. num. 194.* & quæ sint, relinquuntur arbitrio iudicis ultra contentas in *L. 1. Cod. quando Imperator, Covarr. d. cap. 7. num. 2. vers. Cæterum, Rebuff. de sentent. provisionalib. articul. 3. gl. ult. Cabed. dec. 54. numer. 9. in 1. part. Menoch. d. casu 66. Thesaur. dec. 77.* & non conceduntur literæ citatoriæ, nisi faciant

36 justificationem suæ paupertatis, quia ea

non præsumitur, nisi probetur, ex *L. ab ea parte, ff. de probation. ex doctrina gl. in L. si verò, §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisfacere cogantur, Mascard. de probation. lib. 3. conclus. 1154. numer. 5. & docent Covarr. d. cap. 6. num. 3. versic. quòd si reus, Messia d. conclus. 1. de taxa panis, num. 44. & Azeved. in L. 1. n. 4. titul. 3. lib. 4. docentes, quod non obstante ea justificatione summaria, potest pars citata negare eam qualitatem, & allegare suam exceptionem, & probare non esse pauperem miserabilem, citatam, & hoc jure utimur, & practicatur in Senatu Portugallensi.*

Cæterum recipit limitationes, & primam, quòd si vidua, orphanus, vel persona miserabilis habeat causam cum alio simili privilegiato, non utentur privilegio trahendi ad Curiam, imò subiciuntur regulæ communi, quod actor sequitur forum rei, de qua in *L. 2. 2. Cod. de jurisdic. omnium judic. capit. cum sit generale, de foro competent. Ordin. lib. 3. titul. 10. in antiquis, & titul. 11. in princ. in novis, Capua super ritibus Regni, sol. 116. num. 1. Afflict. lib. 1. constit. rubr. 27. num. 1. Covar. d. cap. 7. num. 4. Cabed. d. dec. 54. numer. 12.* Secunda est, quod non debet praticari in causis parvi valoris, in quibus plus expenditur quam commodi percipietur, ex *L. mediterraneæ, Cod. de ann. & tribut. lib. 10. probat apud Lusitanos Ordin. lib. 3. in antiquis, titul. 5. §. 1. & in novis, tit. 6. §. 1. & in aliquibus Regnis statuta est quantitas, infra quam non datur illud privilegium trahendi ad Curiam, ut per *Azeved. in L. 10. num. 3. ex Covar. dict. cap. 7. num. 2. versic. ex hoc tamen, Peguera in practica civil. titul. de evocatione causarum ad Regiam audientiam, num. 3. nec ubi in declinatoria interverit fraus, Cabed. ubi supra n. 4.**

Tertia est, quod non habet locum in causis spoliis novi depositi, & rerum consignatarum, & super mercedibus famulorum, & operariorum, ex *Ordinat. ubi supra in eodem lib. 3. titul. 11. §. 1. in antiquis, & titul. 12. §. 1. in novis: nam causa*

41 causa spoliū novi, cuius restitutio peti-
tur intra annum ab eo die, quo est factum
spoliū, ex *L. 1. §. annus, §. unde vi*,
agitatur summarie, & sine strepitu, ex
Ordin. lib. 3. titul. 36. & in novis, lib. 3.
42 *titul. 48.* & potest spoliator conveniri
in eo loco, ubi commisit spoliū, ex *gl.*
in L. 2. Cod. de interdict. scholio 1. ad fin.
& probatur ex *L. unī. Cod. ubi de pos-*
sess. agi oporteat, Tiraquel. de retract. con-
sanguinit. §. 8. gloss. 3. num. 10. Menoch.
de recuperanda possess. remedio 15. num.
209. & probat *Ordinat. Lusitana, tam*
antiqua lib. 3. titul. 5. quā nova in tit. 6.
ad fin. princip. ibi: Isto naõ se emende-
rã no orfaõ, viuva, & pessoa miseravel;
& ibi: *Salvo se elles tiverem feito fora*
da Corte alguma forca, roubo, furto, inju-
ria, ou qualquer outro maleficio, porque
em cada hum destes poderãõ ser deman-
dados, & accusados nos lugares onde com-
metẽram os maleficios, posto que abi naõ
sejam achados, se aquelles a que os male-
ficios foraõ feitos, os quizerem abi antes
accusar, & demandar. Facit text. in cap.
1. de privileg. lib. 6.

43 Rursus in causa depositi, & confi-
gnationis, nam, & hæc habet privilegium
ut procedatur summarie, & accipiens
compellatur illico modis omnibus, &
quā celerrimè sine aliquo obstaculo
restituere, ut jubet *Imperator in L. si*
quis vel pecunias, Cod. depositi, & est
text. singularis secundum *Bartol. ibi*, ubi
notat ex eo, quod actio depositi est de
his, quæ requirunt summariam cog-
nitionem ab ordine judiciorum, non à
prohibitione, propter dictionem illico, &
verbum, quā celerrimè, & quod de
jure communi instrumentum depositi
habet executionem paratam sicut res
judicata, dicit enim text. *illico reddere*
omnibus modis compellatur; non ergo
compelletur illico, si deberet præcedere
condemnatio, antequam perveniretur
ad compellendum, & ibi sequuntur *An-*
gel. Soares in L. post rem judicatam,
ff. de re judicat. in notabili, 5. Fason. in
L. 1. notabil. 3. ff. de edendo, Segura in
L. si ex legata causa, charta 101. versic.

alius, & secundus casus ff. de verbor-
Petrus Mossius de contractibus, titul. de
deposito in capit. de deposito, quomodo an-
nulletur, à num. 2. Vincent. Carroc. de de-
posito 1. part. quæst. 3. titul. de remediis,
fol. mibi 9. versicul. à num. 32. & tit. de
casu, num. 25. fol. mibi 42. ubi num. 40.
dicit depositarium non habere fori præ-
scriptionem, ut in exemplo ibi posito:
quod tamen habet locum in vero depo-
sito, non in confessato, ex *Bald. conf.*
384. lib. 1. Soc. conf. 14. lib. 1. Plotus in
L. si quando numer. 431. Codic. unde vi,
Boer. dec. 295. Mossius ubi supra num. 4.
per eundem in eodem tractatu de deposito
in princ. num. 7. & per *Gregor. Lopez in*
L. 5. gloss. 5. tit. 3. part. 5.

Item, & in causa mota super merce-
de famulorum, & operariorum, nam
& celeritatem desiderant, juxta illud
Deuteron. cap. 24. Non negabis merce-
dem indigentis, & pauperis fratris tui,
sive advenæ, qui tecum moratur in terra,
& intra portas tuas est, sed eadem die
reddes ei pretium laboris sui ante solis oc-
casum, quia pauper est, & ex eo sustentat
animam suam, ne clamet contra te ad Do-
minum, & reputetur tibi in peccatum. Et
Tobiæ 4. ibi: Quicumque tibi aliquid
operatus fuerit, statim, & mercedem re-
stituere, & merces mercenarii tui apud te
omnino non remaneat; & illud Matthæi
20. Voca operarios, & redde illis merce-
dem; docent Bald. Authent. nisi brevior-
es, Cod. de sentent. ex brevilog. recitand.
Cardinal. Clement. final. quæst. 13. de
præbend. Marant. de ordin. judic. 4. p.
distinct. 9. num. 197. Asinin. in præct. §. 3.
cap. 31. num. 35. Bonacose de famulis, q.
222. Vincent. Carroc. de locato remed. 41.
exception. 1. num. 8. fol. mibi 270. in ma-
gnis, Ordinat. Lusitana lib. 3. tit. 19. §. 2.
& 3. in antiq. & tit. 30. §. 2. in novis.

Hæc tamen procedunt si Præses Cu-
rialis, vel iudex actionum novarum sint
in eo loco, ubi lis agitari debet. Rursus
quamvis tale privilegium non possit re-
nuntiari, ut docent *gloss. Bald. & Salic.*
ad finem, Fason. in L. pen. num. 14. Cod.
de pact. Rebuff. dict. gloss. ultim. versic.
pe

penult. Tamen ubi vidua, orphani, vel miserabiles elegerunt aliquem ex dictis iudicibus, non est eis facultas variandi ad alium, ex *Ordinat. ubi supra, Covarr. dict. cap. 7. num. ultim. vers. nono, Cabed. d. dec. 54. num. 7. & Thesaur. decis. 177. num. 6.* Quicquid contrarium teneant *Afflict. d. rubr. 37. num. 36. Sylva nuptialis lib. 6. num. 38. Azeved. d. L. 9. n. 5.* Nam variatio in iudicio est erubescenda, *L. eos ad finem, Cod. de modo mulctæ, Capua super ritibus Regni, fol. 117. num. 7. Ordin. lib. 3. tit. 6. §. pen.* licet meo tempore vidi multos iudices actionum novarum ad instantiam orphanorum, viduarum, & miserabilium personarum causas pendentes in municipibus ad se evocare, & Cancellarios Senatus charitas avocatorias per Cancellariam expedire, alios denegare observantes *Ordin. quæ post electionem unius ex dictis iudicibus alium eligere, & variare non permittitur, limitare tamen poteris in casu de quo Cabed. decis. 173. in 1. part*

50 Nec item in delictis tales personæ privilegiatæ habent prædictum privilegium de jure illius Regni Lusitani, quia sunt distincti iudices, & habent diversa regimina Præsides Curiales causarum criminalium, & civilium, ex *Ordin. antiqua lib. 1. tit. 5. & tit. 6. & in nova lib. 1. tit. 7. & 8.* & jurisdictio cognoscendi de causis viduarum, orphanorum, & miserabilium personarum data est Præsidi Curiali, & iudici actionum novarum in suis regiminibus, & non data est in regimine Præsidis Curialis causarum criminalium; & hoc jure utimur, quamvis de jure communi, & in causis criminalibus tale privilegium haberent ex *dict. L. unic. Codic. quando Imperator inter pupill. & viduam*, quia generalis est, & non distinguit inter causas civiles, & criminales, ex *Afflict. d. rubr. 37. n. 23.*

51 Quando tamen accusatores, vel acculati in causis criminalibus perhorrescunt potentiam adversarium, & non possunt sine difficultate causas expedire in municipibus, recurrunt ad gubernatorem Se-

natus, & remittit supplicationem Præsidi criminali, & facta justificatione causarum perhorrentiæ, deliberant de avocatione, & multas avocant, alias denegant ex *Ordin. dict. tit. 5. & 7. §. 5. & comprobatur ex L. præsides, Codic. de offic. rect. provinc. Peguera in pract. civili, rubr. 4. n. 19.*

Quamvis autem *Ordin. in §. 4. tit. 4. & tit. 5. lib. 3. ad finem*, admittat posse viduas, orphanos, & personas miserabiles conventos coram Præsidibus civilium causarum Civitatis Ulyssiponensis declinare ad iudices Civitatis; tamen idem erit si conveniantur coram Præsidibus Curialibus, vel coram Præsidibus Provincialibus, quos vocamus Corregedores das Comarcas, quia per *dictam L. unic. Codic. quando imperator inter pupill.* Habent orphani, viduæ, & personæ miserabiles duo privilegia, alterum trahendi ad Curiam, alterum ne extrahantur à suo municipio, & ita ibi docent *Bald. & Salicet. Afflict. d. rubr. 37. n. 14. Covarr. d. cap. 7. num. 2. ad fin. Azeved. d. L. 9. Taur. numer. 7.* probat apud Lusitan. *Ordin. lib. 3. tit. 11. in antiq. & tit. 12. §. 1. in nov.* unde infertur limitatio ad *Ordin. lib. 1. tit. 58. §. 23.* ubi datur prædictis Præsidibus Provincialibus jurisdictio cognoscendi de causis per actionem novam intra duas leucas loci ubi fuerint dummodo non sint de iis locis, ubi adsunt iudices forenses, vulgò, Juizes defóra; nam non comprehenduntur in ea facultate causæ viduarum, orphanorum, & personarum miserabilium, qui retinent privilegium, ne extrahantur à iudicibus municipii, licet sint intra dictas duas leucas; quia lex illa generalis non derogat privilegio speciali, quod prædictæ personæ habent ex *d. L. unic. ex gloss. ad L. 3. Codic. de silentiar. lib. 11. & ita Cyn. in eadem L. unic. & Salic. num. 1. ad finem. Roman. in L. si verò, §. de viro, fallent. 23. ff. soluto matrimon. Alexand. cons. 123. n. 15. lib. 4. quos refert, & sequitur Rebuff. d. gloss. ultim. versic. decimo quinto, Thesaur. d. dec. 177. num. 9.* Casu autem quo

X
velint

55 velint declinare jurisdictionem si extra municipium citentur, siue è converso, si in municipio citentur, & velint declinare, vel ad Præsidentem Curialem, vel ad judicem actionum novarum, debent eam declinatoriam proponere ante litem contestatam, quia est dilatoria, ut contra *Afflict. in dicta rubr. 37. numer. 2.* tenet *Covar. dict. cap. 7. numer. ultim. versicul. nono, Bald. decis. 67.* & quod sit dilatoria, & ponenda ante alias exceptiones dilatorias, deducit *Gonçal. Soares in sua practica, 1. part. 1. tomo in quinto tempore, numer. 13. & numer. 22.* & probatur ex *Ordinat. Lusitan. lib. 3. tit. 37. §. 1. in antiquis, & tit. 49. §. 1. in novis.*

57 Hoc tamen limitatem in orphano, quia si eligat litigare coram Præsidente Curiali, vel iudice actionum novarum, utique restituetur contra talem electionem, ut remittatur ad iudicem sui municipii, ex eo quia si condemnatur, tenetur decimam condemnationis solvere, ex *regul. 1. Cancellarie*, quam citat *Cabed. dec. 16. num. 1. in 1. part.* & advertit *Caldas in L. si curatorem, verbo, vel adversarii, numer. 11. Cod. de in integrum restitution.* & confirmatur

58 ex eo, quia minor non habet restitutionem contra declinatoriam fori, si eam omisit allegare in tempore debito, quia respicit apices juris, & non merita causæ, *Bald. L. peremptorias, col. 4. Cod. sentent. rescindi non posse, Balat. repetit. cap. per vestras, §. 26. numer. 9. Capic. dec. 13. numer. 7. Covarr. practica. cap. 26. num. 4. versic. Quinta, Sfortia Oddus de restit. question. 64. rticul. 6.* quæ ratio cessat, quia non minimum damnum est exponere se solvendæ decimæ periculo ex condemnatione, litigando usque ad sententiam definitivam coram dictis iudicibus, & ideo non est deneganda restitutio, ut remittatur ad iudicem municipii, de cuius sententiis non debetur decima, ex *regula Cancellarie 9.*

59 Ultimò, & pro complemento hu-

jus allegationis advertendum est, quod licet aliquibus baronibus concessum sit in oppidis, quorum jurisdictionem habent à Rege, posse cognoscere de causis in prima instantia, nihilominus viduæ, orphani, & personæ miserabiles possunt vassallos dictorum baronum trahere ad Curiam, & quod magis est, licet ipsæ personæ sint incolæ in dictis oppidis, ex traditis per *Vincent. de Franchis decis. 192. & Thesaur. dicta decis. 177. à num. 10.* ubi proposita quæstione in Senatu Pedamontano, & variatis votis, ita tamen decretum est. Est tamen apud Lusitanos *Ordin. lib. 2. tit. 26. §. 7. in antiquis, & lib. 2. tit. 45. in nov. §. 46.* ubi ita habetur: *Enas terras dos Infantes se alguma viuva, ou cada huma das pessoas que podem escolher Juizes, morar nellas, e quizer escolher Juiz quando for demandada, não poderá escolher senão os Juizes ordinarios donde for morador, ou o Ouvidor do Infante, ou o Corregedor de nossa Corte.*

Hæc Ordin. non negat dictis personis ubi fuerint actores privilegium trahendi ad Curias, licet sint incolæ municipiorum ad Infantes pertinentium, de quo in *dict. L. unic.* Secudò, quatenus reis conventis concedit privilegium eligendi, vel iudicem municipii, vel Auditorem Infantis, vel Præsidentem Curialem: non poterunt eligere iudicem actionum novarum Senatus Portugallensis, quamvis sit de ipsius districtu, quia cum *Ordinat.* loquatur, quod possint eligere unum ex tribus iudicibus nominatis, alios eligere posse denegavit, *arg. L. cum prætor. ff. de jud. L. in fidei commissi, §. cum Pollid. ff. de usu, L. ex eo, ff. de testib. Aym. cons. 411. n. 4. & cons. 897. num. 36. Paris. cons. 33. n. 49. lib. 1. Menoch. cons. 95. num. 39. lib. 1.* quod idem non est in terris aliorum dominorum.

De Monasteriis, an possint trahere suos adversarios ad Curiam.

SUMMARIUM.

1. *An idem privilegium concedatur Monasteriis.*
- Ibid. *Quod Monasteria Monialium possint, expedita res est.*
2. *Ampliatur licet divites sint.*
3. *Non erit idem in Monasteriis habentibus jurisdictionem, nec activè, nec passivè.*
- Ibid. *Trahi possunt ad curiam per adversarios.*
4. *Qui dicantur, ricos homens, & ricas donas, remissivè.*
5. *Et ita practicum fuit.*
6. *Utuntur eo privilegio Monasteria S. Augustini, S. Dominici, S. Francisci, Carmelitarum.*
7. *Unde incipit Ordo Canonorum regularium.*
8. *Veniunt appellatione Clericorum.*
- Ibid. *Ex eodem Divo Augustino derivati sunt Augustinienses, seu Eremitæ.*
9. *Ordo Prædicatorum incepit à patriarcha Dominico, & Ordo Minorum à S. Francisco, & sunt confirmati per Papam Honorium III.*
10. *Ordo Carmelitarum est sub Ordine S. Basilii, & habuit originem in Oriente, in monte Carmelo.*
12. *Ordo Prædicatorum, & Minorum in arctissima paupertate Christo pauperi famulantur.*
13. *His quatuor Ordinibus datur privilegium trahendi ad Curiam.*
14. *Additur quintus Ordo Societatis Jesu.*
15. *Alia sunt Monasteria virorum, quibus illud privilegium conceditur per communicationem.*
16. *Idem est concessum Canonicis regularibus Congregationis S. Crucis Conimbricensis.*

Superiori allegatione diximus personas miserabiles habere privilegium trahendi adversarios ad Curiam, vel eligendi judicem municipii, ad quem de jure pertinuerit causarum cognitio in prima instantia; & quæ sint miserabiles personæ relinquitur arbitrio judicis. Restat videre an idem privilegium concedatur Monasteriis, & quoad Monasteria monialium res expedita est, nemoque dubitat posse utuntur enim eo privilegio concessio viduis, & fœminis, quæ vitam cælibem honestè degunt, ut per Covarr, *practicar. cap. 7. n. 3. Cabed. dec. 54. num. 9. ad fin. & num. 10. & n. 14. & n. 13.* Ampliat, licet divites sint: hæc tamen limitarem, nisi ea Monasteria habeant jurisdictionem ex donationibus Regiis, prout habent multa in hoc Regno, nam sicut viduæ, & mulieres cælibes jurisdictionem habentes non utuntur eo privilegio, nec activè, nec passivè, ex *Ordin. lib. 3. tit. 4. §. 4. in antiquis, & ex Ordin. lib. 3. tit. 5. §. 5. in nov.* sic nec ea Monasteria Monialium, quæ jurisdictionem habuerint, eo privilegio utuntur, nec activè, nec passivè, imò, & trahi possunt ad Curiam per adversarios, tanquam exempta, & jurisdictionem habentia, ex *Ordin. lib. 1. tit. 6. §. 3. & §. 4. in antiquis, & lib. 1. tit. 8. §. 3. & §. 4. in novis, ibi: Item tomará conbecimento de todos os feitos civeis per nova acção dos Prelados izentos, que neste Reyno não tem superior Ecclesiastico, que de seus feitos possa conbecer; & ibi: Daraõ cartas para serem citadas quaesquer pessoas que tiverem jurisdicção, ou lugares de Senhorio, quando os auctores os quizerem perante elles demandar, não sendo cousas que pertençaõ ao juizo dos nossos feitos da Coroa, ou Fazenda.*

Sicut possunt conveniri coram Præsidibus Curialibus, ita, & possunt conveniri coram iudice actionum novarum Senatus Portugallensis observato districtu ubi sunt, ex *Ordin. lib. 3. tit. 6.*

5 §. penult. e todos estes, & in *Ordinat. antiqua lib. 3. titul. 5. §. pen.* permittebatur posse trahi ad curiam, ricos homines, & ricas donas, qui quales sint, explicat *L. 10. titul. 25. part. 4.* & ibi *Greg. in gloss. 1.* quæ verba non sunt repetita in *nova Ordinat. d. titul. 6. §. pen.* Sed licet sint omissa, tamen satis includuntur in eo §. pen. dum includit personas habentes jurisdictionem temporalem, & alios barones, & magnates, & exemptos de quibus ibi, & ita vidi judicari, & praticari contra Moniales Monasterii Ordinis Cisterciensis siti in oppido de Arouca, nam cum citatæ essent ad iudicium iudicis actionum novarum Senatus Portugallensis quia sunt de ejus districtu, pro causa civili, declinabant ad iudicium municipii, sed quia constitit habere jurisdictionem illius oppidi, negata fuit remissio, & responderunt coram dict. Iudice ad merita causæ.

6 Circa Monasteria autem virorum, idem admittitur in iis, qui profitentur Ordinem D. Augustini, Sancti Domini, Sancti Francisci, Carmelitarum; sciendum est igitur, quod Ordo Sancti Augustini in Canonicis in initium habuit à Marco Evangelista, ut aliqui referunt, & alii tenent, quod initium habuit à testamento veteri, nempe à Levitis, & eorum conditio nobilissima fuit, ut in *Deuter. 28.* & in *cap. per venerabilem, qui filii sint legitimi, cap. fundamenta. §. decet, de election. lib. 6.* & *Paschalis Pontifex Maximus in Constitutionibus Canonorum regularium*, quæ extant Ravennæ, Venetiis, & aliis locis, id ipsam testatur, ut refert *Portius Imolen. conf. 164. num. 60. lib. 1.* Et quod incepit à veteri testamento, vel à Marco Evangelista docet *Cassan. in Cathalog. glor. mund. 4. part. considerat. 56. Emman. Roder tom. 1. regul. quæst. 3. articul. 1. & articul. 16.* & veniunt appellatione Clericorum, ut probatur in *cap. cum tibi, versic. consultationi tuæ, de verborum signification. cap. 1. cap. generaliter 16. quæst. 1. Divus Thom. 2. 2. quæst. 189. articul. 3. in responsione ad secundum ar-*

7

8

gumentum, *Port. d. conf. 164. num. 23. 88. 93.* & præcedunt Monachos ex eodem *Portio ibi, numer. 47.* & *laicus conf. 66.* & iudicatum fuit, & approbatum per Summum Pontificem Pium IV. ut habetur in *const. 19.* inter motus hujus Pontificis, *Navar. in cap. statuimus 19. q. 3.* & inter motus illius *const. 19.* quicquid in contrarium allegaverit *Decian. conf. 50. lib. 4. Emman. Roder. 1. toma regul. quæst. 1. articul. 3.* quicquid malè contradicat *Cassan. Cathalog. glor. mundi, d. considerat. 56.* & ex eodem D. Augustino derivata fuit alia Congregatio Monachorum, qui vocantur Augustinienses, seu Eremitæ. Quibus datum est uti privilegiis mendicantium ex multis constitutionibus Pontificum, ut refert *Emman. Roder. 1. tom. regular. 55. articul. 1. vers. quod fratres Augustinienses*, imò sunt mendicantes ex *cap. quorundam, de elect. cap. unic. §. sanè derelict. domibus, lib. 6.* & ita ibi notat *Domin. num. 2.* & *Francus in §. confirmatos ejusdem cap. unic. numer. 2. Berous conf. 29. numer. 23. lib. 1. idem conf. 21. num. 13. lib. 2. idem docent gl. 1. Cardin: & Ancharr. in Clement. 1. de regularib. Alvar. Pelag. de planctu Eccles. 2. part. cap. 56. circa medium, Camil. Borr. conf. 25. n. 13.*

Rursus sciendum est, quod Ordo Prædicatorum incepit à Patriarcha Sancto Dominico, & confirmatus fuit per Summum Pontificem Honorium III. sub regula Beati Augustini, anno salutis 1208. ut referunt *S. Anton. 3. part. sue Historiæ, titul. 19. cap. 3.* & *Cassan. d. Cathalog. 4. part. considerat. 69.* sed quibusdam constitutionibus additis fecit Dominicus Ordinem, qui dictus fuit Ordo prædicatorum, de cujus excellentia amplissimè loquitur *S. Anton. in dict. 3. part. sue Historiæ, titul. 23.* & refert *Cassan. ubi supra, consider. 68.* Ordo autem Minorum incepit ab ipso Patre Seraphico Francisco, & fuit confirmatus per eundem Pontificem Honorium III. anno salutis 1124. ex eodem *Cassan. dict. consider. 69.* & de constitutionibus ejus agunt

agur
signi
signi
taru
titu
Roc
arti
doct
Ecle
Etsr
O
10 Ord
pari
Cass
70
mon
Roc
& d
4. p
11 do
mel
in a
lib.
tor
Pa
san
lof
cap
qu
pro
Pr
12 qu
Mi
sto
di
Ca
m
13 qu
fu
ad
ca
A
qu
tu
14 H
R
15 q
d
q

agunt Pontifices in *cap. exiit de verborum signification. Clement. exiit de verbor. signification. Bart. in tractatu Minoritarum S. Anton. in suo libro Historie, titul. 74. per totum, & vide Emmanuel Roder. 1. tom. quest. regular. quest. 4. articul. 1. & horum Sanctorum Patrum doctrina fides illuminata est, & dicitur Ecclesia exaltata, ut docent gloss. & Doctsr. in d. §. sanè.*

10 Ordo etiam Carmelitarum est sub Ordine S. Basilii, ut dicit S. Anton. in 3. part. sue summe, titul. 6. cap. 1. §. 8. & Cassan. d. 4. part. sui Cathalogi, consider. 70 & habuit originem in Oriente, & à monte Carmelo, ut docet Emmanuel Roder. 1. tom. regul. quest. 1. artic. 5. & de ea agit Cassan. consider. 70 in dict. 4. part. sui Cathalogi. Quod autem Ordo Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum sint mendicantes, probatur in d. cap. 1. §. sane, de Religios. domibus lib. 6. & in specie Bertachin. in suo repertorio, 3. part. fol. 466. vers. mendicantes, Paul. Paris. cons. 22. num. 1. lib. 3. Cassan. d. 4. part. consider. 68. Petrus Tholosan. lib. 39. syntagmat. juris universi cap. 6. num. 17. Emmanuel Roder. dicta quest. 2. articul. 1. de minoribus: idem probatur in cap. nimis, in 2. de excessib. Prælator. ubi Summus Pontifex dicit, quod Ordo Fratrum Prædicatorum, & Minorum in arctissima paupertate Christo pauperi famulantur: item, & de Ordine Carmelitarum Lopus allegat. 46. Cassan. d. Considerat. 70. vers. ult. Emman. Roder. d. quest. 2. articul. 1. & his quatuor Ordinibus qui mendicantes sunt, conceditur privilegium trahendi ad Curiam adversarios, ex Covarr. dict. cap. 7. num. 3. & Cabed. dec. 54. num. 9. Additur quintus Ordo Societatis Jesu, qui etiam est mendicantibus & utitur privilegiis Mendicantium, ut docent Hieronym. Gabriel. cons. 28. & Emman. Roder. d. quest. 55. artic. 5.

14 Sunt, & alia Monasteria virorum, quibus est indultum uti privilegiis mendicantium, de quibus per Emman. dict. quest. 55. & idem est concessum Cano-

16 nicis regularibus Congregationis Sanctæ Crucis Conimbricensis ex privilegio concessio per Papam Julium II. anno salutis 1500. & cum hæc habeant per communicationem, secundum indulta Apostolica, debent gaudere privilegiis Mendicantium, & trahere adversarios ad Curiam, & ad iudicium actionum novarum Senatus Portugallensis, & ita usitatum est, & iudicatum multis sententiis, non obstantibus exceptionibus incompetentiæ ab adversariis allegatis, adeo quod cum Senator Regius Antam Caroto, doctissimus, & integerrimus Præses civilium causarum, & iudex actionum novarum denegaret concedere citatorias Monasteriis illius Congregationis sitis in Provincia Interamnen- si, conquesta sunt in Senatu, & provisionem obtinuerunt, ut inquit Peguera in d. rubr. 4. num. 5. ex Speculator. de instrum. edition. §. nunc aliqua, num. 62. vers. & scias personas miserabiles de jure dici pupillos, viduas, peregrinos, pauperes, Religiosos, Monasteria, Hospitalia, & ex privilegio evocantur causæ Religiosorum, & Monasteriorum prætext. Religionis, & notariæ paupertatis, quod obtinet tam in his, qui sunt Mendicantes, vel habent communicata privilegia Mendicantium, & indultis Apostolicis, & cum mendicitatis privilegia habeant, inter miserabiles personas reputantur, ut earum privilegiis gaudeant, ut possint adversarios trahere ad Curiam, vel ad iudicem actionum novarum Senatus Portugallensis. Quamvis autem hæc ita de jure videantur admessa nihilominus mutationem receperunt per quoddam decretum Curie Portugallens. cujus tenor talis est: *Affentou-se em Mesa grande perante o Doutor Antonio Cabral Chanceler desta Casa, e do Conselho de Sua Magestade, que porbem da Ordenação serve o cargo de Governador, que o privilegio dos Mendicantes, de que ategora gozaraõ os Mosteiros dos Frades do districto desta Casa, cesse, e se entenda somente ter lugar nas Religioens que naõ possuirem em com-*

num, como he S. Francisco, e a Casa professa de S. Roque de Lisboa, e outros, se os bouer semelhantes, por semostrarem inconvenientes que do contrario se seguem, e pelos quaes se conuence cessar nos mais o dito privilegio, e por assim estar assentado.

ALLEGATIO LXVII.

De chartis securitatis, vulgo cartas de seguro, quas assumunt delinquentes ut possint de criminibus objectis, pro quibus pronuntiati sunt ad capturam, in iudicio se defendere, & quando possint valere, & defensionibus, & tractantur alia multa.

SUMMARIUM.

- 1 Ex antiqua consuetud. Lusitan. solēt delinquentes assumere chartas securitatis ne pro criminibus capiantur, & liberi à carcere se ab illis defendant.
- 2 Sunt casus, in quibus eas concedunt Præsides Curiales, non Provinciales.
- 3 In casibus homicidii cōtra eos, qui literas securitatis obtinuerunt, debent fieri coram Præsidibus secularibus.
- Ibid. In homicidiis commissis in terris Indiae, vel Insularum, debent fieri coram iudicibus illarum partium.
- 4 Habenda est pro expressa ea ratio, in que Legislatores potuit legem stabilire.
- 5 In casibus resistentiae, & offensae factis ministris, soli Præsides Curiales literas securitatis concedunt.
- 6 In casibus proditionis, heresis, alevosiae, falsae monetae, sodomiae abductionis a carcere, dicti Præsides literas securitatis concedunt, & coram ipsis fiunt accusationes.
- 7 Literas securitatis petitas per Tabelliones de erroribus in officiis commissis, concedunt iudices Cancellariae.
- 8 Qui sunt officiales, quibus Senatores Regii concedunt literas officiorum, remissivè.
- 9 Auditores dominorum non possunt li-

teras securitatis dare, nisi id sit concessum in donationibus.

- 10 Nullus in Regno Lusitano potest uti iurisdictione, nec alia tributa levare, nisi habeat per donationes confirmatas à Rege, per forales, per sententias.
- 11 Auditor. Archiepiscopi Primatis Bracharēsis concedere potest literas securitatis etiam in homicidiis, ex vi contractus; quod procedit tam in negativis, quàm confessativis.
- 12 Rursus potest de his casibus cognoscere in prima instantia.
- 13 Auditores Illustrimi Ducis Bargantiae ex usu concedunt literas securitatis negativas in casibus homicidii, & resistentiae.
- Ibid. Et de earum accusationibus cognoscit in prima instantia,
- 14 Literae securitatis in casibus vulnorum, & tumefactionis negativae, non dantur, nisi elapsis 30. diebus à die commissi criminis.
- Ibid. In casu homicidii dantur literae securitatis post tres menses à die mortis.
- Ibid. Literae confessativae cum defensione statim possunt concedi, nullo expectato tempore.
- 15 In casu homicidii uxoris dantur literae securitatis confessativae marito, quando fatetur occidisse eam ob adulterium factum.
- Ibid. Licet maritis uxores occidere in Lusitania propter adulteria.
- 16 Casus contingentia.
- 17 Sic etiam cōcedetur charta securitatis confessativa ei, qui occidit bannitū per sententiam.
- 18 Quid in muliere condemnata ad mortem propter adulterium?
- 19 Conceditur charta securitatis in casu de quo Cabed. Arest. 96. in 1. part.
- Ibid. Literae securitatis confessativae in casu homicidii expediuntur per Præsides Curiales, visa inquisitione in Senatu.
- 20 Dictae chartae securitatis possunt cōcedi negativae ante illud tempus ex dispensatione concessa per Senatores Palatii.

- 21 Omnes Chartæ in aliis casibus expediuntur per Præsides per se solos.
- 22 possunt Præsides concedere usque ad tres chartas, & quartam ex dispensatione.
- 23 An carcerati possint accipere literas securitatis pro alio crimine ab eo pro quo sunt in carcere, vide remissivè.
- 24 Decretum ad expediendam chartam securitatis durat triduo.
- 25 Qui impetrat chartam securitatis, tenetur partes offensas citare intra tempus præfixum in ea.
- 26 Postquam cæperit accusatio, literas securitatis accipiens tenetur personam liter residere in audientiis.
- 27 Quod si interrumpat, & frangat residentiam, elapsis 15. diebus potest in carcerem mitti, si pro eo crimine erat pronuntiatus ad carcerem.
- 28 Sola fractura chartæ, si aliter de crimine non constat, non obligat ad carcerem.
- 29 Si fracta prima charta sit deveniendum ad secundam, vel tertiam, debet facere mentionem de assumptis.
- 30 Agitur de Ord. citata.
- 31 Hæc Ord. est contra jus comune.
- 32 Non procedit in criminibus pronuntiatis per querelam.
- 33 Nec in inquisitionibus pronuntiatis per Auditores dominorum.
- 34 Non procedit in inquisitionibus pronuntiatis per iudices municipiorum, qui non sunt foranei.
- Ibid. Sive sint iudices foranei positi per Regem, sive per dominos.
- 35 Quando de casu fuit facta querela, & alteratur in inquisitionem formatam de mandato Regis, an valeat charta negativa, & n. 36.
- 37 Infertur annotatio ad Arrestum Cabedi 59. in 1. part. in quo sunt tres partes.
- 38 Reus potest uti pluribus defensionibus.
- 39 Si accipiat literas securitatis negativas, potest facere contrarietatem confessativam.
- 40 Qui à principio negavit, etiam post litem contestatam potest facere contrarietatem confessativam.
- 41 Valet charta securitatis confessativa, licet faciat contrarietatem negativam.
- Ibid. Hoc admissio, illusoria manet Ord. quod in jure non admittitur.
- 42 Non debet quis admitti una via, quando alia prohibetur.
- 43 Lex non debet esse imposita verbis sed rebus.
- 44 Non debet quis admitti ad contrarias defensiones.
- 45 Lex naturam imitatur, & nihil frustra constituit.
- 46 Contrarietas delinquentis est admitenda, si habet materiam admissibilem.
- 47 In Senatu contrarietates admittuntur vel reprobantur, dato secundo termino ad faciendas secundas.
- 48 Hæc conclusio solum procedit in contrarietatibus, quæ fiunt contra libellos, non in aliis factis contra exceptiones.
- 49 Nec in contrarietatibus factis coram aliis iudicibus extra Curiam.
- 50 Idem observatur in contrarietatibus, replicis, triplicis, in causis civilibus.
- 51 Clausula, salvo jure impertinentium, & quatenus de jure recipienda sunt, operatur notabilem effectum.
- 52 Admonitio ad Advocatos, ut faciant articulos pertinentes ad causam.
- 53 Non conceduntur chartæ securitatis negativæ, contrariæ delicto.
- 54 Factis probationibus, & adjunctis ex parte accusatoris, communicatur processus reo, illis clausulis, ad dicendum de jure pro sua parte, quando assumpsit chartam securitatis.
- 55 Quando sub fidejussione constitutus est, communicatur ei processus apertis probationibus, & informatione culpæ.
- 56 Quando pendente accusatione recedunt à iudicio illicentiati, proceditur contra eos, tanquam contra contumaces.
- 57 Qui volunt se excusare à residentia, impetrant provisionem à Senatoribus Palatii.

58 *In primo tamen termino tenentur se presentare cum charta securitatis.*

59 *An qui cum litteris se presentant, teneantur ad cautionē de iudicatum solvendo, data paupertate, & fugæ, spe, & num. 60.*

61 *Potest habere locum in filiis familias, non obstante quòd patres habeant divites.*

62 *Charta securitatis liberat Reum à carcere ex causa pronuntiationis, non à cautione, quia non facit eum idoneum.*

63 *Ubi duæ causæ concurrunt, sufficit, quòd altera militet, ut habeatur intentum.*

64 *In Criminalibus potest etiam habere locum cautio, & non habet fidejussor beneficium excussionis.*

Ibid. Admonitio ad iudices.

I **E**X antiqua consuetud. Regni Lusitani solent delinquentes assumere chartas securitatis, vulgo cartas de seguro, ne pro criminibus capiantur, & liberi à carcere, ab illis se defendant, sunt enim crimine, quæ in querelam, vel in denuntiationem deducta, facta summaria informatione, vel assumpta inquisitione obligant delinquentes ad carceres ex iudicis pronuntiatione: has literas securitatis concedunt Præsides causarum criminalium, tam curiales, quam Senatus Portugallensis, quilibet de delictis commissis in suo districtu, ex *Ordinat. lib. 1. tit. 7. §. 7. & tit. 38. in novis*, eas etiam concedunt Præsides provinciarum quilibet in sua provincia, ex *Ord. lib. 1. tit. 58. §. 40. in novis*.

2 Sunt tamen aliqui casus, in quibus Præsides Curiales concedunt illas securitatis literas private, non autem eas concedunt Præsides provinciales. Primus est casus in homicidiis hominum ex *Ordin. d. tit. 7. §. 10. ibi: Item darão cartas de seguro em caso de morte de homem, commetido nos lugares de seu districto, e outro algum julgador as não passará, e irão dirigidas para elles mesmos: e das mortes acontecidas na India,*

*passarão cartas de seguro dirigidas para Juizes competentes, perante os quaes os ditos seguros se livraraõ, e aos moradores das Ilhas, e estantes em ellas, darão cartas de seguro em todos os casos commetidos nellas, posto que sejaõ de morte, e irão dirigidas para os Juizes das ditas Ilhas, onde os delictos foraõ commetidos; atque ita licet accusationes faciendæ contra accusatos in criminibus homicidii, qui literas securitatis de eo impetraverunt, debeant fieri coram dictis Præsilibus criminalibus, tamen in casibus homicidii commissis in terris Indiæ, vel Insularum, debent dirigi ad iudices illarum partium, ut evitentur oppressiones, & magni sumptus, qui fieri possunt, si cogantur partes litigare coram dictis præsilibus, veniendo à tam remotis partibus, mare transmigrando, cum probabili spe naufragii, vel incursionis piratarum, ad quòd Serenissimus Rex respexit in illa modificatione, licet ita non declaraverit, & habenda est pro expressa ea ratio, in qua potuit Legislator legem stabilire, licet eam non expresserit, ex gloss. in *L. quamvis, Cod. de fideicommiss. quam commendant plures citati per Tiraquel. in tractatu cessante causa limitation. 21. num. 3. & Padiha in eadem L. quamvis, numer. ult. Burgos de Paz in L. 1. Taur. n. 51.**

Secundus est in casibus resistentiæ, & offensæ factis ministris iustitiæ, & nullus iudex eas concedere potest, ex *d. Ordin. tit. 7. §. 11.* habet tamen hanc modificationem, quod si partes offensæ volunt accusare, sit accusatio coram iudicibus municipii, quòd si desiderant ab accusatione, remittitur causæ cognitio ad Præsides Curiales. Tertius casus, in quo Præsides Curiales concedunt literas securitatis, est in crimine proditiionis, hæresis, alevosæ, falsæ monetæ, sodomix abductionis carceratorum à carcere, quamvis ea crimina extra Curiam sint commissa, & horum criminum accusationes coram iisdem Præsilibus fieri debent, quod idem probatur in *dict. §. 40.*

Literas autem securitatis petitas à Tabellionibus super erroribus officiorum non concedunt Præsides Curiales, nec Provinciales, sed iudices Cancellariæ, quilibet in suo districtu, *Ordin. d. tit. 7. §. 13. & d. §. 40. titul. 58. & tit. 14. §. 1. ibi: Dará cartas de seguro aos Tabelliaens, e Escrivaens, e aos outros officiaes, de cujos officios temos ordenado que os Desembargadores do Paço passem as cartas, quando as ditas pessoas quizerem tomar de erros, ou falsidades, que se digaterem commetido em seus officios, ou nos casos que aos ditos officiaes tocarem, e outro Fulgador as não passará, posto que sejaõ Corregedores do Crime da Corte; qui autem sint illi officiales, quibus Senatores Regii Palatii concedunt literas officiorum, declarati sunt in suo regimine §. 56. usque ad §. 63. & in Extravag. 2. tit. 4. lib. 1. Extravag.*

Rursus Auditores dominorum non possunt eas literas securitatis concedere, ex *Ordin. lib. 2. tit. 26. §. 6. in antiq. & lib. 2. titul. 45. §. 45. in nov. ibi: Os Ouvidores dos Infantes, e de outros senhores de terras, não darão cartas de seguro em caso algum; quod tamen accipiendum est, nisi habeant in donationibus jurisdictionem posse eas concedere, quia quatenus expressum est in donationibus, eatenus possunt uti, & non plus, ex *Ordin. d. titul. 45. §. 1. ibi: Os Duques, Mestres das Ordens, Marquezes, Condes, o Prior do Hospital de S. João, Prelados, Fidalgos, e outras pessoas, que de nós tem terras com jurisdicção, usarão della, como por suas doações por nós confirmadas expressamente lhes for outorgado; & in §. 2. docet Cabed. dec. 11. num. 5. & num. 7. & dec. 14. n. 4. in 2. part. addendo, quod in Regno nemo potest uti jurisdictione, neque alia tributa levare, nisi ea habeant per donationes confirmatas à Rege, per torales, & per sententias, ex *d. Ordin. §. 34. deducta ab antiq. dict. titul. 26. §. 51. Valasc. de emphyt. quest. 8. à num. 21. Molin. de justitia, & jure, 1. tom. disp. 75. Cabed. d. dec. 11. n. 5.***

Auditor tamen Archiepiscopi Primatis Bracharensis potest concedere literas securitatis etiam in casu mortis, ex vi contractus, quem cum Regibus celebraverunt Archeopiscopi illius Civitatis, & ita declaravit Serenissimus Rex Emmanuel, ut habetur in *L. 1. titul. 3. part. 3. Extravagant. ibi: Declarou El-Rey Dom Manoel, que santa gloria baja, que o Ouvidor do Arcebispo de Braga por contrato, que com os Arcebispos de Braga fizeraõ aos Reys passados, podia dar cartas de seguro em caso de morte, e conhecer de acçoens novas, por lio não tolher Ordenação alguma, nem costume da Corte, por hum alvara de 23. de Fulho de 1512. In quo noto duo specialia: primum, quòd talis Auditor potest eas chartas securitatis concedere etiam in casu homicidii, tam negativas, quam confessativas, quia illa lex non distinguit, & sine distinctione est intelligenda, *L. de pretio, ff. de publician. in rem. act. L. non distinguemus, ff. de arbitr.* Secundum, quod etiam de his accusationibus in prima instantia cognosceret, qui in causis criminalibus illius Civitatis nulla cognitio pertinet ad Regem, nisi per appellationem, aut gravamen, secundum contractum factum inter Catholicos Reges, & Archiepiscopos approbatum per Sedem Apostolicam, & sic observatur.*

Item Auditor Illustrissimi Ducis Bargantiæ ex usu concedit literas securitatis negativas in casu homicidii, & resistentiæ, sive offensæ ministris justitiæ factæ, & de earum accusationibus etiam cognoscit in prima instantia; quod in Senatu examinatum fuit; nam habet provisiones Regias, ut observentur usus, & possessiones, in quibus fuerit, & quod suæ donationes non regulantur per Ordinationem, quæ loquitur, em que maneira os Senhores das terras usarão da jurisdicção que por El-Rey lhes for dada, de qua *lib. 2. titul. 45. in nov. & tit. 26. in antiq. & ego vidi eas provisiones, & sententias latas en ejus favorem.*

In casu vulnerum, & tumefactionis, lite-

14 literæ securitatis negativæ non conceduntur, nisi elapsis 30. diebus à die commissi criminis, & in casu mortis, negativæ conceduntur elapsis tribus mensibus à die mortis, confessativæ autem tam in casu vulnerum, quàm tumefactionis, vel mortis, statim conceduntur ex *Ordin. lib. 5. titul. 130. in princip.* debet autem supplica, per quam petitur charta securitatis confessativa, continere, se ea vulnera, plagas, aut homicidium fecisse in suam necessariam defensionem, exprimereque causam defensionis necessariæ ex *L. ut vim, ff. de justitia, & jure, L. sed, & si quemcumque, L. scientiam, §. qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil. Mascard. de probation. lib. 1. conclus. 489. n. 15.* & vidi judicatum contra quendam Bracharenssem.

15 Sic etiam conceditur charta securitatis confessativa in causa homicidii uxoris, quam maritus occidit propter adulterium commissum, nam de jure illius Regni licet maritis occidere uxores adulterium committentes, & ipsos adulteros, non solum quoniam eos inveniunt in actu adulterii, sed etiam, & ex intervallo, & separatim, si sperant probare posse adulterium, ex *Ordin. lib. 5. tit. 16. in antiquis, & titul. 38. in nov.* & accidit casus in persona Antonii Gasparis oppidi de Bem-viver, qui occidit Belchiorum Nogueira militem Maltesem propter adulterium in uxorem suam commissum, nam ut eum occideret, invitavit eum in domum suam, ut esset pater spiritualis cujusdam filii sui recenter nati in fonte sacri baptismatis; ille autem nullum malum sibi futurum arbitratus, accepit libenter compaternitatem, cum autem esset in domo prædicti Gasparis, ipsemet Antonius Gaspar securi eum vulneravit in capite, & occidit: consanguinei occisi eum accusaverunt, & non obstante quod homicidium eo modo proditoris & alevosia commisset, & esset in casu condemnationis, juxta tradita per *Angel. ad Bart. in L. ultim. Codic. delatoribus. lib. 10. & Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 90. num. 94.* tamen fuit ab-

solutus per senatum, quia probavit adulterium ex generalitate *d. Ord.*

Sic etiam concedetur charta securitatis confessativa ei, qui banitum occidit, nam postquam est banitus per sententiam, potest à quolibet de populo, tanquam hostis Reipublicæ interfici, ex *Ordin. lib. 5. titul. 44. §. 8. in antiquis, & lib. 5. tit. 126. §. 3. in novis*, ibi: *E bannidos por bem que nos casos onde os ausentes forem condenados a morte natural, e bannidos, qualquer do povo os possa matar sem pena, sabendo que são aquelles os proprios bannidos, que por os Juizes da mór alçada são condemnados á morte, e não outros;* & de materia *Carrer. in pract. criminal. fol. 265. vers. sexto, Menoch. de præsumption. lib. 5. præsumpt. 55. num. 37. Azeved. in L. 1. titul. 10. lib. 4. novæ collect. in casu mulieris condemnatæ ad mortem propter adulterium, docet Cabed. Aresto 93. in 1. part. suarum decision.*

Item conceditur charta securitatis confessativa in casu, de quo per eundem *Cabedum Aresto 96. in eadem parte*, & concedetur in omnibus casibus, ubi lex impunè permittit aliquid, quod aliàs est delictum, impunè facere, aliqua justa de causa: ea tamen est differentia, quia chartæ securitatis confessativa expediuntur per præsidem in Senatu visa inquisitione, & informatione culpæ in causa homicidii, quando primæ petuntur, ex *Ordin. d. titul. 130. §. 1. in novis, & lib. 5. titul. 49. §. 2. in antiq.* secundæ autem, & tertiæ conceduntur per solum Præsidem absque interventu Senatus, ex *Cabed. dec. 57. in 1. p.* Negativæ non possunt impetrari, nisi in casu homicidii elapsis tribus mensibus, vel negativæ in causa vulnerum, vel tumefactionis, nisi elapsis 30. diebus, nisi aliter dispensetur, possunt enim in eo dispensare Palatii Regii Senatores, ut literæ securitatis concedantur ante elapsam tempus trium mensium in causa homicidii, & in vulneribus, & plagis ante 30. dies, ex *suo regimine. §. 97. & 98.* item, & omnes aliæ chartæ securitatis negativæ in omni-

nibus aliis casibus expenduntur per præfides, per se solos, ex *d. Ordin. tit. 49. & titul. 130. in princip.* quod etiam faciunt Præfides Provinciales, & auditores dominorum, qui facultatem habent in donationibus ad concedendas literas securitatis in casibus, in quibus soli Præfides Curiales eas concedunt, ut supra retuli. Rursus Præfides Provinciales non possunt literas securitatis concedere in iis locis, ubi præsens fuerit Præses Curialis, ex *Ordin. lib. 1. d. titul. 58. §. 40. ad fin.* idem observatur in Senatu Portugallensi per decretum illius contra Præfides illius Provinciæ, quibus adempta fuit facultas concedendi chartas securitatis de casibus in ea urbe commissis, & quod solus Præses criminalis Curiae eas concedat, & sic jam observatur, licet scribæ proclamaverint ad Regem.

22 Possunt Præfides, tam Curiales, quam Provinciales concedere usque ad tres chartas, quartam autem non concedunt absque provisione Regia, ex *eadem Ordin. §. 2.* & eam provisionem concedunt Senatores Regii Palatii ex *illorum regimine §. 80.*

23 An autem, qui sunt incarcerati possint literas securitatis impetrare pro alio crimine diverso ab eo, pro quo sunt in carcere, vide *Cabed. dec. 65. in 1. part.*

24 Rursus, & decretum Præfidis, in quo jubet expediri chartam securitatis, durat triduum, quo elapso, nisi literæ sint expeditæ per Cancellariam, vel nisi constet stetisse per scribam, qui chartam scribere debuit, non potuisse eam intra illud triduum conficere, ex *d. Ordin. antiq. dict. titul. 49. §. 4. & d. titul. 130. §. 4. in novis.* Qui autem impetrat chartam securitatis, tenetur partes offensas citare ad accusationem intra tempus præfixum in literis, vel in alio tempore quod Præfides prorogant data distantia loci, vel alia de causa.

26 Postquam autem cœperit accusatio, & ipse literas securitatis accepit, tenetur residere personaliter in audientibus, ex *Ordinat. lib. 3. titul. 7. in antiq. §. 2. & titul. 7. §. 2. in novis, ibi: Porèm*

isto não haverá lugar no que tomar carta de seguro, ou alvará de fiança, e no prezo sobre sua homenagem para andar pela Cidade, ou Villa; porque em cada hum destes casos, posto que o crime seja leve, sepre serão obrigados a aparecer pessoalmente em juizo; quod si interrumpat, & frangat residentiam elapsis quinde- 27 *cim diebus, frangit vires chartæ securitatis, & potest in carcerem mitti, si pro eo crimine, de quo literas securitatis assumpsit, erat pronuntiatus ad carcerem: ita probatur ex Ordinat. lib. 5. titul. 124. §. 20. in novis, Cabed. dec. 67. in 1. part.* nam si de crimine non constat, sed de sola fractura chartæ securitatis, ex *cap.* 28 *non residentie in audientibus, eum non obligat ad carcerem Ordin. d. titul. 124. §. 21. deducta ab antiqua lib. 5. titul. 1. §. 3. & Caminha in suo Formulario libellorum, fol. 37. vers.*

29 Quod si fracta prima charta deveniendum sit ad secundam, vel tertiam debet narrare, & mentionem facere de assumptis, aliter subreptitia, & nulla esse ex *Ordin. d. titul. 49. §. 2. & d. tit. 130. §. 3. in quo videtur sequi doctrinam Bald. in L. 3. num. 4. & Paul. ad finem, Codic. de Episcop. audient. Jason. in L. nec damnosa, column. 2. Cod. de precibus Imperator. offerend. Palat. in repetit. Capituli, §. 9. n. 25.*

30 Est apud Lusitanos *Ordinat. in eodem titul. 130. §. ultim. in novis, ubi ita habetur: Quando alguma pessoa se livrar por carta de seguro negativa, se do caso houver devaça e nella estiver pronunciado por desembargo da Relação, ou de cada hum dos Corregedores da Corte, ou da Casa do Porto, ou de qualquer Desembargador de cada huma das ditas Casas, ou por despacho dos Corregedores da Cidade de Lisboa, ou de outra Comarca, ou Ouvidores das terras dos Mosteiros de Christo, Santiago, e S. Bento de Aviz, ou Juiz de fóra, que seja preza a tal pessoa, que tomou carta de seguro negativa, o julgador que do caso conhecer, cumprirá o dito despacho conforme a clausula da carta, que diz, que não seja prezo até se achar*

- achar contra elle tanto, porque o deua ser, sem embargo da dita carta negativa que tomou. *Cardosus in praxi iudicum, & advocator. verbo, epistola, num. 5.* Idem dispositum fuit in *Extravagant. 3. tit. 3. part. 3. Extravagant.* Hæc Ordinatio est contra jus commune, quo attento salvi conductus observabantur, licet non fuissent concedendi, ne quis decipiatur iudicis autoritate, ex *L. 1. Codic. de his, qui ven. etat. impetraver. Bartol. in L. is, qui reus, num. 12. ff. de public. iudic. Menoch. de arbitr. lib. quæst. 81. n. 12. Vincent. de Franck. dec. 258. n. 1. Surd. dec. 307.*
- 31 Unde inferendum est, quod ea Ord. non procedit in criminibus pronuntiatis per querelam, sed tantum inquisitionibus pronuntiatis de quibus loquitur, & non debet extendi, cum sit correctoria juris communis. Secundò, quod procedit in inquisitionibus pronuntiatis per aliquem ex iudicibus in ea nominatis, *Cardos. d. numer. 5.* non debet extendi ad inquisitiones pronuntiatas per dominorum auditores, de quibus non loquitur, ex *L. cum prætor, ff. de iud.* Unde infertur annotatio ad *decis. Cabed. 52. num. 1. in 1. part.* quatenus dicit decreville Senatam eam extravagantem loquentem in Præsidibus Provinciarum, etiam procecere in auditoribus dominorum literatis, nam contrarium est tenendum, quia in ea non fuit sermo de talibus auditoribus, & hodie cessat ex *Ordinat. nova d. §. ultimo,* quæ facit mentionem de auditoribus trium Ordinum Militarium Christi, Sancti Jacobi, Sancti Benedicti de Aviz, & ideo non includuntur auditores literati dominorum, *argument. L. unic. §. fin autem ad deficientis, Cod. de caducis tollendis.* Nec est iudicandum exemplis, sed legibus, *L. nemo, Cod. de sentent. & interlocut. omn. iud.* & ita observatur in Senatu Portug.
- 32 Tertio, quod ea Ord. loquitur de iudicibus foraneis, & ideo idem non erit in inquisitionibus pronuntiatis per iudices municipiorum, & hoc jure utimur:

procedet tamen in inquisitionibus pronuntiatus per iudices foraneos, sive positi sint à Rege, à dominis, sunt enim aliqui domini, qui iudices foraneos habent, ut sunt Illustrissimi Duces Bargarantix, & Averiensis in aliquibus oppidis suis ex donationibus Regiis, quia *d. Ordin. in d. §. ultim.* loquitur de iudicibus foraneis sine ulla restrictione, & ideo omnes comprehendit, & ita iudicatum fuit in quodam gravamine Emmanuelis de Araujo, oppidi de Montalegre, quod pertinet ad Ducem Bargarantix, & postea idem iudicatum fuit in alio gravamine ex oppido Averienti, quod est de jurisdictione Ducis illius. Hæc tamen mutationem receperunt per quoddam decretum Senat. Portugallens. cuius tenor sic se habet: *E assim mais se assentou, que a Orden. lib. 5. titul. 130. §. ultim. se entenda somente nas pessoas, e Fulgadores nella nomeados, e naõ tenha lugar nos Ouvidores dos senhores, nẽ em seus Juizes de fora, sem embargo do que diz Forge de Cabedo distinct 52. in princ. com declaraçãõ, que se os senhores das terras mostrarem doaçõens porque se conceda usar da mesma jurisdicçãõ, e por naõ vir mais em duvida, se fez este assento em 23. de Junho de 1609.* E ao fazer deste assento servia de Governador o Doutor Antonio Cabral, Chanceller.

Rursus limitabis eam Ordinatio in casu ubi à principio culpa fuit formata per viam querelæ, nam si postea alteretur, & de ea assumatur inquisitio ex mandato Regis, valebit tamen charta securitatis negativa, licet inquisitio pronuntietur per aliquem ex iudicibus declaratis in *d. lege,* & docet *Cabed. d. dec. 52. n. 3.* attendenda enim est origo, & principium causæ ex *L. si procuratorem in princip. ff. mandat. ibi: Uniuscujusque contractus initium esse spectandum, & causam: & in L. qui id quod, ff. de donation. causa mort. item,* & quia licet Rex ex causa jubeat inquiri de eo crimine, forsan ad maiorem probationem, & punitionem delinquentis, non tamen censetur velle præjudicare chartæ securitatis, quam de lin-

linquens assumpsit, ex regul. L. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco public.

Hinc etiam infertur annotatio ad Arestum Cabedi in 1. part. suarum decisionum, ubi dicit, & refert quod in processu Emmanuelis, & Oduardi Mendez fuit determinatum, quod si quis impetret literas securitatis confessativas, potest in sua contrarietate negare delictum, & manebit in vigore dictæ chartæ, & contrariare negando, & posse ei admitti talem contrarietatem, si aliàs contineat materiam admissibilem, & quæ probata releuet, anno 1589. & visos fuisse multos processus antiquos, in quibus ita fuit determinatum. Hoc Arestum continet tres partes: primam, in qua deciditur posse, qui literas securitatis confessativas impetravit, facere contrarietatem negativam delicti, de quo accusatur, & probatur jure; quia reus potest pluribus defensionibus uti, ex L. nemo prohibetur, L. is qui, ff. de regulis juris, regul. nullus pluribus lib. 6. Cardoso in praxi judic. & advocat. verbo, defensio num. 8. idem est si accipiat literas securitatis negativas, posse facere contrarietatem confessativam, fatendo delictum, & allegando, quod fecerit illud in suam necessariam defensionem, vel jure fecisse lege permittente; imò, & in eo, qui à principio negavit, etiam post litem contestatam admittitur ad faciendum contrarietatem confessativam, ex Ordinac. lib. 6. titul. 1. in princip. versicul. & acabadas, in antiquis, & lib. 5. dict. titul. 124. §. 8. ibi: E em todo feito crime de morte, ou de feridas, ou outro semelbante crime, o reo póde vir em todo o tempo, assim antes de abertar, & publicadas, como depois com sua defeza se nella confessar que matou, ou ferio, ou fez o maleficio per que he accusado, & que o fez em defensaõ de seu corpo; a qual lhe será recebida, posto que no feito o tivesse negado, & feito artigos de contrariedade; quod idem de jure communi admittitur ex Ful. Clar. in pract. criminal. §. homicidium, num. 35. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 42. num. 4. Mascard. de probat. lib. 2. con-

clus. 867. num. 2. Goncal. Soares in sua praxi, 5. part. tom. 1. cap. 3. §. 6. n. 80. Joan. Gutierr. in Authent. sacramenta puberum, à num. 65. Codic. si adversus vendit. Azeved. in L. 2. titul. 7. à n. 57. lib. 4. novæ collect.

Secundâ pars dicti Arestu, quod valeat charta securitatis confessativa delinquenti, licet faciat articulos contrarietatis negativos, in quò subsistendum est: nam admissa hac practica, illusoria manet Ordin. dum non admittit chartas securitatis negativas in casibus inquisitionum pronuntiarum ad capturam delinquentis per aliquem ex iudicibus in ea nominatis, nam facile est chartas securitatis assumere confessativas, si in contrarietate sit licitum negare, manente charta in suo robore, quod quidem est in legem committere, & fraudem ei facere contra regul. L. contra legem. 28. ff. de legibus, ibi: In fraudem verò legis, qui salvis verbis legis sententiam ejus circumvenit; & ibi gloss. Alber. Bald. & Ful. multis exemplis illustrant; idem probatur in regul. certum 88. lib. 6. ibi: Certum est, quod is committit in legem, qui verba legis complectitur, contra legis nititur voluntatem; ubi gloss. Dynus, & Pechæus. Rursus obstat alia regula, quod non debet quis admitti alia via, quando alia prohibetur illud facere, ex L. oratio, ff. de sponsalibus, regul. cum quid, 84. lib. 6. ubi glossa aliquibus exemplis exornat, & post eam Dyn. & Pechæus. Tertio obstat alia regula, quod admissa ea practica, esset lex Regia in d. §. fin. imposita verbis, & non rebus, quod esse non debet, ut docet Imperator in L. 2. ad finem, Cod. communia de leg. ibi: Nos enim non verbis, sed ipsis rebus leges imponimus, cap. ultim. & ibi gloss. de offic. deleg. cap. commissa, §. porro, & ibi gloss. verb. faciendum, de elect. lib. 6.

Nec obstat posse reum pluribus defensionibus uti, sive diversæ sint, sive contrariæ, ut dicit gloss. in d. L. nemo, ff. de exception. & in d. regul. nullus pluribus, nam contrarium tenent ibi Bart.

Alber. Cuman. Socin. & Zasius num. 5. Dynus, & Pechæus in d. regul. nullus pluribus, num. 6. ubi dicit, quod cum contraria probari nequeant, reus ad contrarias exceptiones allegandas admitti non debet, quia sine mendacio, & malitia proponi non possunt, & inanis, & frustratoria esset ejus rei allegatio, quam, si negativa fuerit, probari non licet, lex verò, quia naturam imitatur, nihil frustra constituit; & idem sequitur Covar. lib. 1. resolut. cap. 2. num. 2. 2. per L. 2. vers. sed si alius, ff. quando appellandum sit, & ita in Senatu Portugallensi practicabatur, quod si quis faciebat contrarietatem confessativam accepta charta securitates negativa, vel è contra, si faciebat contrarietatem negativam, accepta charta securitatis confessativa, admittebatur contrarietas, ipse tamen reus, quia non faciebat contrarietatem conformem suæ chartæ securitatis, mittebatur in carcerem, & hæc practica intermissa fuit, & jam observatur quod Cabedus in eo Aresto decisum testatur, sed profecto mihi melius videtur quod antea practicabatur in Senatu Portugallensi, & ita excluduntur fraudes, quæ aliter fiunt contra legem Regiam in dicto §. ultim. idem docet Cardos. post hæc à nobis visus, in praxi judicum, & advocatorum, verbo, epistola, num. 7.

46 Tertia pars dicti Aresti est, quod contrarietas delinquentis est admittenda, si habet materiam admissibilem, idest, quæ probata concludat, & relevet, nam admitti non debet, quod probatum non relevat, ex L. ad probationem 21. ad fin. Cod. de probat. ibi: *Si quidem hujusmodi licet probetur, factum intentioni nullum præbet adminiculum, & ita glossa ibi finalis dicit, quod debet id quis probare, quo probato adjuvetur; idem glossa in cap. cum contingat, verbo, nihilominus de offic. delegat. optimè Oldrad. cons. 316. Aymon. cons. 901. num. 1. lib. 5. Azeved. L. 4. titul. 6. lib. 4. Barbos. in L. si alienam, num. 5. ff. soluto matrim. & ideo in*

47 Senatu, quando in eo fiunt accusationes, contrarietates admittuntur, vel re-

probantur, dato secundo termino ad faciendam aliam secundam contrarietatem, quando prima in totum fuit reprobata ex *Ordin. lib. 5. d. titul. 124. in princip. ibi: Eas contrariedades, ou defezas defeitos crimes que se houverem de despachar nas Casas da Supplicação, & do Porto, se receberão em Relação por desembargo, sendo taes, que provadas relevariaõ aos reus; & sendo as ditas contrariedades offercidas perante quasquer outros Julgadores nos feitos que couberem em suas alçadas, pronunciarão nellas per desembargo na forma acima dita, & se o reo não vier com a contrariedade no termo que lhe for assinado, o lancará della, & dará lugar á prova, sem lhe para isso assinar mais termos; & offercendo a no dito termo, selhe não for recebida, por não ser em forma para se receber, se da materia della parecer ao Julgador que pôde ser emendada, á mandar á emendar até á primeira audiencia, & não lhe serão mais termos assinados, & não mandando emendar, se a parte a quizer emendar, o poderá fazer huma só vez até a primeira audiencia: hæc lex desumpta fuit ab Extravagant. 11. tit. 1. part. 3. Extravagant.*

In qua nota primò, quod tantum procedit in contrarietatibus, quæ fiunt contra libellos, in quibus accusationes fiunt, non in exceptionibus receptis, quia contrarietates factæ contra exceptiones admittuntur per se, & in quantum per iudices, absque communicatione in Senatu; idem fit in replicis, & triplicis, & idem observatur in contrarietatibus, quæ offeruntur coram aliis iudicibus extra Curiam, ex d. *Ordin. tit. 124. in princip. ibi: Os quaes artigos de contrariedade, & defeza, replica, & triplica sem se lerem se receberão em audiencia, em quanto de direito forem de receber; quod idem observatur in contrarietatibus, replicis, & triplicis in causis civilibus, ex L. 7. §. 2. titul. 1. part. 3. Extravagant. & ex nova *Ordin. lib. 3. titul. 20. §. 5. quæ clausula salvo jure impertinentium, & quatenus de jure recipienda sunt,**

funt, operatur notabilem effectum, ut articuli impertinentes non censeantur admissi, pariter quod nec censeantur admissæ probationes factæ super articulis impertinentibus, ex *Bartol. in L. si quis libertatem, num. 10. ff. de petit. hereditat. Joann. Andr. & Imol. in d. cap. cum contingat, Marant. de ordin. judic. 6. p. actu 4. numer. ult. Andr. Gayl. practicar. observ. lib. 1. cap. 81. numer. 10. Azeved. L. 1. num. 41. titul. 7. lib. 4. novæ collect.* atque ideo admoniti esse debent advocati, & causarum patroni, qui in foro versantur, ut tantum faciant articulos pertinentes, & qui probati relevent in meritis causarum, quas agunt, vel defendunt, nam ex articulis impertinentibus partes, & clientuli fatigantur, & sumptibus inanibus consumuntur, & iudicibus non parvum fastidium pariunt, video enim sæpissimè venire ad Senatum multos procellus plenos articulis, & probationibus impertinentibus, quod procedit ex incuria, & negligentia advocatorum, qui in conficiendis articulis non discernunt, qui sint pertinentes, & ad relevamen facientes secundum materiam de qua agitur: oportet autem scire principia juris, & quæ sint necessaria ad obtinendum, vel in actione proposita, vel in defensione formanda.

53 Non conceduntur chartæ securitatis negativæ cum defensione contraria delicto, ex *Ordinat. d. titul. 124. §. 5. ibi: Não se passarão cartas de seguro com defezas, que são contrariedades contra o estylo da Corte, assim como se hum se segurasse por se dizer que furtára certa cousa, & elle a negasse, & dissesse, que provaria que a comprou de tal pessoa, porque he mais negativa, que com defeza, pois em effeito se nega o delicto, & nas cartas de seguro se ha de negar em todo o maleficio, ou confessar com defeza, & deducta est ab Extravagant. 1. §. 12. tit. 17. p. 1. Extravagant.* Quando autem post factas probationes communicantur partibus, 54 adjunctis illis, & informatione culpæ factæ per viam quærelæ, vel per viam inquisitionis, hoc est per devaça ad alle-

gandum de jure, communicantur procellus reis, clausis probationibus accusatorum, & informatione culpæ, & solum vident probationes, quas in suam defensionem fecerunt, ne fortè visa culpa auferant, & executionem condemnationis faciendæ illudant, ex *Ordin. d. titul. 124. §. 5. ibi: E depois que as inquiriçoens forem abertas, & publicadas, o Fulgador não receba mais artigos, nem prova alguma das partes, & mandarão dar vista ao accusador, & ao reo, se for prezado, para allegarem de seu direito, & sendo o reo seguro, ser lbeba dada a vista do feito com as inquiriçoens, & razoens do accusador, cerradas, & selladas.* Idem disposuerat *Ordin. antiqua lib. 5. titul. 1. ad fin. principii,* & secus observatur in eo, qui sub fidejussione se defendit, quia communicatur ei totus procellus apertis probationibus actoris, & informatione culpæ, & ita docet *Cabed. Aresto 84. in 1. part. & facit, quia qui est in fidejussione, est ad instat carcerati, ex L. nec non §. 1. ff. ex quibus causis maior gloss. final. in L. in eadem, ff. eodem tit. Ordinat. antiq. lib. 3. titul. 8. §. penult. Cabed. dec. 67. n. 1. in 1. p.*

56 Quod si pendente accusatione, recedant à iudicio illicentiati, proceditur contra eos usque ad sententiam, tanquam contra contumaces à revelia sine alia citatione, ex *Ordin. in eodem tit. 24. §. 10. ibi: Quando algum se livrar por carta de seguro, ou alvará de fiança, se depois de se apresentar na audiencia se ausentar, ou sendo prezado fugir da cadeia, o Fulgador irá pollo feito em diante á sua revelia, sem mais ser citado por edictos, nem por outra maneira até final sentença inclusivè.* Idem probatur ex *Ordin. dict. titul. 1. §. 4. in antiquis, & de jure Boer. dec. 215. n. 22. Aviles ad leges prætor, cap. 18. gloss. carcel. num. 51. Anton. Gabriel de citation. conclus. 1. numer. 410. Burgos de Paz cons. 12. num. 4. & n. 7. Azeved. in L. 3. tit. 10. lib. 4. novæ collect. à n. 22.*

57 Qui autem volunt se excusare à residentia, sive acculando, sive se defenden-

dendo in iis casibus, in quibus tenentur residere, impetrant provisionem, quam concedunt Senatores Regii Palatii, ut habetur in *suo regimine* §. 77. Cæterum in primo termino debent comparere personaliter præsentando se cum sua charta securationis, ut illo beneficio defendendi se per procuratorem gaudere possint, ut iudicatum testatur *Cabed. Arresto* 17. in 1. part.

59 Ultimò, & pro complemento solent aliquando delinquentes se præsentare cum charta securationis negativa, vel confessativa in iis casibus, in quibus valet. Cæterum accusatores opponunt eos esse pauperes, & non habere bona unde solvant condemnationem, & posse aufugere, & illudere iudicium, & instant, ut carcerentur donec satisfident de iudicio fisci, & iudicatum solvendo; scio aliquos iudices detulisse huic petitioni, alios denegasse ex eo, quia cum habeant chartam securitatis, non possunt carcerari. Cæterum adverto, quod in illis terminis duplex causa concurrat, ex quibus delinquens obligatur ad carcerem altera pronuntiatione delicti, altera ratione paupertatis, quia non habet bona unde solvat condemnationem, & periculum est ne fugiat; nam debitor, qui non habet unde solvat, nec est tutus, hoc est arreigado, quia non possidet bona immobilia, constituto de debito, & quod potest fugere, tenetur satisfacere, vel subire carcerem ex doctrina *Bart. Auth. nisi debitor, Codic. de solut. Angel. in L. nemo carcerem, Cod. de exactorib. tribut. lib. 10. Cacialup. de debitore suspecto* q. 9. *Afflic. dec.* 170. *Soares de los emplazamientos*, §. 1. *Ordinat. Lusitan. lib. 3. titul. 31. in novis*, in §. 2. & 3. *deducta ab antiqua lib. 3. titul. 20. §. 2. & §. 3.*

61 Quod potest habere locum in filiis familiaribus, non obstante, quod patres sint divites, & habeant bona, quia non liberant filium à satisfactione, ex *Bartol. L. sciendum num. 12. ff. qui satisfacere cogantur*, communiter recepto ex *Fason. ibi n. 24. Orosius num. 4. Soares de los emplazamientos §. 1. numer. 30. Joann. Gu-*

tierras in §. sui, num. 116. institut. de heredum qualitat. & different. Riminald. in princip. num. 455. instit. quibus alienare non licet

Charta autem securitatis liberat reum à carcere ex prima causa, non autem à secunda, quia non facit eum idoneum ad solvendam condemnationem, nec tollit suspicionem fugæ, & ubi concurrunt duæ causæ diversæ, sufficit quod altera militet, ut habeatur intentum §. *affirmitatis institut. de nupt. gloss. si is, §. mulier, ff. de condition. indebit. Roman. L. 1. num. 6. ad finem, ff. soluto matrim.* & in criminalibus etiam habere potest cautio locum, & non habet fidejussor beneficium excussionis, *Bald. & Alex. num. 7. in L. 2. §. si quis ex his, ff. qui satisfacere cogantur, Afflic. lib. 2. constit. rubric. 10. num. 5. Anton. Gabriel. de fidejussoribus, conclus. 1. num. 95.* & ex eo, quia hæc non observantur, vidi multas partes illusas, quia rei, qui securitatis literas acceperunt, & in iudicio residebant, penderent accusatione, aufugerunt, & non invenerunt accusatores bona, ex quibus satisfactionem condemnationis obtinerent, ideo in hoc iudices prudentiores esse debent ut evitent eas illusiones reorum, attento quod interest delicta puniri, & partibus satisfieri de suis injuriis, ex *L. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. L. si a reo 71. §. id quod vulgo, ff. de fidejussoribus.*

ALLEGATIO LXVIII.

An possit quis facere testamentum ad pias causas sine testibus, & animam suam instituere, & dandus sit curator bonis.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur facti species circa duo testamentum ad pias causas.
- Ibid. Uxor manet in possessione bonorum per mortem mariti de jure Regni Lusitani.
- 2 An in his terminis dandus sit curator bonis defuncti.

Dum